

MİMAR SİNAN

4. P.S. Büyük Üstad Mesajı Cavit YENİCİOĞLU
6. Türk Masonluğu ile İlgili Belgeler Hakkında Suha UMUR
9. Katolik Kilisesi ve Masonluk Ziya UMUR
38. Masonik Açıdan Suç ve Ceza Reşat D. TEŞAL
40. Yazılı Olmayan Gelenek ve Göreneklerimiz ... Nail GÜRELİ
48. Neden Güzellik Onu Süslesin? ... Halil İbrahim GÖKTÜRK
53. Nuh'un Gemisi Efsanesi ve Gerçek Olan İsmail Hüsrev TÖKİN
59. Yeni Kardeşlerime II Raşit TEMEL
63. İmtiyazlı Masonluk Nezh RONA
66. Sanat - Barış - Masonluk Üner BİRKAN
72. İki Ayrı Loca Toplantısı Orhan TANRIKULU
80. Yorgi Vakalopoulos Kardeşi Anarken Lefter KARAKAŞ
83. Stephen Fullar Austin Tarık GÜNER
85. Olayların İçinden Şahir ERMAN
88. Localardan Haberler Mimar SİNAN
96. Aramızdan Ayrılanlar Mimar SİNAN
97. Fihrist Günen İPEKÇİ

MİMAR SİNAN

***Gevşemeyin, endişe etmeyin. İncancınız
sağlamsa, mutlaka başaracaksınız.***

Şânı Yüce Kur'an, S. III.139

Kapak Kompozisyonu : ŐINASI BARUTCU
YENİLİK BASIMEVİ — TIPO — OFSET
Tel. : 143 55 72 * İSTANBUL — 1988

MİMAR SİNAN

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locasının
Tarihi, çağdaş ve gerçekçi açıdan
araştırma ve yayın organıdır.

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası adına
İmtiyaz sahibi : Cavit YENİCİOĞLU

Yazı işlerini fiilen idare eden : Reşad UMUR

DERGİDE ÇIKAN YAZILARIN SORUMLULUĞU YAZARLARINA AİTTİR.
ÜÇ AYDA BİR ÇIKARILIR, ÜYELERE MAHSUSTUR, PARA İLE SATILMAZ

SAYI : 67

Nuruziye Sokağı: 25, Beyoğlu, Tel. : 149 24 51

MART : 1988

4. P.S. Büyük Üstad Mesajı Cavit YENİCİOĞLU
6. Türk Masonluğu ile İlgili
Belgeler Hakkında Suha UMUR
9. Katolik Kilisesi ve Masonluk Ziya UMUR
38. Masonik Açıdan Suç ve Ceza Reşad D. TESAL
40. Yazılı Olmayan Gelenek ve Göreneklerimiz ... Nail GÜRELİ
48. Neden Güzellik Onu Süslesin? ... Halil İbrahim GÖKTÜRK
53. Nuh'un Gemisi Efsanesi ve
Gerçek Olan İsmail Hüsrev TÖKİN
59. Yeni Kardeşlerime Li Raşit TEMEL
63. İmtiyazlı Masonluk Nezih RONA
66. Sanat - Barış - Masonluk Üner BİRKAN
72. İki Ayırı Loca Toplantısı Orhan TANRIKULU
80. Yorgl Vakıfopulos Kardeşi Anarken Lefter KARAKAŞ
83. Stephen Fullar Austin Tarrık GÜNER
85. Olayların İçinden Sahir ERMAN
88. Localardan Haberler Mimar SİNAN
96. Aramızdan Ayrılanlar Mimar SİNAN
97. Fihrist Günen İPEKÇİ

Bir Özlem

Bugün; Süper Devletlerin geleceğin dünyasına hat-
ta uzaya el atarak evrene hakim olmak gayre-
tine yönelik bir düşünce ile, adeta yarışarcasına
ve akıl almaz hızla silahlandıkları bir ortamda
yaşayan insanlığın geleceği yok olmak tehlikesi
ile ciddi şekilde karşı karşıya bulunmaktadır.

Yaşanan cihan harplerinin sonuçlarından hiç bir ders
alınmamış gibi güya saldırgana karşı korunmak
gerekçesi ile milletlerin birbirini yok edecek si-
lahların icadı uğruna israf ettikleri kültürlerini,
harcadıkları paralarını medeniyet âleminin ya-
rarına kullansalar olmaz mı?

Bu suretle el ele vererek gelişmiş bir medeniyetin var
olduğu daha iyi, daha güzel bir dünyada insan-
lığın refah ve saadet içersinde Kardeşçe yaşa-
ması temin edilse olmaz mı?

Sevginin ortadan kalktığı bir dünya yerine sevginin
hakim olduğu bir dünyada, insanlar birbirinin
toprağında gözü olmadan tek bir millet gibi
geçinseler, kardeşçe yaşasalar olmaz mı?

Elbette olur, olur ama bunun için evvela insanlığın
böyle bir dünyanın kurulabilmesi uğrunda hangi

unsurların, hangi düşünce ve felsefenin temininde bir görüş birliğine varması ve bunun için gayret ve çaba sarfetmesi gerekir. Ancak nüfusu 5 milyara varan koca bir dünyada bunu temin pek kolay değildir. Ama insanlığın müşterek felsefesi bu olursa gayeye ulaşmak zorda olsa mümkün olabilir.

İşte bu düşüncelerin ışığı altında; Masonluğun amacı, bütün insanlar arasında kardeşlik bağlarının kurulması, insanlığın hürriyet ve ahenk içinde gelişerek ilerlemesini kapsayan bir ülkü mabedinin kurulması olduğuna göre, bu amaç ve ilkeleri bütün dünyaya tanıtmak ve yaymak uğrunda evrensel Masonluğa bugün daha büyük ve önemli görevler düşmektedir. Esasen evrensel Masonluk da bütün gayret ve çalışmalarını bu uğurda sürdürmektedir.

Türk Masonluğu; Yüzyılları aşan kuruluşundan bu yana yaptığı çalışmaları ile memleketine her sahada verimli hizmetler yapmış vatansever bir çok büyük devlet ve bilim adamları yetiştirmiş ve yetiştirmektedir. Bununla ne kadar iftihar duysak gene azdır.

Ancak; maalesef Masonluğu, bu âleme mensup olmayanlara hakiki hüviyeti ile tanıtmak mümkün olamamıştır. Bu yüzden bazı çevrelerce eskiden beri tenkit edilen ve çarpıtılarak yansıtılan Masonluk ana prensiplerinin, umut ediyorum ki, günümüzde kıymeti takdir edilerek, tarihin yüzyılları aşan perspektivi içinde yer almış bu eski kuruluşumuzun insanlığa ne kadar mutlu ve yararlı etkiler yaptığı gerçek yönüyle kanıtlanacaktır.

Cavit Yenicioğlu
Büyük Üstad

Türk Masonluğu ile İlgili Belgeler Hakkında

Suha UMUR

Türkiye'de Masonluğun mazisi 18. yüzyılın ortalarına kadar gitmekle beraber Türkiye Büyük Locası (Maşrık-ı Azam-ı Osmanî), 1909 senesinde kurulmuştur. 1935 senesinde kapanışa kadar Büyük Maşrık, İmparatorluğun, İstanbul'a uzak şehirleri de dahil olmak üzere yirmi-dört yerde altmışbeş Loca kurmuştur. Bu altmışbeş Locanın kırkı Cumhuriyetten evvel, yirmibeşi ise Cumhuriyetten sonra kurulmuşlardır (1).

Yirmialtı senelik Büyük Maşrık devresinin 1909-1923 seneleri arasındaki kısmı ile ilgili çok az belgeye sahibiz. Kapanış devrini yaşamış K.'lerden öğrenildiğine

göre, 1935'te Büyük Maşrık'ın evrakı, Hayvanları Koruma Cemiyetindeki bir Kardeşin himmeti ile o Cemiyette muhafaza edilmiş, Tepebaşı'ndaki binaya taşınıldıktan sonra oraya getirilmiştir. Rivayete göre orada, «bunlar eski ve lüzumsuz evraktır» düşüncesi ile yakılmıştır. Nitekim, bu güne kadar, 1935'ten evvelki devreye ve doğrudan doğruya Büyük Maşrık'a ait hemen hemen hiç bir evrak ele geçmemiştir.

1935'teki kapanışta bir kaç Locanın evrakı, o Localara mensup bazı Kardeşler tarafından evlerde saklanmıştır. Bunların bir kısmı açılıştan sonra hayat-

ta olan Kardeşler tarafından parça parça getirilmiş, bir kısmı sahaflar vs.'den satın alınmak suretile arşivimize konmuştur. Bir kısmı ise Mason evrakı toplayan bazı şahıs ve müesseselere intikal etmiştir. Ne var ki bu evrak da 1923 senesinden sonra çalışmakta olan bir kaç Locaya aittir. 1935 senesinde Büyük Maşrık'ın kurmuş olduğu 65 Locadan ancak 31'i faal durumda idi. Ele geçen evrak da bu Locadan bir kaçına aittir. Arşivimizde Büyük Maşrık'ın kurmuş olduğu diğer Localar hakkında çok az belge bulunmaktadır. Hele millî hudutlar dışında kalmış olanlar hakkında, Kemalettin Apak B.'in kitabındaki üç beş satırdan başka hiç bir malûmatımız yoktur.

Bununla beraber bu Localardan ele geçen evrak ile arşivdeki diğer malzeme, küçümsenmeyecek bir miktardadır: Kuruluştan bu yana —Büyük Maşrık ile ilgili olarak— bütün Ritüeliler ve Nizamnameler, tatbik edilmiş de olsa bir sürü taslakları ile birlikte mevcuttur. Gene kuruluştan bu yana Büyük Maşrık'ın Localara yaptığı tamimler, basılmış olan kitap, kitapçık ve risalelerin hemen hemen tamamı mevcuttur. Bunların bir çoğu, yukarda bahsedilen Locaların evrakı arasından çıkartılarak bir araya getirilmiştir.

Bunlardan başka, yabancı obedyanların arşivlerindeki Türkiye ile ilgili belgelerin suretleri, Celil Layıktez ile Reşat Atabek ve Jak Papo K.'lerin şahsî teşebbüs ve gayretleri neticesi temin edilmiştir. Bu çalışma henüz devam etmektedir. Bu kайдan gelen evrak, daha ziyade Türkiye'deki yabancı obedyanlara bağlı Localarla ilgilidir ve Büyük Maşrık hakkında pek az bilgi ihtiva etmektedir.

Bütün bu malzeme, Büyük Maşrık'ın 1909-1923 devresinde bile, az çok bilgi verecek mahiyettedir, ancak bu kadari kâfi değildir. Arşivimizin zenginleşmesi lâzımdır ve bunun için bazı imkânlar da mevcuttur:

İttihat ve Terakkî'nin ileri gelenlerinin hemen hemen hepsinin Mason olmaları sebebiyle İkinci Meşrutiyetten sonra İstanbul'da çıkan gazete ve mecmualarda Masonlukla ilgili pek çok yazının bulunması icab eder (2). Büyük bir kısmı eski türkçe bir kısmı da fransızca ve ingilizce olan bu gazetelerin teker teker taranması ve Madonluğu ilgilendiren yazıların fotokopilerinin alınarak arşivimize intikal ettirilmesi çok faydalı olacaktır. Yazarlarının arasında Rıza Tevfik, Ebüzziya, Şeyhislam Musa Kâzım efendi gibi kimselerin de bulunduğu bu makaleler Türk

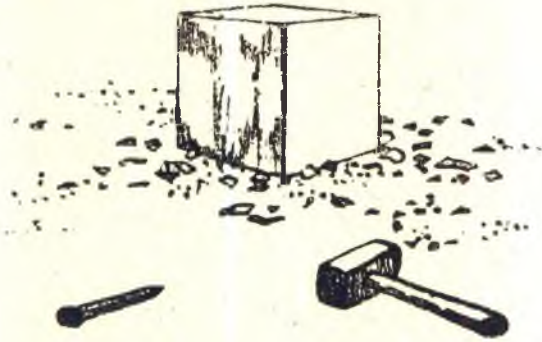
Masonluğunun tarihini aydınlatacaktır.

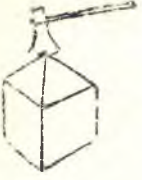
Bu, kısa zamanda olacak ve bir kişinin altından kalkabileceği bir iş değildir. Bunun için böyle bir araştırma ile ilgilenmek isteyen, eski yazıyı veyahut fransızca veya ingilizce bilen

Kardeşlerin yardımına ihtiyaç vardır. Gazete koleksiyonlarının yerleri bellidir. Bu araştırma ile ilgilenmek isteyen Kardeşlerin MİMAR SİNAN Muh. L.'sına müracaat etmelerini rica ederiz.

Kendilerine her türlü yardım yapılacaktır.

-
- (1) Bk. Kemalettin APAK, «Ana çizgileri ile Türkiye'deki Masonluk Tarihi», İstanbul, 1958, s. 83-138.
 - (2) Benim tesbit edebildiğim, 1911 senesinin sadece altı ayında ve üç gazetede (Mecmua-i Ebüzziya, Hikmet ve Şahrah) çıkan Masonlukla ilgili yazılar, yeni harflerle 53 daktilo sahifesi tutmaktadır.

Katolik Kilisesi ve Masonluk

Ziya UMUR

Masonluğun en belli başlı muhalifelerinden birisi, belki de birincisi, Hıristiyan Katolik Kilisesi olmuştur. Burada, Kilise ile Masonluk arasındaki münasebetlerden bahsedeceğim, daha doğrusu, Kilisenin, Masonluk aleyhine almış olduğu tedbir ve kararları, hulâsaten söyleyeceğim.

Sunduğum bilgilerin hemen tamamını, iki imza taşıyan bir kitaptan aldım: Masonluk ve Katolik Kilise : Massoneria e Chiesa Cattolica. İkinci Baskı 1982, Edizioni Paoline, Roma.

Müellifleri, Jose A. Ferrer Benimeli ve Giovanni Caprile.

Asıl kitabı İspanyol Benimeli yazmış; bunu italyancaya tercüme ettikten başka, ilâve ettiği bir çok vesikalarla, imzasını müellifin yanına koymağı hakkeden italyan Caprile.

İmza sahiplerinin ikisi de rahip ve Jezüit.

Benimeli'nin gayesi: İnci Vatikan Ruhani Meclisinin getirdiği ışık altında, şu ana kadar, Kilise nazarında Masonluğun ne olduğunu, ve Masonluk karşısında Kilisenin tutumunu hulâsa etmektir.

Kitabın muhtevası, Katolik Kilise ile Masonluk arasında XVIII inci asrın başından bu güne kadar cereyan etmiş hukukî ve sosyal münâ-

sebetlerin vesikalara dayanan izahından ibarettir. Maksat, polemik yapmak, red veya inkâr etmek için sebepler (arguments) aramak değil, açıklık getirmek için gayret sarfetmektir.

Müellif, gayesine ulaşmak yolunda son derecede objektif olmasını bilmiştir. Ne kimsenin lehine, ne kimsenin aleyhine, tek söz, işaret, ima yoktur.

Masonluğun belli bir mesele karşısındaki durumu hakkında en doğru ve objektif bilgileri verdiği inandığımız kişilerin, jezuit rahip olmaları garip gibi görünebilir. Jezuitler, bir zamanlar, Masonların en şiddetli düşmanları idi. Bugün ise, iki müessese arasında diyalog kurulması konusunda en önde gelenlerdendir. Zaten, haklarında ne söylenirse söylensin, bu rahip sınıfına mensup olanların, çok seçkin, kültürlü araştırmacılardan oldukları herkesin malûmudur.

KATOLİK KİLİSESİ MEVZUATINDA MASONLUK

Masonluk ilk defa, Papa XII nci Clemens (Corsini) tarafından, «In Eminentia» kelimeleriyle anılan, 28 Nisan 1738 tarihli Papalık Mektubu ile mahkûm edilmişti.

Bir kaç sene sonra, 18 Mayıs 1751'de Papa XIV üncü Benedictus (Lambertini), Providas kelimesiyle anılan Papalık Emirnamesiyle, aynı şeyi yapmış, aynı hükmü tekrarlamıştı.

O vakitten itibaren Papalığın mahkûmiyet kararları devam etmiş gelişlerdir :

VII nci Pius (Chiaramonti) : 13 Eylül 1821'de, Ecclesiam a Jesu Christi kelimeleriyle anılan Emirnamesiyle;

XII nci Leo (Della Genga) : 13 Mart 1825'te, Quo Graviora kelimeleriyle anılan Emirnamesiyle;

IX uncu Pius (Mastai Ferretti) : 9 Kasım 1849'la, Qui Pluribus kelimeleriyle anılan Encyclique ile;

IX uncu Pius : 20 Nisan 1849'da, Quibus Quantisque kelimeleriyle anılan Nutku ile;

IX uncu Pius : 8 Aralık 1849'da, Nostis et Nobiscum kelimeleriyle anılan Encyclique ile;

IX uncu Pius : 8 Aralık 1864'te Quanta Cura kelimeleriyle anılan Encyclique ile;

IX uncu Pius : 25 Eylül 1865'te: Multiplices inter kelimeleriyle anılan Nutku ile;

IX uncu Pius : 12 Ekim 1869'da Apostolica Sedis kelimeleriyle anılan Emirname ile;

IX uncu Pius : 29 Mayıs 1873'te Qumquam ismiyle anılan Mektubu ile;

IX uncu Pius 29 Nisan 1876'da Exortae Mektubuyla;
Ve nihayet.

XIII üncü Leo (Pecci) : 20 Nisan 1884'te, Humanus Genus kelimeleri ile anılan Encyclique ile.

Bunlar, Papalıktan çıkan, Masonlukla ilgili yegâne hükümler değildir. Papaların, başka bir çok müdahaleleri de vardır, fakat bunlar daha umumî mahiyettedirler: Meselâ Carbonari'lere, başka gizli cemiyetlere, Orta Mektep ve Liselerdeki çocukların ahlâkına ve saireye temas edip, bazen doğrudan doğruya, bazen dolayısı ile, Masonluktan da bahsederler.

IX uncu Pius gibi, XIII üncü Leo da, bir çok konuşmalarında, nutuklarında, yazı ve mektuplarında Masonluğa temas etmişlerdir. İtalyan Halkına hitap eden :

13 Şubat 1882'de, Piskoposlara, rahiplere, İtalya halkına hitap eden Etsi Noi kelimeleriyle başlayan Encyclique;

15 Ekim 1890'da İtalyan Piskoposlarına hitap eden Dall'Aalto kelimeleriyle anılan Encyclique;

8 Aralık 1892'de İtalyan Piskoposlarına hitap eden Inimico Vis kelimeleriyle anılan Encyclique;

8 Aralık 1892'de İtalya Halkına hitap eden Custodi di Quella Fede kelimeleriyle anılan Mektup;

18 Ağustos 1898'de İtalyan Masonluğu hakkında, Spesse Volte kelimeleriyle anılan Encyclique, gibi.

IX uncu Pius ile, XIII üncü Leo, en uzun zaman, —birincisi 32, ikincisi 25 sene— Papalıkta kalmış iki kişidir. Ayrıca, yaşadıkları sırada,

Masonlukla Kilise arasında büyük bir gerginlik olduğundan, bu Papalar, meseleye sık sık temas etmişlerdi.

PAPA'LARIN EMİRLERİ VE MÜCİP SEBEPLERİ

a) XII nci Clemens ve XIV üncü Benedictus.

Masonluk ortaya çıktıktan çok kısa bir müddet sonra, tecavüzlere uğramağa başlamıştır. Fakat Masonluğu ilk mahkûm edenler, Papa'lar olmamıştı.

Daha evvel Fransa'da, Mason Localarına karşı, bazı polis müdahaleleri vardı : Ezcümle, 14 Eylül 1737'de, XV inci Louis'nin Başvekili Kardinal Fleury, her türlü gizli toplantıları, hangi sebep ve isimle olursa olsun, bilhassa frey-maçons ismi altındakileri, yasak ediyordu. Aynı mealde bir yasak, iki sene önce, Hollanda'da çıkarılmıştı; başka Avrupa memleketleri de bu yasağa uymakta idiler.

Roma'da Papa'nın afarozları çıkmaya başladığı vakit, bütün Avrupa'da bir yasak havası, zaten mevcuttu. Bu temayülü izah etmek zor değildir :

Masonluk, «dogma»'lara karşı çıkan akılcılık cereyanının (rationalisme) bir parçası idi. Gerek o devirdeki devletlerin, gerekse Kilisenin dogmatik tutumu ile mücadele ederek fikir hürriyetini yaymağı ve yerleştirmeye, kendisine gaye edinmekte idi.

1730 ile 1740 seneleri arasında Papa olan XII nci Clemens, 28 Nisan 1738'de çıkardığı In Eminenti emirnamesi içinde, evvelâ, gittikçe faaliyetini arttıran gizli cemiyetlere karşı tedbir almağı görev bilen bir çok hükûmetler olduğunu hatırlatıyor; bu tedbirleri tasvip ettiğini söyledikten sonra, vicdanen ve umumiyetle, Franmasonluk denilen, topluluklara, birliklere, toplantı veya cemiyetlere dahil olmağı yasak ettiğini beyan ediyordu.

Papa'nın ileri sürdüğü sebepler şunlardı :

«Her türlü din ve mezhepten insanlar, tabiaten sahip olduklarını ileri sürdükleri bir dürüstlük kisvesi altında, bizzat kendilerinin tanzim ettikleri kanunlara uygun olarak, son derece kapalı, başkalarının nüfuz edemeyeceği bir anlaşma içinde, Kitab-ı Mukaddes üzerine ve şiddetli cezaî müeyyideleri hâvî bir Yemin merasimiyle birbirlerine

bağlanıyorlar. Kesif bir sır perdesi arkasında, her yaptıklarının, dokunulmaz bir ketûmiyet içinde gizli kalacağını taahhüt ediyorlar...

«Mevzu bahis cemiyet veya topluluklar, mü'minler nezdinde, öyle bazı haklı şüpheler uyandırdılar ki, oralara kaydolmak, tedbirli ve şerefli insanlar için ahlâksızlık ve habaset ile damgalanmak, manasına geldi... Bu şüpheler, bir çok devletler nezdinde o kadar ağırlık kazandı ki, mezkûr cemiyetler, bir müddetten beri, devletin selâmetine aykırı addedilerek yasaklandı ve kapatıldı. Bu itibarla, bahis konusu topluluk ve cemiyetlerin, yalnız devletlerin huzûr ve sükûnuna değil, ruhların mânevî halâsına da büyük zararlar vereceğini, gerek sivil gerek dinî kanunlarla asla telif olunamayacağını düşünerek, ve, bizce malûm, daha başka haklı ve mantikî sebepler dolayısı ile, Mason cemiyetlerini yasak ve mahkûm etmeğe karar verdik».

Vesikanın neticesi şöyle bağlanıyordu :

«Binaenaleyh, her hangi bir makama, sıfata, rütbe ve pâyeye sahip; gerek laik, gerek din adamı, en yüksek mevkilerde bulunsa bile, bütün hıristiyanlara, mukaddes itaat icabı, emrediyoruz :

«Hiç kimse, hiç bir bahane veya sıfatla, Hür Dıvarcılar, veya Fransonlar veya başka isimler altında, mezkûr cemiyetlere kaydolunmağa kalkmasın;

«Hiç kimse bunları yaymağa, onlara yardım etmeğe, kendi evine almağa, veya başka bir yere misafir etmeğe, saklamağa, her hangi bir yerde toplantılarını kolaylaştırmağa, destek vermeğe, tavsiyelerde bulunmağa, yardım etmeğe, her hangi bir işlerini kolaylaştırmağa, gizli veya açık, doğrudan doğruya veya bilvasıta, şahsen veya başkası delâletiyle, başkalarını oraya kaydolunmağa teşvik etmeğe, her ne suretle olursa olsun, onlara yardım etmeğe teşebbüs etmesin.»

«Bilâkis, mezkûr cemiyetlerden, toplantı ve sairelerden sakınsınlar. Aksi takdirde ipso facto (fiilen ve derhâl), ihtara hacet kalmaksızın «afaroz» cezasına çarptılacaklar; böyle bir cezayı, bizzat kendimiz, veya o sırada makamda bulunan Papa'dan gayri hiç kimse; veya «ölüm döşeginde (in articulo mortis)» yapılan tövbe ve istiğfer'dan başka hiç bir şeyin kaldırması mümkün olamayacaktır.»

Papalığın, Masonluğu mahkûm eden ilk cezaî hükmü budur. Sonraki hükümler, «afaroz», yani «lânetleme» kararını teyid ederlerken,

buna atıfda bulunurlar. Bu sebeple, metin üzerinde, bazı mülâhazalar ileri sürmek doğru olur :

XII nci Clemens'in ileri sürdüğü sebepleri hulâsa edersek :

Bir taraftan, bir çok devletler, Masonluğu, hükümdarlıklarının selâmetine aykırı bulduklarından, yasak etmektedirler; zira, bu topluluklardan, dünya devletlerinin huzûrunu kaçırın fenalıklar gelmekte olup, devlet kanunları ile kabili telif değildirler. Diğer taraftan, dini sebepleri de bir araya toplarsak, namuslu ve bilgili görünen değişik din ve mezheplerdeki insanların bir araya toplanması, önüne geçilmez tehlikeler arzedecektir.

Papa'nun bir de gizli sebebi var: «Bizce malûm olan doğru ve mâkul sebepler», diyor.

Zamanımızda, hiç bir mahkemenin, kendi kendine gizlediği bir sebeple, bir kimseyi mahkûm edemeyeceği âşikârdır. Bir de, «sır saklaması» sebebiyle Masonluğu mahkûm eden XII nci Clemens'in, o mahkûmiyeti, kimseye fâş etmediği bir «sırrı»'a dayanarak vermesi, çok garip görünmektedir.

Masonluğu mahkûm etmek için, devletlerin, siyasî sebepler ileri sürmesi, mâkul sayılabilir: Masonluğun etrafını saran kalın esrar perdesi; gizliliğe riayet edileceğine dair Mukaddes Kitap üzerine yapılan çok sıkı yemin, iktidarları rahatsız eden bir huzursuzluk atmosferi yaratıyordu; Papa ise, başından sonuna kadar, o devletlerin hareket tarzlarına uymaktan başka bir şey yapmıyordu. Masonluğa karşı cezaî tedbirlerin, Protestan İktidarlar tarafından dahi alınması dikkati çekiyor: Hollanda 1735; Hamburg, İsveç, Cenevre 1738; Zürih 1740; ve Bern 1743'te Masonluğu yasak etmişlerdi. Görülüyor ki, Kara Avrupası İktidarları, Katolik olsun, Protestan olsun, Masonluğun, bilhassa gizliliğinden rahatsız oluyorlardı. Toplantılarında neler döndüğü'ne kararlar verildiği hakkında bilgi sahibi olamamaları, hükümetleri tedirgin ediyordu.

XII nci Clemens'in huzursuzluğu da aynı sebeple idi. Onun bu endişesini, Vatikan'ın bu devletlerle olan muhaberesinden başka, 14 Ocak 1739 tarihinde, Vatikan Devlet Sekreteri Kardinal Firrao'nun neşrettiği beyannamede görmek mümkündür :

«Madem ki bu nevi gruplaşmalar, toplantılar, birleşmeler, sadece dinî akîdelerde ve dogmalarda dalalete (hérésie) gitmekle kalmıyor, ay-

nı zamanda, milletin huzuru ve Kilise-Devletinin emniyet ve selâmeti için bir tehlike oluyor ve madem ki itikada, devletin beka ve selâmetine aykırı mevzular ihtiva etmeselerdi, bu kadar sıkı bir gizlilik zinciri arkasında saklı olmayacaklardı; demek ki, bu nevi zararlı toplantıların ve bu toplantılara işirâk etmenin, kat'î surette yasaklanmaları icab etmektedir: Cezaları, affedilme ümidi olmayacak şekilde, ölüm ve malların müsaderesidir.»

Unutulmasın ki o devirde, Enkizisyon mahkemesinin ölüm cezası, sadece, Katolik dogmalarda dalâlete (yani hérésie) düştükten sonra pişman olmamış kimseler içindi; pişman olanların cezası, hayat boyunca hapisti. Halbuki Kardinal Firrao'nun beyannamesinde, sadece hérésie, yani dogmalarda dalâlet yoluna sapılmış olmak **töhmet**'inden bahsolunuyor ve cezası, idam ve malların müsaderesi olarak gösteriliyor. Cezanın bu kadar nisbetsiz olması, beyannamenin çıkarılmasındaki sebepte aranmalıdır. Aslında tehlike, gizli bir hérésie töhmetinden ibaret değildi: Asıl korkulan, milletin huzurunun ve Kilise-Devletinin emniyet ve selâmetinin tehlikeye girmesi idi. O kadar ki, Vatikan'a gör, tamamı ile hérésie içinde bulunan Protestan memleketler dahi, Masonluğu, sırf devletlerinin emniyeti bakımından, aynı şekilde mahkûm ediyorlardı.

XII nci Clemens'ten sonra gelip, 1740-1758 tarihleri arasında Papa olan XIV üncü Benedictus, 18 Mayıs 1751 tarihli Emirnamesinde (Providas), evvelki, In Eminenti Emirnamesinin metnini tekrarlıyor ve hükümlerini teyid ediyordu :

XII nci Clemens'in Emirnamesindeki yasaklamanın ve cezalandırmanın en mühim sebepleri arasında :

Birincisi, mezkûr cemiyetlerin ve toplantıların her türlü din ve mezhepten insanı bir araya toplamalarıdır. Böyle bir şeyin, Katolik imanın sâfiyetine ne kadar zarar vereceği âşikârdır (Her türlü din ve mezhep dediği, Protestanlık'tır.)

İkincisi, Oralarda yapılan işlerin, nüfuz edilemeyecek kadar sıkı bir «gizlilik» içinde cereyan etmesidir. Bu nevi hareket tarzı için şöyle söylenebilir: Dürüst işler her zaman alenî olur; hiyanetkârlık gizlilik ister.

Üçüncüsü, «yemin»'dir. Bunlar, yeminle, sırlarını saklamak hususunda kendilerini bağlarlar. Sanki onunla, iktidar makamları, kendilerine, din, devlet veya kanunlar aleyhine yapılan işlerden, bildiklerini

söylemelerini emredecek olursa, bu emre riayet edememeği haklı gösterecek bir sebep elde etmiş olurlar.

Dördüncüsü, bu nevi toplulukların, hem devlet, hem Kilise kanunlarına aykırı olmalarıdır. Zira, bütün devletlerin kanunları (Pandekt, Emirname, diğer mevzuat), izin almadan kurulmuş her türlü cemiyet ve toplulukları yasak etmektedir.

Beşincisi, şudur ki, mevzu bahis cemiyetler, bir çok yerlerde, iktidarlar tarafından yasak edilmişlerdir.

Nihayet **sonuncusu**, bu nevi cemiyetler, namuslu ve şerefli insanlar tarafından şüpheli bir gözle görülmektedirler. Bunların kanaatine göre, o cemiyetlere girenler, daima ahlâksız insanlar olmak, damgasından kurtulamamaktadır.

Görüldüğü gibi, XII nci Clemens'in ileri sürdüğü sebepler, daha vazih bir hale getirilerek tekrarlanmaktadır.

İleri sürülen altı sebepten birincisi, yani «her türlü din ve mezhepten insanların bir araya toplanmasının, Katolik dinin sâfiyetine zarar vereceğinin âşikâr olduğu» düşüncesi, 1751'de, bugünküne nisbetle çok başka bir ehemmiyet taşımakta idi. İleride bahsini edeceğim Pacem in Terris ve Ecclesiam Suam Encyclique'leri ile, ve hele, II nci Vatikan Ruhanî Meclisinde alınan kararlardan sonra, aradaki fark daha iyi görülecektir.

Hiç şüphe edilemez ki, XIV üncü Benedictus, farz-ı muhal, kendisinden iki yüz sene sonraki Pacem in Terris Emirnamesini görmüş olsaydı, Masonlara karşı Providas Emirnamesini yazmağa eli varmazdı. Hele, Katoliklerin, Protestanları daha iyi tanımaları, onlara hürmet ve riayet göstermeleri, aradaki sedleri yıkarak, Hıristiyanlıkta birlik sağlamağa gayret etmelerini tavsiye ettikten sonra, «herkes, istediği dini kabûl etsin, çünkü, din hürreyeti, Allah tarafından bütün insanlara verilmiştir.», diyen II nci Vatikan Ruhanî Meclisinin vesikalarını bilseydi, mutalka başka türlü düşünürdü. Şu halde, VI nci Paulus ile XIV üncü Benedictus, iki asırlık mesafe ile, iki ayrı dünyanın insanlarıdır. Birisi için afaroz sebebi olan hadise, bugün artık mevcut değildir. Bu itibarla bu hüküm, mutlak bir hakikatin ifadesi olarak değil, geçmiş bir zamanın şart ve zihniyetine göre, göz önünde bulundurulmalıdır.

Gizli cemiyetlere dahil kimselerin kötü şöhretinden söz eden altıncı

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası — Türkiye (Turkey)

Masonic Hall comprises three adjacent buildings, nos. 19-21-25 on Nuruziya Street, Beyoğlu - Istanbul. The former building on no. 19 has served as a home to widely known Hungarian composer and pianist, Franz Liszt, during his visit to Istanbul in the past century. The word «Nuruziya», the name of the street, means «The Divine Light» in Turkish.

Drawing by B. Bülent Çetinor

Istanbul Vadisi Masonik Mahfelinin, Beyoğlu Nuruziya Sokağındaki 19-21 ve 25 numaralı, yan yana üç binasından 19 numaralı olanı, ünlü piyanist Franz Liszt'in geçen asırdaki İstanbul ziyareti sırasında kalmış olduğu evdir.

Suluboya : Bülent Çetinor K.

sebebi de bir kenarda bırakırsak, geri kalan dört tanesi, aynı sebebin, değişik görünüş şekilleri olduğunu görürüz: Gizlilik; gizlilik yemini; devlet ve din kanunlarına aykırı faaliyet; sivil iktidarların bunları bir çok yerlerde yasak etmeleri. Devlete ve kanunlara zararlı olan toplantıları töhmet altında bırakan, bir yemin tahtında, sıkı şekilde riayet edilen «gizlilik» idi.

Yasağın en büyük hukukî mesnedi, eski Roma Hukukunun, devlet otoritelerinden müsaade alınmadan teşekkül eden toplulukları yasak eden bir hükmüne dayanmaktadır (D. 47, 22, De Collegiis et Corporibus). İşaret edelim ki, bu nevi bir topluluğun, hukukî bakımdan gayri kanunî olduğuna müteallik hükmü, aynı topluluğun, ahlâkî bakımdan da gayri kanunî sayılması gerektiği, gibi, bir neticeye götürmüştür.

Bir çok devletler, XIV üncü Benedictus'un emirnamesinden hemen sonra, Vatikan Elçiliklerinin bu devletler nezdinde belirttikleri arzuya uyarak, Masoluğu, en sert cezaî müeyyidelerle yasak ettiler. Bunun neticesi, confessionel sisteme dahil milletler nezdinde de Masonlar, Mason olduklarından değil, Katolik dinine muhalefetten, yargılanmış oldular. Bu sebeple Masonluk suçu, Katolik din nizamına aykırılığa dayanıyordu: Bu da, katolik devletlerin teşkilâtlarının temelî sayıldığına göre, oralarda politik bir suç haline gelip, ona göre ceza veriliyordu.

Yani, huiâsaten, şöyle diyebiliriz :

Evvelâ : Katolik veya Protestan bazı devletler, Masonluğu, sırf politik bazı sebeplerle yasak ediyorlar.

Saniyen XII nci Clemens ve XIV üncü Benedictus, buna, siyaset ve devlet emniyeti düşüncesi büyük ölçüde bâki kalacak şekilde, bir de, **manevî** mahkûmiyet ilâve ediyorlar.

Nihayet, Katolik devletler, Papalık Emirnameleri (bulles) ve Papa'nın arzusunun tahriki ile, Kiliseye karşı yapılmış bir suçu tâkip ederek, siyasî mahiyette imiş gibi, cezalandırıyorlar.

b) VII nci Pius ve XII nci Leo.

1800 ile 1823 arasında Papa olan VII nci Pius (Chiaramonti), 3 Eylül 1821'de, Eccleisiam a Iesu Christo kelimeleriyle anılan Emirnamesini neşretti. XIV üncü Benedictus'tan sonra gelen, XIII üncü Clemens (1758-1769), XIV üncü Clemens (1769-1774), ve VI nci Pius (1775-1799)

zamanlarında, Masonlukla ilgili bir Vatikan kararı yoktur. Yalnız VI nci Pius zamanında (1791), kendisine mason diyen meşhur maceraperest, spiritizmacı Cagliostro (Joseph Balsamo) dava edilmiş, idama (sonra ebedî hapis) mahkûm edilmişti.

VII nci Pius'un 1821'deki Emirnamesi, ihtilâl çıkaran Carbonari'lere karşıdır. Fakat, dolayısı ile de olsa, Masonluğu mahkûm eden vesikalardan sayılır.

Papa burada, açıkça beyan ettiğine göre; «Bu yeni cereyan (secte) Masonluktan farklı sayılıyorsa da, XII nci Clemens'in ve IV üncü Benedictus'un Emirnamelerinde (bulles) zikredilen gizli ve yasak cemiyetlerden birisi olduğuna şüphe yoktur. Bu vesile ile Papa, bilhassa Carbonarizm'de, gizli cemiyetler kurulmasına doğru umumî bir temyül görüyor. Carbonari'leri, Hür duvarcılarının veya Masonların bir taklidi, veya hattâ bir nevi şubesi telakki ediyor. Fakat bu beyanın bir mesnedi olmadığı için, bir faraziyeden ibaret kalmaktadır, çünkü aslında, Carbonariler, Masonluğu kopye etmemişlerdi, Masonluktan doğmuş bir şey de değildi. «Carboneria» veya «Liga Nera» (Kara Birlik) denilen bu birlik 1797'de doğmuştu. 1812 veya 1813'te, Murat'ın Napoli krallığı sırasında, ortada görülmeğe başlandı. Viyana Kongresi zamanında on binlerce taraftarı vardı. Süratli gelişmesi, aleyhine ihbarların yapılmasına vesile oldu ve VII nci Pius'un, müteakip Papa'ların, Napoli, Sardanya krallarının ve diğer İtalyan Prenslерinin ta'kibine maruz kaldı.

Carbonari cemiyetine girmenin karışık bir usulü vardı. Hıristiyan mistisizmi ile Mason sembollerinin karıştığı bir takım merasimler yapılırdı. En üst vazifelere, 9 dereceden sonra ulaşılıyordu. Carbonarizm, yanlış olarak Masonlukla karıştırılmış, aslında ortak bir tarafları olmadığı halde, (ne menşelerinde, ne gayelerinde, ne de şekillerinde benzerlik yoktur) aynı muameleyi görmeğe başlamış, bu bakımdan Masonluk için tehlikeli ve zararlı addedilmiştir. Cemiyetin maksadı kral Murat'ı koğup yerine IV üncü Ferdinando'yu getirmektir. O gelince cemiyet, bu defa, liberal olmuş, Avusturyalıları İtalya'dan koğmak için ihtilâller çıkarmıştı. Bu bakımdan, İtalya birliğinin gerçekleşmesinde müsbet bir rol oynamıştır.

VII nci Pius'un Emirnamesindeki bir hususiyet, evvelkilerde yoktu : Buna göre, herkes, afarcı edilmeye tehdidi altında, kendi Kilise büyüğüne, bu cemiyete dahil olduğunu bildiği herkesi ihbar etmeli idi. Masonların mektuplarını, kitaplarını okumak yasaktı ve bunlar da Kiliseye

haber verilmeli idi. VII nci Pius, hükümlerini, Masonluk dahil, bütün gizli teşekküllere teşmil ediyordu. XII nci Clemens'in mektuplarını —«Bize malûm olan doğru ve haklı sebepler» cümlesi hariç olmak üzere— aynen tekrarlıyordu.

Bir kaç sene sonra, 13 Mart 1825'te, XII nci Leo'nun, Quo Graviora Emirnamesi, evvelki hükümleri teyid ederek, ismi ne olursa olsun, geçmiş ve gelecek her türlü gizli cemiyete şâmil olduklarını tekrar ediyordu: Yeter ki Kilisenin ve devlet iktidarının zararına her hangi bir komplo kurmuş olsun. Bu vesika, bir taraftan Masonluğu mahkûmiyete götüren gelişme vetiresinin nasıl bir yol kat'ettiğini gösteren ilginç bir işaretidir. Diğer taraftan, bir çok gizli cemiyetler hakkında kararlar alınacağı sırada, nasıl bir kargaşalığın hüküm sürdüğünü gösterir.

Quo Graviora Emirnamesi, XII nci Clemens'in, XIV üncü Benedictus'un, ve VII nci Pius'un, Masonluk, Carbonarizm ve saireye karşı çıkardıkları Emirname hükümlerini aynen tekrar ediyor, sırf gizli cemiyet olmaları hasebiyle hepsinin gayeleri tamamen aynı imiş gibi gösterilmekle bile kalmıyor, şüpheler kat'iyete dönmüş addedildikten başka, bu gayelerin, Kiliseye ve sivil iktidarlara karşı, birbirini destekleyen hareketler olduğu kanaatine varılıyor.

XII nci Clemens'ten, XII nci Leo'ya kadar, 87 sene geçmişti. Buna rağmen, Quo Graviora Emirnamesinde şu cümleyi görüyoruz :

«Selefimiz XII nci Clemens, Hür Duvarcıların, veya Masonların, veya başka bir isimle anılanların gittikçe arttıklarını ve her gün yeni kuvvetler kazandıklarını görünce, ve, mezkûr cemiyetin sadece «töhmet altında» değil, Katolik Kilisenin şiddetli düşmanı olduğunu bir çok delillerle ve kemalî emniyetle öğrendikten sonra, onu, In Eminenti Emirnamesi ile mahkûm etti.»

Halbuki, XII nci Clemens'in ileri sürdüğü kat'î deliller, sadece, «Halk arasındaki tevatür ve söylentiler» (voce del popolo) ve, dürüst bazı insanların besledikleri «şüpheler»'den ibaretti. «Şiddetli düşman» ibaresi de yoktu. VII nci Pius, bunları da ilâve ederek, Carbonari'leri, betahsis tel'in ediyor, bunu, Katolik Kilise ve devlet reisleri ile mücadele halinde olduğu için yaptığını da söylüyordu.

c) IX uncu Pius. —

IX uncu Pius ile, arkasından gelen XIII üncü Leo, zamanında, gizli

cemiyetlere karşı yapılan Kilise müdahaleleri pek çoktur. Bunun sebebini anlayabilmek için, bu sıralarda, İtalya'da, Kilisenin durumuna bakmak icab eder. Zaten bu iki Papa'nın, papalık devirleri, en uzun olanlarıdır: IX uncu Pius otuz iki sene, XIII üncü Leo yirmi beş sene, Yekûn elli yedi sene.

Pontifikal **devlet** bu sıralarda ömrünün sonuna gelmişti.

1831-1832 ve 1843-1845 yılları arasında, Vatikan devletinde büyük karışıklıklar olmuş ve bunlar, Avusturya-Fransız kuvvetlerinin yardımı ile izâle edilmişti. Karışıklıkların sebebi, Vatikan devletinde yürütülen idare sisteminin yarattığı ademi memnuniyet idi. Bu sistem, rahip olmayanlara idarî görev vermemekte, bütün devlet işleri rahipler tarafından görülmekte idi. Halbuki bunların çoğu «ordine minore» denen ve isterlerse, rahip elbiselerini çıkarabilen, küçük rahipler'dendi. Gerek idareci olarak, gerekse din adamı olarak, değerleri pek fazla olmayan kişilerdi. Binaenaleyh, karışıklık çıkarmak isteyenler, halkın memnuniyetsizliğini, kolaylıkla istismar edebiliyorlardı. Şüphesiz ki, bu memnuniyetsizliği, her türlü gizli cemiyetlerin faaliyetleri de körüklemekte idi.

Papa'nın idaresine karşı kıskırtma faaliyeti, yavaş yavaş, o sırada, İtalya birliği için İtalyan vatanperverlerinin yaptığı mücadele ile yekvücut oldu.

1846'da Papa seçilen IX uncu Pius'a (Sarti), büyük ümitler bağlanmıştı. Bu Papa, işe başlarken, siyasî suçları affetmiş, demokratik bir anayasa vermiş, bu suretle, İtalya birliği hareketini destekler görünmüştü. Millî temayülü olan gizli cemiyetler, politik sahada henüz tecrübeli olmayan Papa'yı, gittikçe daha koyupak bir zemine doğru itmişler, bu gaye ile, bir takım heyecanlı gösteriler tertib etmişlerdi. Fakat 1848 ilkbaharında, Papa, Sardanya Krallığının istiklâli için Avusturya'ya karşı harp ilânını reddedince, gizli cemiyetler, Roma'da bir ihtilâl çıkarmak zamanının uygun olduğunu düşündüler. IX uncu Pius, Napoli Krallığındaki Gaeta kasabasına kaçtı ve Roma'da 1849'un Şubat ayından, Temmuz ayına kadar, Giuseppe Mazzini'nin başkanlığında bir Cumhuriyet ilân edildi.

Piemonte'liler, Avusturya'ya karşı yaptıkları muharebeyi kaybettiler. Fransız kuvvetleri, Roma'yı ele geçirerek, Papa'yı Roma şehrine döndürdüler. Zâhiren sükûnet avdet etmiş gibi idi. Ancak İtalya vatanperverleri, açıkça anladılar ki, İtalya birliği, artık, Papa ile değil, Pa-

pa'ya karşı temin edilebilirdi. Karışıklıklar, bazen gizli bazen âşikâr, devam etti. Papa'nın hâkimiyeti sadece Roma ve Lazio'da idi; burada bile Fransız kuvvetleri tarafından himaye edilmeğe muhtaçtı. 1870 senesi yaz aylarında, Fransa, Almanya ile harbe girişince, Fransız kuvvetleri vatana çağırıldı. III üncü Napoleon, Sedan'da esir edildi. (2 Eylül 1870).

O zaman, İtalyan orduları, hudutları geçerek Roma kapılarına dayandılar. Papa, her şeyin bittiğinin farkında idi. Maamafih, bir an, muhasara ordularına mukabele eder, göründü. Fakat, Roma'nın eski surlarında bir rahne açılır açılmaz, beyaz bayrağı çekti.

Piemonte'liler, 20 Eylül 1870'de, Porta Pia'dan girerek, Roma'yı işgal ettiler. Papa, küçük Vatikan şehrinin surları içine çekildi, her hangi bir müzakereye girmeği reddetti.

Bu suretle İtalyan vatanperverlerinin rüyası gerçekleşmişti, ama, milletin büyük bir kısmı bundan memnun olamazdı. Millî devletin merkezini Roma'ya nakletmek, bir Papa sarayı olan «Quirinale»'yi, kral sarayı yapmak, politik bakımdan, hata olmuştur: Bu hareketle, yeni devletin, anticlerical = rahip düşmanı karakteri, bîriz bir şekilde tesbit edilmiş olmaktadır.

1846 ile 1878 arasında Papalık etmiş olan IX uncu Pius, bir çok emirler ve kararlarla (116 tane kadar), gizli cemiyetlere müdahale etti ve onları mahkûm etti.

İlk «anathème» (tel'in, afaroz, excommunication) 9 Kasım 1846'da Quibus Pluribus ile geldi. Papa diyor ki :

«Siz, muhterem kardeşler, bu zamâne çocuklarının, her gün, ısrarlı bir şekilde, Katolik dini ile, Kilisenin ilâhî iktidarı ile, kanunları ile, nasıl korkunç hilekârlık ve dalavereler, içinde mücadele ettiklerini biliyor sunuz. Mukaddes İktidarı (Ulul'emr) ve devlet otoritelerini ayak altına almak isteyenler var. Bu gaye ile, hiyanet şebekelerini, yıkılmaz temelleri İsa tarafından atılmış, aziz Petrus'un işgal ettiği bu Roma Kilisesine tevcih ediyorlar. Zulmetler içinde doğup gelişen bütün bu gizli cemiyetlerin hepsi, aynı gayeyi takip ediyorlar; istedikleri, her yerde, ölümü ve sefaleti hâkim kılmaktan başka bir şey değildir. Seleflerimiz olan Roma Papalarının, mektupları ile, bu kadar defalar lânetleyip afaroz ettikleri gizli cemiyetler...» v.s.

IX uncu Pius'un, bilhassa 20 Nisan 1849'daki Quibus Quantisque mektubunda, büyük bir şiddetle, Kilisenin bu sırada çektiği ızdırap-

ları, karşılaştığı zorlukları tebarüz ettiriyor. Bunların başlıca müsebbibi olarak, bilhassa İtalya'da Masonluğu gösteriyor; Roma devletinin işgal edilmiş olmasına işaret ediyor.

Biz de işaret edelim ki, bu Mektup, 1848 Roma ihtilâlinden ve Papanın Napoli civarlarında bir kasabaya sığınmasından bir kaç ay sonra yani Papa'nın çok ümitsiz bir zamanında, yazılmıştı.

8 Aralık 1864'te, IX uncu Pius, aşağıdaki teklifi müdafaa edenleri suçluyor ve mahkûm ediyor :

«Gizli cemiyetleri — yemin mecburiyetine tâbi tutsun veya tutmasın — mahkûm eden Papa emirnameleri, bu nevi cemiyetler devlet otoritesince **kabûl edilmişlerse**, cemiyet azalarını afaroz etmiş olmazlar »
Papa'nın, böyle bir teklifi müdafaa edenleri suçlamasının sebebini anlamak zor değildir :

Kiliseyi, bu cemiyetlere karşı mücadeleye sevkeden husus, sadece **gizli** olmaları karakteri değildi, zaten ister yeminler bağlı olsunlar, ister olmasınlar, deniyordu —, fakat yeni İtalya hükûmeti bunların çalışmasına müsaade ediyor, hattâ onlara yardım ediyordu: bu suretle Papa devletine karşı ustaca bir mücadeleye girmiş oluyordu (IX uncu Pius'un yapmış olduğu bir «mahkûmlar listesi»'nde (Syllabus), sosyalizm, komünizm, gizli cemiyetler ve diğerlerinin ismi vardı).

IX uncu Pius, 25 Eylül 1865'teki Multiplices Inter mektubunda, Masonluğa ve Carbonarizm'e şöyle bir atıfta bulunuyor :

«Hıristiyanlık adının düşmanı olup, dalavere ve hilelerle, Allah'ın Kilisesine saldıрмаğa cesaret edenler, ve onu yıkıp mahvetmek için, boşuna da olsa, gayret sarfedenler arasında, hiç şüphesiz, umumî bir tâbirlle Masonluk denilen ahlâksız insanlar birliğini zikretmek lâzım gelir»
Masonluk, evvelâ zulmetler içinde, gizli hücrelerde toplandı ve sonra, büyük bir cür'etle, din ve insan cemiyetinin zararına, ortaya çıktı.

«Dinî vazifelerini unutmayan seleflerimiz, Roma Papaları, hile ve dalaverelerini hissederek etmez, otoritelerini kullanarak onları durdurmakta gecikmemek gerektiğini kabûl ettiler; mahkûmiyet kararları ile, fesatlık yayarak din ve cemiyet aleyhine bir çok kötülükler hazırlayan bu grubu dağıtmak istediler. Filhakika selefimiz XII nci Clemens, Papalık Mektupları ile, Masonluk hareketini red ve mahkûm etmişti.»

XII nci Clemens'in, XIV üncü Benedictus'un, VII nci Pius'un ve XII nci

Leo'nun mahkûmiyet kararlarını hatırlattıktan sonra, Papa IX uncu Pius, Carbonari'lere hitap ederek, bir kaç defa rastladığımız aynı fikri, ısrarla tekrar ediyor :

XII nci Leo, Papalık Mektupları ile, Kiliseye ve devlet iktidarına karşı komplo kuran gizli cemiyetleri mahkûm etti... Biz de, Mason cemiyetini ve bu neviden diğer cemiyetleri reddediyor ve mahkûm ediyoruz. Bunlar, zâhiren farklı olmakla beraber, aynı gaye ile gün begün ortaya çıkıyor, ya açıkça veya gizlice, Kilise'ye ve kanunî otoriteye karşı komplo kuruyor.

Masonluğa karşı, IX uncu Pius'tan önceki bütün hukuk malzemesi, onun tarafından, 12 Ekim 1869 tarihinde, yani Roma'nın, İtalyan kuvvetleri tarafından işgalinden bir sene önce, Apostolica Sedis Emirnamesinde birleştirilmişti. Buna göre :

Masonlar veya Carbonariler veya aynı tipteki diğer gruplar, ister âşikâr ister gizli, Kilise'ye veya meşrû iktidarlara karşı dalavere çeviren, yahut bu kimseleri veya reislerini ihbar etmeyen, her hangi bir şekilde bu grupları teşvik edenlere karşı... geniş ölçüde afaroz cezası verilmektedir.

d) XIII üncü Leo'dan, X uncu Pius'a.

IX uncu Pius'tan sonra Papa olan XIII üncü Leo'ya intikal eden miras, son derecede nâzikti: IX uncu Pius'un cenazesinin nakli, tatsız ve çirkin bir halk tezahüratına vesile olmuştu: 13 Temmuz 1881' de, yani Papa'nın vefatından üç sene sonra, muvakkat istirahatgâhından temelli mezarına yerleştirilmek üzere nakledildiği San Lorenzo al Verano kilisesine götürülürken, manasız bir kargaşalık yaratılmış, ceset, Tivere nehrine atılmak tehlikesine mâruz bırakılmıştı. Yeni Papa, Vatikan'da, kendi iradesiyle kapalı kalmağa devam etti. Roma'da, katoliklerin gözü önünde cereyan eden şeylerin çirkinliğini canlı tutmağa gayret etti. Yeni rejimi tasvib eder mahiyette bir hareketin bulunmadığını gösterebilmek için, İtalyan katoliklerinin Meclis seçimlerine katılmasını yasak etti. Bu hareket tarzı, kendi bakımından doğru olmadı: Katolik İtalyan'lar, politika üzerinde müessir olma imkânını kaybetmişler, iktidar, din düşmanlarında kalmıştı!

Hükûmetin düşmanca davranışı uzun zaman devam etti. Bir çok manastır ve rahip evleri (conventi = couvents) kışlaya çevrildi. Mekteplerden din dersleri kaldırıldı. Hükûmet müdahale etmediği için,

Papa aleyhine, gürültülü hezahürat oldu.

Bu şartlar altında yirmi beş sene süren XIII üncü Leo'nun papalığı sırasında, bütün dünyayı, Masonluğa, Carbonarizme, diğer gizli cemiyetlere karşı teyakkuza çağıran 226 kadar mahkûmiyet vesikasının neşredilmiş olması fazla hayret uyandırmamalıdır. Bütün bu veskialar arasında en şümüllü ve Masonluğa doğrudan doğruya temas eden 20 Nisan 1884 tarihli Humanum Genus kelimeleriyle anılan Encyclique'e temas edelim. Bu Emirname, evvelki Papaların ve bazı devlet adamlarının çıkarmış oldukları kararları hatırlatmakla başlıyor :

«Bu hususta bir çok devlet ve hükûmet reisleri, Papalarla mütabık olarak hareket etmişler ve bazen Hollanda, Avusturya, İsviçre, İspanya, Baviera, Savoia ve İtalya'nın bazı kısımları, bizzat Mason cemiyetleri aleyhine kanunlar çıkarmışlardır.»

Seleflerinin Msonluk aleyhine ithamlarını saydıktan sonra, Papa: «Başlıca gayelerinden en mühimi, yani, Hıristiyanlığın yerleştiği her türlü dinî ve sivil nizamı kökünden tahrip etmek, kendi düşüncesine uygun natüralizmin içinden alınmış kanunlara dayanan başka bir nizam yerleştirmek gayesidir.»

Şimdi, diyor Papa, dikkatle bakılırsa görülür ki, Masonluk cereyesinin dinle ilgili tutumu ve bütün gayreti, natüralist teorileri uygulamaktan ibarettir. Çok zamandan beri ısrarla yapılmaya çalışılan şey nedir? Cemiyet içinde her türlü hukuku ve Kilise otoritesinin tesirini yok etmek. Maksat, **Kilise ile Devleti birbirinden ayırmak**, bu şekilde, devlet üzerinde bu kadar faydalı olan katolik dinin tesirini ortadan kaldırmaktır.

XIII üncü Leo'nun bu Emirnamesi, iki taraftan da geniş neşriyata sebep oldu; çok gürültü yaptı.

Humanum Genus'un neşrini takip eden senelerde, antimasonik cemiyetler kuruldu, mecmualar çıkarıldı, umumî efkârı aydınlatmak maksadı ile etütler neşredildi. Bütün bu faaliyet ve neşriyat, Papa XIII üncü Leo tarafından tasvrip teşvik ve hattâ takdis edilmekte idi.

Nihayet, XIII üncü Leo'dan sonra Papa olan X uncu Pius (aziz, 1903-1941), 11 Şubat 1906'da Vehementer Nos Emirnamesini neşretti. O sırada Fransa'da, Kilise ile Devletin ayrılmasına müteallik kanun

çıkmakta idi. Fransızlara hitab eden Papa, Fransa'nın kalbinden sökülüp atılmak istenen Katoliklik vesilesiyle, din düşmanı topluluklardan bahsetmekte idi. 6 Ocak 1907'de, Une Fois Encore başlıklı Encylique ile aynı şekilde, Fransızlara hitab etti.

Papalığı sırasında, benzeri vesikaların sayısı fazla olmadı.

X — KANONİK HUKUK KODU (Codice di Diritto Canonico)

Bugün Masonlukla ilgili Papalık mevzuatı, 27 Mayıs 1917'de, XV inci Benediotus tarafından neşredilmiş olan Kanonik Hukuk Kitabının (Codice) bazı maddelerinde bulunmaktadır.

684 üncü kaide (canon), umumiyetle, hıristiyanların cemiyetlere girmesini nizamlarken, şöyle diyor :

«Sadık hıristiyanlar, gizli, mahkûm edilmiş, fitneci, töhmet altında veya Kilisenin nezaretinden kaçan topluluklardan sakınacaklardır.»

2335 inci kaide, evvelâ, önceki Papaların hükümlerini teyid ettikten sonra, isimlerini Masonluk veya benzeri gizli cemiyetlerin doktrinlerine verenler, Kilise veya meşru devlet otoritelerine karşı dalavere çevirenler, sırf bu sebeple ve fiilen (ipso facto) simpliciter riservato afaroza maruz kalırlar.

2336 ncı kaide, Kilise mensuplarına verilecek ceza ve müeyyideler hakkında şunları söylemektedir :

«Ruhban sınıfına girmiş, olup 2335 (mezkûr madde)'deki kaidede gösterilen suçları işleyenler, bu kaidenin cezalarına çarptılmaktan başka, Kilise'nin kendilerine vereceği vazifelerin, ünvanların, imtiyazların, maaşların karşılıklarından mahrum kalacaklardır... Ayrıca, Masonluğa veya benzeri teşekküllere isimlerini veren rahip veya din adamları, ait oldukları resmî makamın mukaddes topluluğuna da ihbar edileceklerdir.

1399 sayılı kaidenin 8 numarasında, hukuken yasaklananlar :

«Masonluktan veya benzeri topluluklardan bahseden, yahut, bunların zararlı değil, aksine, Kiliseye ve devlet topluluklarına faydalı olduklarını iddia ve isbat etmeğe çalışan kitaplar...»

1065 sayılı kaidenin birinci kısmında, Masonlarla, ve, Kilisenin ya-

sakladığı topluluklara dahil kimselerle evlenmek yasak edilmekte, rahipler bu nevi dinî nikâhlara nezaret etmemeğe davet olunmaktadır. Masonlar, dinî merasimlerle gömülemezler; dinî merasimlerde bulunamazlar; ruhanî imtiyazlardan faydalanamazlar; vaftiz babası olamazlar, v.s.

Masonluğun kendi içindeki değişik kollar ve çeşitler (Ritler, Grand Orient'ler, Obediyanslar), 2335 sayılı kaidenin uygulanmasında güçlükler çıkardı. Bu kaideye (canon) göre, isimlerini Masonluk veya o neviden gizli cemiyetlerin doktrinlerine verenler, Kilise veya meşru devlet otoritelerine karşı dalavere çevirenler, ipso facto, yani doğrudan doğruya afaroz edilirler. Şu halde afaroz, Kileseye veya devlete karşı dalavereli hareket edenlere verilen cezadır; öyleyse, bu türlü hareket etmeyen masonların cezası yoktur, denmekte idi.

XII inci Clemens'in Emirname tarihi olan 1738'den, XIV üncü Benedictus'u çıkardığı (1917) Kanonik Hukuk Kitabı'na kadar, Masonlukla ilgili yüzlerce vesika vardır. Yalnız XIII üncü Leo'nun 226 defa bu meseleye temas ettiği malûmdur. Son resmî vesika ise 1884'teki, Leo'nun Humanum Cenus Encyclik'i olmuştur.

Ondan sonra hiç bir Papa, Masonlukla doğrudan doğruya ilgilenmedi; yalnız bazı dolaylı atıflarda bulunuldu. Ezcümlle, XI inci Pius'un, 29 Haziran 1931'deki, Non Abbiamo Bisogno kelimeleriyle anılan, Masonluğu, Rahip düşmanlığını, (Anticlericalisme) kışkırtan kuvvetler arasında saymaktadır.

XII inci Pius zamanında, yine dolayısı ile, ilmî ateizm, materyalist diyalektik, rasyonalizm, illüminizm, laisizm'den bahsedilirken, Masonluğa temas ediliyor.

XXIII üncü Johannes (Roncalli)'in Papalığı sırasında, Masonluğa girenlere verilecek cezaların devam ettiği teyid edilmişti. Bu Papa'nın Masonluk hakkında tam bir fikir sahibi olmak arzusunda olduğunu, meseleyi tetkik etmek istediğini gösteren notlar varsa da, başkaca faaliyette bulunmağa ömrü yetmemiştir.

1925 jübile merasiminde, XI inci Pius; 1950 jübile merasiminde, XII inci Pius; arzu eden Masonların, günah çıkarma (confession) sırasında tövbe ederek günahlarını affettirebileceklerini kabûl etmişlerdi. Aynı imkânı VI nci Paulus, 1965'te, II nci Vatikan Ruhanî Meclisinden sonra tanıdı.

Son Papalar Masonluktan pek bahsetmemişlerse de, bu sırada Pis-

koposların beyanları vardır. Bunların en şümûllüsü, Arjantin Piskoposluğunun, 20 Şubat 1959'da yaptığıdır. XIII uncu Leo'nun doktrinine dayanmakta idi; 26-28 Mart 1959'da Montevideo'da toplanan «Üniversel Kardeşlik için ikinci Milletlerarası Kongre» münasebetiyle yazılmıştı.

Bu beyannamede garip bir nokta, temas ettiği çeşitli meseleler arasında bir tanesinin de: Masonluk ve Komünizm arasında, gayeleri, vasıtaları ve taktiği bakımından bir nevi benzerlik, tesbihten ibarettir.

1951-1952 senelerinde, Fransız Grand Orient'inin neşrettiği muhtıra (Memoires) dolayısıyla, «Masonluğun Kiliseye yeni bir hücumu», gibi bir çok yazılar yazılmıştı. Bu meyanda, Calabria Piskoposunun söylediklerine bakalım :

«Kilise, Masonluğu, çeşitli defalar mahkûm etmiştir. Bunu yaparken Masonluk «Cereyandır» veya kendilerinin dediği gibi «Ritleri» arasında bir fark gözetilmemiştir; çünkü daima Katolik dinine; faaliyetleri ve metodu ile umurun menfaatine; adalet; hürriyete; vicdanımıza aykırıdır». Ve ilâve ediyor :

«Bu mahkûmiyet, hiç bir «Rit» veya cereyan için, ne lâgvedilmiş ne de yumuşatılmıştır. Başka türlü bir ifade kullanmak, açık şekilde yanlış ve yalandır. Bu itibarla 2335 sayılı kaide, bütün muteberliğini muhafaza etmektedir. Masonluğa ismini verenler, Masonluğu ifade eden tâbir ne olursa olsun, Papalık tarafından afaroz edilirler.» Bu ve benzeri Piskopos beyanları, bilhassa İtalya'da pek çoktur; Papalık kararının değişmemiş olduğu, müteaddit defalar ve fırsatlarda tekrar edilmiştir.

Kilisenin, Masonlukla ilgili vesikalarının muhtevalarına bakılınca, Kilise ve Masonluk arasındaki münasebetler meselesinin, çok büyük ölçüde, belli bazı milletlere, belli Obediyanslara ve belli devirlere inhisar ettiğini görmemek mümkün değildir. Kuzey Amerika dahil olmak üzere, Anglo-Sakson memleketlerine yapılan atıflar, yok denecek kadar azdır. Bazılarının akıllarında, kendi nazarlarındaki Masonlukla 2335 sayılı kaidenin muhatap aldığı Masonluk arasında tam bir çelişki bulunabileceği fikri, gittikçe kuvvetlenen bir biçimde doğmuştu. İnci Vatikan Meclisinde, meseleleri millî ölçüde değil, umumî ve üniversal ölçüde ele almak usûlü benimsenmişti. Şu veya bu millet nezdinde, din hürriyeti, Yahudilik veya Masonluk, gibi, müşkül bir hadise veya durum, belli bir tarzda önümüze çıkıyorsa, bu,

her yerde aynı muamelenin uygulanması icab ettiği manasına gelmeyecektir. İşin doğrusu şudur ki, bir veya bir kaç memlekette görünen bir hadiseyi, öyle olmayan başka memleketlere teşmil etmek yanlış olur: Gayri muntazam bir Masonluk için uygulanan prensiplerin, Muntazam Masonluklara da uygulanması, hatalı neticelere götürür.

II nci Vatikan RUHANÎ MECLİSİ

Kilise ile Masonluk arasındaki çekişme, aynı seviyede kalamazdı. XIII üncü Leo'dan sonra, hangi Masonluğa, ne zaman, ne gibi cezalar verileceği hususunda bazı tereddütlü ifadeler, Kilise ile Masonlar arasında bir yakınlaşma ihtimalini hissettirmekte idi.

Bu gdişin son halkası Vatikan II nci Ruhanî Meclisi (Concile) oldu. 1958'de Papa olan XXIII üncü Johannes (Roncalli), Katolik Kilisesinde bir «aggiornamento» yapmak, yani, Kiliseyi, modern hayat şartlarına uyacak şekilde gözden geçirmek, islâhat yapmak tasavvurunda idi. Kiliseyi ilgilendiren bir çok meseleleri görüşmek üzere, 11 Ağustos 1962'de, Vatikan'da bir Ruhanî Meclis (Concile) tertib etti. Kendisi 1962'de vefat ettiğinden, yeni Papa seçilen VI ncı Paulus (Montini) toplantıyı devam ettirdi. 4 sesyon halinde devam eden Meclis, 8 Aralık 1965'te nihayet buldu. XXIII üncü Johannes'in, Kiliseyi zamana uydurmak tasavvurunu, VI ncı Paulus da takib etti. Ruhanî Meclis son derece mühim neticeler aldı. Katolik ve Ortokods Kiliseler arasındaki lânetlemeleri (afarozları) kaldırdı.

Meclisin, Mason münasebetleri üzerinde de, direkt veya endirekt tesirleri oldu.

XIX uncu asrın sonunda ve XX nci asrın başlarında, bir çok memleketlerin Piskoposları, Mason gruplarının veya benzerlerinin Kiliseye karşı takındıkları tavrı ve sui istimâlleri tebarüz ettirmişlerse de, açıkça görülen bir şey, bu vesikaların ehemmiyetçe ve sayıca daha az, ayrıca, umumî mahiyette olmaktan ziyade, hususî bir hadise için; belli bir yerle ilgili olarak; daha önce çıkarılmış Papa Emirnamelerine atıflar yaparak, yazılmış olmalarıdır.

Çatışmanın gittikçe hafiflemesi, artık Kilisenin ve onun Piskoposlarının, Hıristiyanlığın en büyük düşmanı olarak Masonluğu görmeğe başladıklarının bir işareti olabilirdi. Diğer taraftan, Masonluk cihetinden de, eski «Rahip Düşmanlığı»nın (Anticlericalisme), yavaş yavaş azalmış olduğu kabûl edilebilirdi.

Durum heyeti umumiyesiyle göz önünde tutulursa, Katolik tarafın, bir hayli yumuşadığı müşahede olunur: Müdahaleler daha az, ifade tarzı daha sakin, hadiseler üzerinde sükûtun muhafaza edildiği yerler daha fazladır.

Sırf suskunluk, yeteri kadar inandırıcı olmayabilirdi. Fakat, temayüllerin değiştiğini gösteren başka âmiller de vardı: İkinci dünya harbinden sonra, Masonluğu afaroz etmek üzere çıkarılan Piskoposluk vesikaları, çok azdır. Buna mukabil, bazı diyalog imkânları yaratılmaktadır: Meselâ, Katoliklerin vaz geçemeyecekleri bazı değerlere hürmet ve riayet ettiğini belirten bir Mason grubu ile temasa, resmen değilse bile, Fransa'da müsaade olunmakta idi. Başka memleketlerde de aynı temaslar kuruluyordu. Kilise ile Masonluk arasındaki ilişkilerin düzeltilmesi hakkında yazılmış yazılara, **imprimatur** veriliyor, yani, afaroz edilmiyorlardı. v.s.

Vatikan II nci Ruhanî Meclisi, hazırlanırken, oraya gönderilen teklifler de, dikkate şâyandır. Meclise 1998 tane teklif ve tahrir gelmişti. Bunlar içinde, yalnız 15 tanesi Masonlukla ilgili idi; bunlardan sadece 10 tanesi, Masonluğun yeniden mahkûm edilmesini istiyordu! Bu 10 tane arasından, yalnız 4 tanesi bir takım sebepler ileri sürüyordu; bunlar da, artık tekerleme haline gelmiş sözlerdi: «Masonlar mü'minleri aldatmaktadır; imanı yanlış yola sevketmektedir; Kilise'ye karşı Yahudi birliğinden doğan bir harekettir... v.s. gibi.

Başkaları da: Faşizm, komünizm, spiritizm, gibi suçlar yüklemekte idi!..

Masonluktan bahseden diğer 5 vesikadan bir tanesi, Masonluğu mahkûm etmeği Piskopoların takdirine bırakmağı; bir diğeri, afarozu, Masonluğa ısrarla bağlanmakta devam edenlere inhisar ettirmeği; son üçü de, meselenin yeniden müzakere edilerek, cezaların hafifletilmesini teklif ediyordu.

Sayısı çok az, ve bazen müsbet, olan bu tekliflerin geldikleri yerlerin mesahası küçük, mıntıkları mahduttu: Orta Amerika, Rodos, gibi. Mucip sebepler belirtilmemişti. Ruhanî Meclis üyelerinin çok büyük ekseriyetinin, meseleye hiç temas etmemiş olması, artık Masonluğun, Kilise ve cemiyet için bir tehlike olarak görüldüğü kanaatinin kaybolduğunu göstermektedir.

Meclis müzakereleri sırasında, 6 Aralık 1962'de, Meksika Pisko-

postlarından Sergio Mendez Arceo, Kilisenin, gizli cemiyetlere ve be-tahsis, her zaman ve her yerde, dine muhalif olmayan Masonluğa karşı, bugünkü tutumunun ne olduğunu sormuştu. Masonluğa kayıtlı bir çok Katolik veya değil, hıristiyanlar vardır, diyordu. Katolik olanlar, Kilisenin cezaları ile karşı karşıyadırlar, fakat Kilise, onlardan, yardımını esirgemektedir. Katolik olmayıp Masonluğa kayıtlı bulunanlar ise, Kilisenin tutumu yüzünden, sağlamak istediğimiz «din birliği»nin dışında kalıyorlar. Masonlar, menşelerinde, Hıristiyanlık düşmanı değildiler ve şimdi, şurada burada, az da olsa, bir uzlaşma zemini hazırlayacak bazı emareler yok, değildir. İki tarafın da, hüsnüniyetli ve anlayışlı bir tutumu, aradaki ziddiyeti ortadan kaldıracaktır. Ruhulkudûs'ün rehberliğinde, iyi bir ana olan Kilise, bunun yolunu aramalıdır.

Bir müddet sonra, 20 Kasım 1963'te, aynı Kardinal Merdez Arceo, meseleye avdet etti: «Bir sene önce bahis mevzuu ettiğim bir meseleyi de ortaya atmam lâzımdır: Çeşitli dinlere mensup insanlar, tarihin bize gösterdiğine göre, Hıristiyanlığa bağlı prensiplerden hareket eden, bugün de hıristiyan olan bir cemiyet içinde toplanmaktadır. Bu nevi cemiyetlere karşı, Kilise'nin çıkardığı kanunlar lâğvedilmelidir. Zira, ara yerde, buğday tanesini de atıp telef etmemek için, ayırık otunu muhafaza etmek gerektiğini öğreten İsa'nın doktrinine uygun hareket ederek, Kilise içinde, iyi ile kötüyü ayırmak hususunda dikkatli olmak lâzımdır. Masonluktan bahsetmek istiyorum ve diyorum ki, bunun içinde, hıristiyan olmayanlar bulunduğu gibi, Allah'a inanan; ne Kiliseye, ne de devlete karşı bir harekete geçmeyen hıristiyanlar da vardır. Bunlar, ümitlerini, Kilise'nin bir sözüne bağlamışlardır.»

Bu iki müdahale, Mecliste bir akis bulamadı, ama bir tepki ile de karşılaşmadı. Bir tek, Palermo Baş Piskoposu Kardinal Ernesto Ruffini, 28 Eylül 1964'te, Masonluğun, büyük ölçüde, Yahudiler tarafından desteklenen, koyu bir din düşmanlığı olduğuna temas etti. Buna da Mendes Arceo, hemen ertesi günü, bu işe Yahudiliğin karışmasına teessüf ederek, bir cevap verdi.

Meraklı bir not olarak ilâve edelim. Meclisin diğer bir üyesi, Columbia'dan, Santa Rosa de Osos Piskoposu Miguel Brules, yazılı bir müdahalede bulundu. Zamanımızda, bilhassa kadınlardaki ahlâk düşkünlüklerinden bahsederek, evli hanımları elbiselerinin, gittikçe, çıplaklığa doğru kısalmasının kabahatinin, Masonlarda olduğunu beyan etti. Söylediklerini teyid etmek üzere 1884'te neşredilmiş bir

Bulletin Maçonique Français'de çıkmış sözlere, ve, daha da ahlâk bozucu mahiyette olan, yeri ve tarihi belirsiz bir «Rivista Judio Massonica»'ya atıfta bulunuyordu: Böyle yazılardaki tavsiyeler yüzünden, kadınlar erkek, erkekler kadın kılığına giriyorlardı; hem de Mukaddes Kitab'ın sarih olarak koyduğu yasağa rağmen!... (Tesniye 22,5).

Bu nevi tenkitlerin belki sonuncusu olur diyoruz, fakat, 1979'da Orzano Emilia'nın şu başlıklı bir yazısı görüldü: «Pornografi: İmanı mahvetmek yolunda bir mason silâhı!..»

Bazı yanlış anlaşmalara sebebiyet vermemek için tebarüz ettirelim ki, bu Ruhani Meclis, Masonluğu konu edinmedi; fakat toplantılar sırasında Masonluktan bahsedildi. Meksikalı Baş Piskoposun sözleri, tek başına da olsa, VI ncı Paulus'un, Üniversal barışı ve dostluğu mümkün kılma temayülündeki toplantısına destek olmak bakımından, umurun tasvibini kazandı.

1966'nın 30 Temmuzunda Montréal (Canada)'ın «La Gazette»inde, George W. Cornell imzası ile bir makale çıktı: Emniyetsizlik zâil oluyor; Katoliklerle Masonlar arasında yaklaşma.

Münih'teki Suddeutsche Zeitung'da, Masonluğun kuruluşunun 250 nci senesi münasebetiyle, Hür ve Kabûl Edilmiş Masonlar Büyük Locası'nın teşebbüsü ile yapılan beyanatta, aynı istikamette fikirler belirtildi (6-7 Mayıs 1967). Diğer Alman masonları da, Kilise ile Masonluk münasebetlerinin düzelmesinden memnun olduklarını beyan ettiler ve bunun, Vatikan II nci Ruhanî Meclisinin bir neticesi olduğunu söylediler. XXIII üncü Johannes'i, Papa olmadan önce tanımış olan Ives Marsaudon: «Mason sıfatını taşımağa lâyık herkes, Ruhanî Meclisin vardığı neticelerden mutlak surette memnuniyet duymalıdır. Hakikaten samimî olan bütün hıristiyanlarla beraber XXIII üncü Giovanni'nin hayatının, dualarının, ıztıraplarının ve ölümünün boşuna olmadığını ümit ediyoruz», demektedir.

Bu andan itibaren Mason grupları, daha sakin bir havaya girdiler. XXIII üncü Johannes'in ölümü dolayısı ile, o zamanlar İtalya Grande Oriente'sinde Büyük Üstat Gamberini şöyle söylemişti:

«Bir Papa'nın ölümünün, Kendi Kilisesinde büyük bir teessür bırakması, ekseriya rastlanan bir şeydir. Ama, hiç şüphesiz, ilk defa bir Papa, bütün insanlığın sempatisi ve sevgisi ile çevrilmiş olarak ölüyor. Herkesin hissettiği şey aynıdır: İyi bir insan öldü.»...

Aynı Gamberini, o sırada Büyük Üstatlık makamında bulunmama-
la beraber, VI ncı Paulus'un vefatı dolayısıyla de şunu yazıyordu:

«Hiç bir Papa aleyhine bu kadar söz söylenmiş değildir. Bizim na-
zarımızda VI ncı Paulus, XII nci Clemens'in ve haleflerinin mahkû-
miyetini kaldıran Papa'dır. Daha doğrusu, ilk defadır ki, büyük bir
batı dininin Reisi, masonlarla düşman halinde ölmedi ve tarihte ilk
defa masonlar, bir Papa'nın cenazesini, tereddütsüz bir saygı ile
takip ettiler.»

Diğer Masonluk mümessilleri de teessürlerini samimî olarak beyan
ettiler. Yeni uyanan İspanyol Masonluğu da, Hâkim Büyük Âmir Ju-
lian Calvo vasıtası ile, 10 Ağustos 1978'de, VI ncı Paulus'un ölümün-
den duyduğu teessürü beyan etti: «İspanya Büyük Şûrası, şüphenin,
insaniyetin ve ümidin Papa'sı VI ncı Paulus'un ölümü dolayısı ile
Katolik dünyasının acısına katılır.»

Kullandığı «şüphe» kelimesine rağmen, samimî hislerini beyan et-
mektedir.

Umumiyetle masonların, hep aynı istikamette olan seslerine ters
düşen bir ses var. Yalnız Fransa Grand Orient'ının Büyük Üs-
tadı, din aleyhtarlığı mevkiini muhafaza etti:

«Bir Papa'nın methiyesini yapmak, gibi bir garabete düşmemek için,
XXIII üncü Johannes'in ölümü dolayısıyla, basına beyanatta sulun-
mağı reddettim. İdare Heyetimiz bu hareketimi tasvib etti.»

NETİCEYE DOĞRU

Kilise ile Masonluk münasebetleri, artık hall yoluna girmişlerdir.
Kilisenin bugün görüp tanıdığı Masonluk, XII nci Clemens'in ve XIV
üncü Benedictus'un mahkûm ettikleri, XIII üncü Leo'nun lanetlediği
Masonluk değildir. Tek bir çeşit Masonluk yok, çeşitli Ritler ve Obedi-
yanlar vardır. Hepsinin organizasyonları birbirine benzer, ama dü-
şünceleri farklı olabilir.

Mason grupları arasında, akalliyette olan bir kısım, belki, Kilisenin
koyduğu cezaları hakketmektedir, ama bu, çok büyük bir kütlenin
aynı muameleye muhatap olmasını icab ettiren bir sebep değildir.

Bugün, gerek masonlar tarafından, gerekse Katolik Kilise tarafın-
dan, bir yaklaşma temayülünün mevcudiyeti inkâr edilemez. 1738'den

1746'ya kadar, yani, ilk hükmü veren XII nci Clemens'ten, IX uncu Pius'un Papa seçilmesine kadar, 108 senede, 9 Papa geldi. Bu süre içinde Masonluğu ve umumiyetle gizli cemiyetleri ilgilendiren vesikaların sayısı 14'tür.

1846 ile 1903 arasında geçen 57 senede Papa olan IX uncu Pius ve XIII üncü Leo zamanında, Masonluğa ve gizli cemiyetlere müteallik vesikaların sayısı 342'dir.

1903'ten günümüze kadar 8 Papa geldi. Bunların Masonlukla ilgili vesikaları 15 kadardır.

Kilise ile Masonluk münasebetlerinin sürdüğü az çok 250 sene içinde, büyük bir nisbetsizlik göze çarpıyor: 17 Papa'nın konu ile ilgili 30'dan az müdahalesine mukabil, iki Papa'nın, 57 senedeki müdahaleleri 342'dir. Elbette, bu iki Papa'nın yaşadıkları uzunca devir, hususiyetleri olan bir takım müşkülât ile dolu idi. Bu sıralarda Vatikan devletinin, birliğini kurmağa çalışan İtalya Devleti tarafından masedilmesi, asırlarca sürmüş bir hakkın ihlâl edilmesi gibi görülmüş olabilir. Bilhassa Carbonari cemiyeti, yalnız İtalya'da değil, Fransa, İspanya ve daha başka yerlerde faaliyet göstermiş, Vtikan'ın, hem devletine, hem de ruhanî otoritesine zarar vermişti. Masonluk da, din meselelerinde müsamahayı, esas prensiplerinden biri olarak kabûl ediyordu. Binaen aleyh Papalığın, gizli cemiyetlere ve bu meyanda Masonluğa karşı gösterdiği reaksiyon, kendi açısından, manasız bir şey değildi.

Fakat bugün her şey değişmektedir. Kilisenin aynı zamanda bir İtalyan devleti olmaktan çıkması, bir çok bakımlardan Kilisenin lehine olmuştur. Bugün, bütün dünya Katoliklerinin başında bulunan Kilisenin aynı zamanda, küçük bir dünya devletinin de başında bulunması lüzumsuz, hattâ zararlıdır. 4 Ocak 1964'te Papa VI nci Paulus. : «Vatikan devleti artık, sadece manevî manada iktidarını devam ettirmelidir», diyordu. Şimdiki Papa Johannes Paulus II de, bazı merasimlerinde, aynı temayülü muhafaza ettiğini göstermekte, bazı sembolleri terketmektedir.

1965 ile 1977 arasında, Katolik Kilise ile Masonluk münasebetlerinde mühim hadiseler cereyan etti. Mukaddes Kongregasyon (sacra Congregazione per la Dottrina della Fede)'un sözcüsü (prefetto) Kardinal Seper'in 19 Temmuz 1974'teki mektubunda, Katolik Kilisesi, resmen ve alenen, 1738'den beri inkâr edilen, veya en azından, bilinmemezlikten gelen bir hususu kabûl etmekte idi: Bazı Masonlar vardır ki, bun-

lara dahil olanlar, Allah'a inanırlar; ne Kilise ile, ne başka bir din ile ve ne de meşru devlet otoriteleriyle mücadele etmezler.»

O ana kadar, Kilisenin bildiği veya kabûl ettiği tek Masonluk şekli, din karşısında münkir, devlet karşısında isyankâr bir insan topluluğu idi.

Kardinal Seper, mektubunda kabûl ettiğine göre, afarozdan bahseden şu meşhur 2335 sayılı kaideye rağmen, Katolikler de mason olabilirdi, yeter ki. girdikleri Masonluk, Katolik Kiliseye ve meşru devlet otoritelerine karşı çıkar gruplardan birisi olmasın.

Bir taraftan Amerika devletlerinde milyonlarca mason bütün dünyanın hürmet ve itibarını görürken, latin Avrupa ve katolik devletlerinde «Masonluk» lafının, aşağı yukarı daima «kötülük» sembolü olması, Masonluğun, sanki, günahlar ve zulmetler içinde gizli ve bulaşık bir tarihin hatıralar yığınına taşınması; din düşmanı Allah düşmanı, en iyimser bir düşünce ile, başarıya ulaşmak için birbirlerini omuzlayarak destekleyen, bir de üzerlerinde «afaroz» yükü taşıyan milyonlarca insan olarak görülmeleri doğru değildi.

Artık bundan sonra, meselenin tamamı ile halledilmesini beklemek, fazla bir iyimserlik değildir.

OSMANLILARDA MASONLUK

Kilise ile Masonluk arasındaki mücadele, bizi doğrudan doğruya ilgilendirir. Gerçi bizde, Kilise teşkilâtı, Katolik-Protestan ayırımı gibi bir şey yok, fakat: «Masonluk, Katolik dinin düşmanıdır», sözünü, «Masonluk din düşmanıdır» sözü haline getirmek çok kolaydı; ve öyle de olmuştur. Aslında Masonluk, hiç bir dinin düşmanı değil, sadece, latin memleketlerindeki Kilise Teşkilâtının ve onun başındaki Papa'nın düşmanı idi. Bunu, evvelâ «Katolik düşmanı», sonra «din düşmanı» haline getirip yaymak, Kilisenin de işine gelmekte idi. Düşmanlığın en çok körüklendiği yer, tabiatı ile, İtalya, Fransa ve İspanya olmuştur.

Osmanlı devletinde Masonluğa düşmanlık hisleri beslendiği, umumiyetle söylenir. Bilhassa II nci Abdülhamit'in, Masonluğu ezdiği belirtilir.

Hatta, bu hususta, kardeşi V inci Murad'ın mason olmasına rağmen, müsamahalı davranmış olduğunu söylemekte beis görmüyorum. II nci Abdülhamid, idare sistemi ne olursa olsun, devleti elinde tutmasını bilen bir hükümdardı. «Hafiye» dediğimiz istihbarat teşkilâtı sayesinde, devletin bütün mekanizması gibi, Masonluk da, tamamen kontrolünde idi. Zaten millî veya yerli diyebileceğimiz Localar da yoktu. Yabancı Obediyanslara bağlı Localara giren Türk-Osmanlıların ismi cismi belli idi. Bunlara karşı bir harekette bulunmamıştır. Şüphesiz Abdülhamid, Masonluğun dostu da değildi: Devletin içinde, kendi saltanat sistemine aykırı bir fikir doktrinine sahip teşekküllerin bulunmasını istememesi normaldi.

Osmanlı devletinde Masonluğun, öteden beri, iyi gözle görülmemiş olduğu da muhakkaktır. Daha I inci Mahmut zamanında, yani Masonluğun ilk çıkışı sırasında, 1738'de İstanbul'da Loca kurulduğu, fakat on sene kadar sonra kaldırıldığı bilinmektedir. I inci Mahmut'tan bir asır sonra, II nci Mahmut da, Yeniçeri'leri lâgvederken, 1826'da, Mason Localarını, onlarla birlikte lâgvetmişti. Yirmi sekiz sene sonra 1856'da, Kırım Harbi sırasında, yeniden ihdas edildiler (Türkiye'de Masonluğun kapanmaları hakkında Bk. : Suha Umur, Türkiye'de Masonluğun Uykusu Dönemleri, Mimar Sinan, yıl 1985, Sayı: 58).

Bu Locaların lâgvedilişlerinde XII nci Clemens'in ve XIV üncü Benedictus'un Eminnamelerinin rolü olduğu anlaşılır.

Osmanlı **devletinin** Masonluğa karşı soğuk davranmasının sebebinin anlamak zor değildir. Fakat Osmanlı **halkı** arasındaki Mason düşmanlığının nereden geldiği iyice bilinmez. Osmanlı halkının «Farmason gâvuru» demesinin sebebinin anlamak o kadar kolay değildir, Masonluğun, «Ruhban Sınıfı»'nı bilmeyen İslâmiyete ters düşen bir tarafı yoktu. Anlaşıyor ki bu düşmanlık, yine Avrupa devletlerinin ve bilhassa Kilisenin eseridir. Osmanlı devletinde ortaya çıkan Masonluğun temelinde, burada yaşayan Gayri Müslimler vardı, Papa'nın kolu, onlara kadar rahatça uzanabiliyordu. Avrupa'da çıkarılan sözler, bize kadar bu kanaldan ve rahatça ulaşabiliyordu. XIX uncu asırda Avrupa'da düşünülenden farklı düşünmemek, memleketimizde bir «ilerilik» alâmeti sayılıyordu.

KONUMUZU İLGİLENDİREN PAPA'LAR :

XII inci Clemens (Clemente, aile adı Corsini) 1652-1740. 1730'da Pa-

pa. Hastalıklı ve âma. Papalık faaliyeti fazla değil.

XIX üncü Benedictus (Benedetio, aile adı Lambertini) 1675 - 1758. 1740'ta Papa. Sevilen, sayılan, enerjik bir Papa. Tabii ilimleri serbest bırakmış, birçok politik andlaşmalar yapmış, Galileo ve Copernicus üzerindeki anatemi kaldırmış.

VII nci Pius (Pio, aile adı Chiaramonti) 1742 - 1823. 1800'de Papa. 1801'de Napoleon ile Konkordato yapan, 1804'te ona taç giydiren, 1809'da onu afaroz eden ve onun tarafından hapsedilen Papa.

XII nci Leo (Leone, aile adı Della Genga) 1760 - 1829. 1723'te Papa. Sainte Alliance Papa'sı olarak tanınır.

IX uncu Pius (Pio, aile adı Mastai Ferretti) 1792-1878, 1846'da Papa. İtalya birliği senelerinin Papası. Zamanında (1849) Roma'da muvakkat bir Cumhuriyet kuruldu (Mazzini). 1870'de İtalya askerleri Roma'yı işgal edince, kendisini, Vatikan surları içine hapsetti. Vatikan I inci Ruhanî Meclisinde (1870), Papa'nın lâyuhtiliğini kabul etti. Liberalizm'i, sosyalizm'i ve natüralizm'i mahkûm etti.

XIII üncü Leo (Leone, aile adı Pecci) 1810 - 1903. 1878'de Papa. Kendini mahpus sayarak Vatikan surlarının dışına çıkmadı. Masonlar ve gizli cemiyetler aleyhine en çok neşriyat yapan. ve «işçilerin Papası» olarak tanınan Papa.

X uncu Pius (Pio, aile adı Sarto) 1835 - 1914. 1903'te Papa. Aziz (sanctus) ilân edilmiştir. Devletle Kiliseyi ayıran kanunu protesto etti.

XV inci Benedictus (Benedetto, aile adı Della Chiesa) 1854 - 1922. 1914'te Papa. Birinci cihan harbinin Papası. 1917'de, kanonik hukuk Codex'ini neşretti.

XI inci Pius (Pio, aile adı Ratti) 1857 - 1939. 1922'de Papa. 1929'da Mussolini ile konkordato aktetti. Faşizmi, Nazimi ve Bolşevizmi mahkûm etti.

XII nci Pius (Pio, aile adı Pacelli) 1876 - 1958. 1939'da Papa. İkinci Cihan harbinin Papası. Marxizm'i mahkûm etti.

XXIII üncü Johannes (Giovanni, aile adı Roncalli) 1881 - 1963. 1958'de Papa. Kileseyi yenilemek istedi. 1962'de başlattığı Vatikan II nci Ruhanî meclisi sırasında vefat etti.

VI nci Paulus (Paolo, aile adı Montini) 1879 - 1979. 1963'te Papa.

Vatikan II nci Ruhanî Meclisini devam ettirip bitirdi. Katolik Kilise ile Ortodoks Kilise arasındaki afarozları kaldırdı.

I nci Iohannes Paulus 1913 - 1978. Papa seçildikten az sonra vefat etti.

II Iohannes Paulus. 1920'de doğdu. 1978'denn itibaren, hâlen Papa.

Bazı tâbirler ve kullandığımız karşılıkları :

Canon = Kaide

Concile = Ruhanî Meclis

Heresie = Katolik Kilise içinde ileri sürülmüş ve Kilise tarafından doğmalara aykırı bulunmuş nazariye veya doktrin. Dalâlet.

Congregation = Rahipler topluluğu

Anatheme = Katolik imanına karşı gelenlere verilen çok ağır afaroz cezası: Lânetleme.

Excommunication = Afaroz etme.

Bolla (Bulle) = Papa'nın kurşun mührünü taşıyan mektubu. İlk kelimesi ile anılır ve umumiyetle, Emirname mahiyetindedir.

Encyclique = Bütün Piskoposlara, belli bir mesele üzerinde Kilisenin kanaatini (foi) belirtmek üzere, Papa tarafından gönderilen Mektup, tâmim.

Constitutio = Emirname = Ferman

Allocution = Her hangi bir münasebetle belli bir kişi veya topluluğa hitaben yapılan kısa nutuk.

Bu tâbirlerin birbirine karışması mümkündür.

Masonik Açıdan Suç ve Ceza

Reşat D. TESAL

Suç, ve kökeninde tepki yatan, fakat düşünce ve temkine dayalı anlamı islâha yönelik bulunan Ceza, insanlık kadar eski saldırı ve karşı koymalardır. Din geleneği, Adem'le Havva'nın evlâtlarından birinin, hem de suçun en ağırını işlediğini anlatır. Masonluk tarihi de alçakça bir ihanet ve öldürme olayını kendisine hareket noktası yapmıştır. Aslında başlıca amacımız olan (Ham taşı yontmak, nefsimizi islâh etmek) düsturunun temelinde suçtan ve diğer kötülüklerden arınmayı sağlama esası yatar. Ve, bu prensibe dayanarak Türk Masonluğu, çocuklarımızın beden gelişimi yanında, ruh ve ahlâk sağlığı içinde yetişmelerini gerçekleştirmek gayesi ile (Çocuk Esirgeme Kurumu) nun

temellerini atmış, bu suretle, hem İnsanlığa, hem de Türk Milletine nâçiz, amma sonrası itibarile büyük bir hizmette bulunmuştur.

Camiamız bugünlerde, yolunu şaşırılmış, felâkete, kötülüğe, suçta terk edilmiş Türk çocuklarının kurtarılmasını amaçlayan hayırlı bir teşebbüsün gerçekleştiğini görmenin mutluluğu içindedir. Bu teşebbüs, suç işlemiş veya böyle bir tehlikeye itilmiş küçüklerin kendilerine kötü örnek olan yaşlı, islâhı güç suç erbabı ile bir arada tâkip ve muhakeme edilmelerini önlemeye yönelik bir yargılama sistemi kurmayı amaçlıyordu. Ve konu üzerinde daha yıllarca önce çalışmalar başlamıştı. Adalet Ba-

kanlığındaki hizmetimiz sırasında bizim de katıldığımız ve özel tâkip, yargılama ve islâh sistemini yüzyılı aşkın zamandır uygulayan Batı ülkelerindeki tatbikattan esinlenerek hazırladığımız bir Yasa taslağına istinaden, 1979 yılında yürürlüğe konan (Suçlu çocukları yargılama kanunu), uzun beklentilerden sonra, nihayet bugünlerde fiilen yürürlüğe konuldu. Gerçek uygulama, hem özel yargılamaya suçların ağır derecesi bakımından, hem de tatbik çevresi açısından sınırlamalı olarak başlatılıyor. Çıkarılan Yasa, aslında Çocuk mahkemelerinin, her normal yargı çevresinde, yâni bütün il ve ilçe merkezlerinde kurulmasını öngördüğü halde, gerekli hazırlık çalışmalarının zamanında yapılamamış olması nedeniyle tatbikata, yalnız 4 ilimizin, Ankara, İstanbul, İzmir ve Trabzonun, o da sâdece merkezlerinde girişilebiliyor. Soruşturma ve yargılama işlemleri de yalnızca ağır cezalı suçlara inhisar ettiriliyor. Dergimizin özelliği ve hacmi, bu sınırlamanın sosyal ve teknik açılardan gösterdiği sakıncalar üzerinde durmamıza imkân vermemekle beraber, uygulamanın asıl ilk kötü adımı atan, hafif suçlara âlet olmakla yoldan çıkmaya başlayan küçüklerin üzerinde yapılmasının daha yararlı, daha önleyici olacağına işaret etmekte

yarar vardır. Ancak, herşeye rağmen, başlatılan sistemin hayırlı ve yararlı olduğuna işaret etmek ve yaygın, konu üzerindeki yeni aşamalara da yer verecek başarılı bir tatbikata kısa zamanda geçileceği ümidini belirtmek yerinde olur.

Söz suçtan ve cezadan açılmışken, değil sâdece suç olarak, hatta ceza vermek için, veya Vatan savunması ve benzeri kutsal nedenlerle olsa dahi, İnsan canına kıymanın kesinlikle aleyhinde olduğumuzu belirtmek isteriz. Masonik inançta aynı yönde olduğu gibi, İslâm dininde, Kur'ani Kerim'deki bir âyet ile adam öldürmeyi günah saymaktadır. Gerçe hemen de bütün ceza sistemleri idam cezasını yüzyıllar boyu denemişlerdir. Bazıları günümüzde bu cezayı kaldırmakla beraber, diğer pek çokları onu hâlâ bir önlem, bir ibret olma aracı saymaktadır. Ve yine savaşlarda, hem de kıyasıya ve en acımasız metodlarla adam öldürülmesi hâlâ en geçerli akçedir. Ancak bu önlem ve kahramanlıklar, her şeye rağmen, insanlığın yine de yüz karası, ilkelliğin, geriliğin çok acı örnekleridir. Ve Masonluk, hemcinse kıymanın herşeklinin kesinlikle karşısındadır. İnsanlığa erişme mücadelemizin en başta gelen amacı, kanımızca budur, bu olmalıdır.

Yazılı Olmayan Gelenek ve Göreneklerimiz

Nail GÜRELi

Hep biliyoruz ki, Masonluk öğretilerini sembollerle anlatır.

Masonluğa kabul töreninde, düşünce odasından başlayarak, muhterem locaya alınışımızda, gözlerimiz kapalı olarak yaptığımız üç seyahatte ve gözlerimiz nura açıldığında da bu sembollerle ilk kez karşılaşırız.

Adaylar içeri alındıktan sonra gözleri bağlıyken Üstadı Muhterem: «Masonluğun eski zamanlardan kalma bir çok usul ve gelenekleri vardır. Siz bunlardan bir kısmını gördünüz. Ama Masonluk bunlardan ibaret değildir» der.

Gözleri açıldıktan sonra da yeni kardeşlere ritüelleri verdikten sonra yine Üstadı Muhterem şunları söyler :

«Unutmayınız ki, bilmeniz gereken yalnız bunlar değildir. Masonluğun yazılı olanlardan çok, yazılı olmayan ilkeleri, töreleri vardır. Bunları da aramızda buldukça göreceğiniz hareketler ve işiteceğiniz sözlerden bulup çıkaracaksınız.»

Önceki Üstadı Muhterem de yeni kardeşlere çalışma tablomuzu açıklarken: «**Masonluğun özelliklerinden birisi, öğrettiklerini sembollerle ifade etmesidir**» diyerek bu temel gerçeği bir kez daha vurgular.

Bu sembolik anlatım ve öğretilerden biri de «**ham taş**»tır.

Ham taşla ilk kez Masonluğa kabul töreninde karşılaşırız.

II. Nâz'ır Kardeşimiz, yeni kardeşimize, ya da kardeşlerimize, çırak avanaklıklarını verirken şöyle der:

«Kardeşlerim, atalarımız hür duvarcılar yapının taşlarını çekiçle düzeltir, taşçı kalemiyle yontar ve yaptıkları işi de cetvelle ölçerlerdi.

«Biz Hür Mason'lar insanlık için **kutsal bir yapı** kurmaya çalışıyoruz; bir sevgi mâbedi... Ocaktan titizlikle geçtiğimiz taşlar henüz hamdır. Vicdan ve erdem, pürüzleri düzleyen çekiçtir. Akıl ve öğrenim, kalem gibi yontar ve düzeltir. Yirmidört bölümle cetvel de iyiye harcanmış bir günün mutluluğunun işaretidir. Bir mason avadanlıklarını **son nefesine kadar** elinden düşürmez.»

Burada bir saplama yapmak istiyorum :

Bir masonun avadanlıklarını son nefesine kadar elinden bırakmamasının anlamını, ham taşı yontmanın sonu olmadığı biçiminde yorumlayabiliriz. Bu noktaya dikkat etmeliyiz: Son nefesimize kadar ham taşı yontmayı sürdürüreceğiz.

Bir nokta daha dikkat edilmeye, üzerinde düşünölmeye değer:

Ham taşı yontmaktan murat, yalnızca yeni kardeşlerin öğretimi, onların insanlık sevgi mâbedine kazandırılması çalışmasından ibaret değildir. Ham taşı yontmak, —aynı zamanda— bir masonun son nefesine kadar kendini yetiştirmekle uğraşması, benliğindeki ham taşı yontma çabası ve kendini insanlık mâbedine kazandırma gayreti olmalıdır.

Bu çabanın, bu uğraşın sonu yoktur, son nefesimize kadar sürecektir. Ham taşı yontma konusuna, Önceki Üstâd-ı Muhterem de masonluğa kabul töreni sırasında değinir. Yeni kardeşe çalışma tablosunu açıklarken bir yerde şöyle der :

«Ham taş, tabiatın yarattığı haliyle, eğitilmemiş bir insanı simgeler. Şurada görünen küp şeklindeki taş ise, Mason olmuş, hatalarından, boş inanç ve peşin hükümlerinden sıyrılmış, evrensel yapıya faydalı bir şekilde **katılabilecek** hâle gelmiş bir insanı temsil eder.» Ham taş ve işlenmiş taş konusunda, bir üstadımızın görüşlerini de burada sizlere aktararak, anımsatmak istiyorum. **Raşit Temel kardeşimiz** «Masonik Anlatım» adlı kitabında, bu konuda şunları yazar:

«Ham taş ocaktan çıkarılan, kaba ve doğal şeklini koruyan taştır. İşlenmiş ve cilalanmış taş ise, işçilerin elleriyle işleyip yapıda kullanılmak üzere hazırladıkları taştır.

«Ham tak, çirak masonda akıl yoluyla eğitilmemiş, ruhun yardımından henüz yoksun olan bedeni simgeler. Ham taş, kaba, yontulmamış ve cilasız olduğundan binanın yapısından yararlı olamaz. Çirak masonun da ruhsal duyarlılığı uyanıncaya kadar, kendini çirkin maddelikten uzaklaştırmakta ve daha yüksek bilgileri aramaya yönelinceyeye kadar, insanlık mabedinin yapımında her hangi bir yararı olmaz.

«Böyle bir insanın ruhsal tarafı maddî tarafa üstün olmadıkça, Tanrının mabedine yararlı olabilmesi için, bedeninin sağlam olması lâzımdır. Lâyük olmayan namzetleri locamıza kabul ettiğimiz takdirde, onlar, **kusurlu kalmaya mahkûm** taşlara benzer. Usta işçinin onları istenilen biçime sokma çabası, onları çatlatacaktır.

«Eski zamanlarda, yani operatif Masonlukta, çirakların görevi, ocaklardaki kusurlu taşları ayıklayıp atmaktı. Eğer bu görevlerini kötü yparlarsa, kıymetli zaman kaybına sebep olur, bu yüzden iş yavaşlardı. Bu nedenlerle ham taşın her yönden sağlam olması şarttır.

«Bu nokta, değersiz adayların localara alınması açısından her zaman göz önünde tutulması gereken bir uyarıdır. Bu gibi kimseler, sadece işin mükemmeliyetinden sorumlu olanlar için problem olmayıp çürük taş olarak, yapıda zayıf bir nokta meydana getirirler. **Sonunda kendileri yük altında çatlarken, bütün binayı da işlenmiş taşlarla birlikte çökertirler.** Locanın içindeki ham taş, bizlere bir uyarı olarak, her zaman karşımızda duracaktır.

«İşlenmiş ve cilalanmış taş, sadece ham taştan yapılabilir. **Ham taş sağlamsa,** ondan yapılacak cilalı, **yontulmuş** taş da binada yerine layık olacaktır.

«İşlenmiş cilalı taş, Masonluğun ruhunu simgeler. **Fiziksel tutkusunu ruhsal denetimle gidermiş,** akılsal gücünü bu yolda geliştirmiş kimseler de böyle bir sembolden yararlanmasını bilen kimselerdir.

«Akıl kişiyi güçlendirir, eğitir, disipline sokar; ama **işlenmesi olanaksız kişilerden** gelebilecek zararları **önleyemeyebilir.** İşte, böyle bir kişi işlenmeye elverişli bir taş dğildir.

«Bütün bu söylediklerimizin sembolik yönü, bizlere öğretinin de öte-

sini tanımlamaktadır. Çünkü, **öğretinin ötesi, ruhsal ve akılsal olgunluktan başka bir şey değildir.**

«İşlenmiş ve cilalanmış taşın temsil ettiği kişi, yılların getirdiği deneylerle, sıvrilikleri giderilmiş ve yine **yılların oluşturduğu sağlam bir şey değildir.**

«İşlenmiş ve cilalanmış taşın temsil ettiği kişi, yılların getirdiği deneylerle, sıvrilikleri giderilmiş ve yine **yılların oluşturduğu sağlam bir anlayışla** cilalanmış olan kişidir. Bu kişi, hayattan alacağını almıştır. Yoksa gerçek bir cilalı taş olamazdı. Sevinç, keder, ümit, korku türünden faktörler, bu kişinin karakter cilasından gerekli rolü oynamıştır. Şimdi iş, son ve en büyük deneydedir. O da, bu taşı Tanrı mâbedinde daha da cilalı bir hâlde sokabilmektir.»

Raşit Temel kardeşimizin bu görüşlerini aktardıktan sonra, ritüeli-mize kısa bir dönüş yapmak istiyorum.

Üstad-ı Muhterem, yeni kardeşe ritüeli verirken, Masonluğun yazılı olanlardan çok, yazılı olmayan **ilkeleri, töreleri** olduğunu vurguluyor ve «Onları da aramızda buldukça göreceğiniz hareketler ve işiteceğiniz sözlerden **bulup çıkaracaksınız**» diyor.

Bu sözlerdeki hikmet yalnız, o anda gözleri nura açılan yeni kardeşimize, ya da kardeşlerimize yönelik değildir; aynı zamanda, belki onlardan da çok kalfa ve **üstâd** kardeşlere yöneliktir.

Ham taşı yontma yolunda yıllarını vermiş üstatların bu sözden hikmet çıkarmaları gerekir. Çünkü, yeni kardeşlerin, çırakların burada görecekları hareketler, işitecekleri sözler, o üstatlardan, eski kardeşlerden kaynaklanacaktır. O halde, üstad masonların hareketleri ve sözleri derunî bir önem taşımaktadır. Yani, **örnek olacaklardır. Örnek olmaktan da öte**, ham taşı mükemmel biçimde yontmuş olacaklardır; daha doğrusu, bu **yontma işini** son nefeslerine dek sürdüreceklardır. Masonluğun ilkelerini, törelerini; insanlık mabedinin taşlarını çökertmeyecek olgunluğa ermiş olacaklardır.

Gerek ham taşı yontma, gerek kendimizdeki ham taşı yontmamız yönünden «ham taş»ın **sağlamlığı** önem taşıyor. Yani, masonluğa gireceklerin seçimi, belirlenmesi...

Bizim başkalarını seçerken ne kadar titiz davranmamız gerekiyorsa, mason olacak, ham taşı yontmaya istekli kişinin de, kendisi üzerinde seçme ve ayırma hakkını aynı titizlikle ve yetenekle, tarafsızlıkla kullanıp değerlendirmesi o kadar yararlıdır.

Yararlıdır ama, zordur da bu nokta :

«Kişi noksanını bilmek gibi irfan olmaz.»

Dış dünyada kendini yetiştirmiş, belli bir yere gelmiş, mevki ve ser-
vet sahibi olmuş, başarıya ulaşmış, bir takım üstün yetenekleri
olan kişi, sadece bu özellikleriyle kendini masonluğa layık görme-
melidir.

Ham taşta doğru teşhis koymak önemlidir. Bunu, noksanını bilme
irfanına ermiş kişinin kendisi de yapabilmelidir. Yoksa, Raşit Temel
Üstâdın da belirttiği gibi, sağlam olmayan taş yapının çökmesine ne-
den olur. Yapı çökmese dahi, sağlam olmayan, cilâ tutmayan ham
taş, ilerde kendisine ve çevresine huzursuzluk, üzüntü ve zarar ve-
recektir.

Dış dünyanın ölçüleriyle değerli, yetişmiş, akıl yönünden gelişmiş,
iyilikler ve güzelliklerle donanmış, başarının doruklarına çıkmış nice
insan tanıyoruz. Bunların hepsini de mason olmaya layık görmediği-
miz, göremeyeceğimiz bir gerçek... Çünkü, masonluğun aradığı ham
taşın apayrı özellikleri var.

■ Bir yerde, bir mahviyet, bir tevazu, nice başarının veremediği
olgunluğu bahşetmez mi insana?...

■ Bir kuytu köşede parıldayıveren bir öğrenme, bir boyun eğme
tavrı, dış dünyanın nice bilgi birikiminin kazandıramıyacağı feyiz
ve irfanın huzuruyla dolduramaz mı insanın içini ve çevresini?...

■ Kimseye farketirmeden, hattâ, yapıları bile sezdirilmeden ger-
çekleştirilen ufacık bir iyilik, bir kıvrıntı boyu yardım, dış dünyanın ni-
ce şatafatlı, maddî değeri büyük yardımlarından çok daha fazla ma-
nevî değere sahip ve çok daha fazla mutluluk verici değil midir?

Bu, bireye yardımın sınırlı tutkusundan, topluma yardımın, daha doğ-
rusu topluma katkının sınırsız üretkenliğine uzanan ufukları açmaz
mı insanların ve insanlığın önünde?...

■ Yeminimizde de yer alan cehaletle savaşılan, bâtil inançlarla
savaşın başarıya ulaşacağı nokta, herhangi bir sıradan olay karşı-
sında ilkeli, kararlı, dürüst, güvenilir davranabilmekten başka bir şey
midir?...

Ham taşı başarıyla yontabilmek ve de yontulabilmek için;

— Masonluğun radikal bir kurum olmadığını aklımızdan çıkarmayarak

- Sembollerin taşıdığı önemi bir an göz önünden uzak tutmayarak,
- Düzenliliğin ve disiplinin ağırlığını daima hissederek :
 - özgürlükle disiplin,
 - hoşgörüyü yine disiplinin ve
 - bireysel haklarla toplumsal uyumun bağdaşmasındaki ince sırrı bulmaya koşmalıyız.

Bencillikten sıyrılabilmenin, **ihtiraslardan kurtulabilmenin** yolu elbet ham taşı yontmaktır.

Masonluğun insanı yüceltecek hikmet noktalarından biri, insanlık sevgi mabedinin taşları arasında pırıl pırıl cilalı bir taş olarak parlamak değil, tüm taşları ışıldayan, nur saçan insanlık mabedinde **yontulmuş bir taş** olabilmektir.

Ham taşı layıkıyla ve tevazuyla yontabilmek, «olgun insan» kavramını görkemli bir mit olmaktan çıkarıp, çok olağan, kendi halinde, bir olgu durumuna getiriverir.

Masonluğun yazılı olmayan gelenek ve göreneklerini, harici aleme özgü bir deyişle, **görgü kurallarına** benzetebiliriz, bunlara masonluğun görgü kuralları diyebiliriz. Harici alemde görgü kurallarının yazılı kitapları vardır, ama masonlukta bu kurallar ritüellerde yoktur, çoğunlukla yazılı değildir.

Yazılı olmayan bu gelenek ve göreneklerimizimizin özünü «**masonik saygı**» sözcükleriyle özetleyebiliriz. Bu birbirimize saygıdan ibaret değildir, bir fikir saygısı, bir öğreti, ve öğrenme saygısı vardır bunun içinde.

Bu saygı, yani masonik saygı, çoğu konumuzda olduğu gibi, harici alemin kavramlarında ve ölçülerinden farklıdır. Bu saygının, tanımı kolay olmayan, bambaşka, bir anlamı, bir derinliği vardır. Bu saygı yazılı olarak da ifade edilemez. Gelenek ve göreneklerle kuşaktan kuşağa geçer.

Bu saygı, bu mabedde yapılan çalışmalarını izleyerek, kardeş sofrasındaki çalışmalara katılarak ve buralardaki yaşantının temelindeki hikmeti algılayarak elde edilir. Her hareketi, her davranıştaki o mütevazı, kendini belli etmez gibi görünen saygının altında, aslında masonik gelenek ve görenekler yatar.

Bir iki somut örnek vermek gerekirse, şunları söyleyebiliriz :

Gelenek ve göreneklerimize göre, masonluğa kabul dilen yeni kardeş, çıraklığı süresince hattâ kalfalığı süresince mabeddeki çalışmalarında söz alıp konuşmaz, yalnızca dikkatli bir izleyicidir. Hemen belirtiyim ki, ritüellerimizde böyle bir hüküm yoktur, hiçbir yerde böyle bir kural yazılı değildir. Ama dediğim gibi, yazılı olmayan bir gelenek ve görenek olarak yıllardan bu yana benimsenmiş, çoğu muhterem localarda özenle uyulan bir uygulamadır. Bu gelenek ve göreneğin temelinde elbet bir saygının ifadesi vardır, ama bunun yanısıra bir başka neden daha vardır. O da çırak kardeşin masonik konuşma adabını bu bir yıl içinde defalarca görerek, dinleyerek iyice özümsemesi, içine sindirmesi ve konuşmaya başladığında yanlış yapmıyacak düzeye gelmesi düşüncesidir. Örneğin, yeni bir kardeş, konuşurken, henüz dili alışmadığı için, kardeşlerinden «arkadaş» diye bahsedebilir, üstadı muhtereme «efendim» diye hitap edebilir.

■ Locada duruş ve oturuş şekilleri de, ritüellerde belirtildiğinden çok ötede, burada zamanla içe sindirilecek gelenek ve göreneklerle öğrenilir.

■ Giyimin olduğu gibi, oturmanın da bir masonik saygı yönü ve biçimi vardır.

■ Biribirine hitabın çok sıcak ve samimi bir biçimi vardır. Geleneklerimize göre, kardeşler birbirlerini siz diye değil «sen» diye hitabederler.

Muhterem localarda bir kardeş konuşurken, ancak ve yalnızca üstadı muhtereme hitabederek, ona yönelmiş olarak konuşabilir; bir başka kardeşe ya da kardeşlere dönerek, ve onlara hitabederek konuşmamalıdır. (Burada, ritüelimizde yazılı olduğu halde, bazı kardeşlerimizce ihmal edilen bir noktaya da değinmek isterim: Locada söz serbest bırakılığında, yani nazırlar tarafından yönlere söz verildiğinde, sütunlardaki kardeşlerin üstadı muhteremden değil, nazırlarından söz istemeleri gerektiği halde kimi kardeşlerimiz, doğrudan üstadı muhtereme doğru parmak kaldırarak söz istemekte ve kalkıp konuşmaktadırlar.)

Masonluğun gelenek ve göreneklerinde Doğu'nun tartışılmazlığı da vardır. Doğuda yer alan Ustad-ı Muhterem'in tartışılmazlığı, eleştirilmezliği ve mutlak egemenliği elbet ritüellerimizde, yasalarımızda da yazılıdır.

Yazılı olmayan gelenek ve göreneklerimiz açısından bakınca, Doğu'

da oturanların, daha doğrusu Doğuda oturma mertebesine erişmiş kardeşlerin de, kişiliklerinin ötesinde, taşıdıkları ünvanlar nedeniyle, bir kurumlaşmanın gereği olarak, ayrı yerleri ve otoriteleri vardır. Bu nedenle eski üstad-ı muhteremlerin sözlerinin de kardeşlerce tartışma konusu yapılmaması teamüldendir.

«Efendim masonlukta demokrasi, düşünce özgürlüğü, hoşgörü, v.d. vardır. Herkes eşittir. Şu halde herkes her düşüncesini istediği gibi söyler, herkesle istediği gibi tartışır». anlayışının masonik gelenek ve görenekler içinde yeri yoktur.

Eski Üstad-ı Muhteremlik de bir kurumdur. Bu kurumun yerini, etkinliğini ve saygınlığını gerektiğinde, gelenek ve göreneklerini hatırlatarak ve yetkisini kullanarak kardeşlere hatırlatma / anlatma / görevini elbet üstad-ı muhterem yerine getirir.

Biliyorsunuz, masonluk öğretilerinin çok önemli bölümünü semboller aracılığıyla verir. Sembollerimizin açıklamalarını yazılı olarak bulmak mümkündür, bunlar yazılıdır.

Aslında «**masonik saygı**» dediğimiz olgu, **yazılı olmayan bir sembol** sayılabilecek kadar geniş boyutlara sahiptir, bu kavramın çok derin bir anlamı vardır. Bu anlamın içinde, üstad-ı muhterem, envarda görevli kardeşlerimize ve bütün kardeşlerimize gösterilmesi zorunlu saygı biçimlerinin ötesinde bir unsur daha vardır.

Bu saygı, bir bakıma, masonluğun yazılı olmayan bir sembolüdür, bir Bu saygı o gelenek ve görenekleri kuşaklardan kuşağa, yeni kardeşlere aktaran eski üstad kardeşlere gösterilen özgün, ayrıcalıklı bir saygıdır.

Bu saygı, bir bakıma, masonluğun yazılı olmayan bir sembolüdür, bir öğretisidir de...

Göreneklere uymak, geleneklere boyun eğmek, en azından iki şeyi gerektirir:

Bunlardan biri, gelenek ve göreneğe uyacak yapıda bir ham taş olmaaktır.

Bir başkası, eski üstadlar aracılığıyla aktarılan ve kuşaktan kuşağa yaşayan gelenek ve göreneklere uymanın, kendimize engin **bilgiler** katacağını idrak edecek kadar **bilgi** olmaaktır.

Neden Güzellik Onu Süslesin?..

Halil İbrahim GÖKTÜRK

Neye Güzel Diyorlar?

Kutsal ve ahlakî mesleğimizin yaşantısında ana amacına ilişkin şu sözleri sık sık duyarız . Akl-ü Hikmet ile emeğin yaratıkları için «Güzellik onu süslesin», denir. Ham taşın biçimlendirilmesinden sonra hemen iş bitmez; onun cilalanması, parlatılıp güzelleştirilmesi gereği» üstünde, durulur. Ondan başkada toplumdaki «insanlar arasında güzelliğin uyum sağlama-sı» dileğinde bulunulur.

Acaba neden hep iyi, güzel ve doğruyu araştırıyor ve peşinde koşuyoruz?. Çünkü yeryüzünde yanlış, kötü ve çirkinlikler çoğunluktadır da ondan, demek kolaydır.

Konumuzu sadeleştirmek amacıyla güzellik, galiba yüce ve soylu duygu ve düşüncelerin tükenmez bir kaynağıdır, diyebiliriz. Üstelik bilimlerin anası felsefede güzeli inceleyen ayrı bir daldır; ve adına ESTETİK derler. «Konusu» öncelikle ve özellikle duyarlık ve algının incelenmesini akla getirir. Ahlakta 'İYİ' kavramı, mantıkta 'DOĞRU' neyse, estetikte 'GÜZEL' odur.»

Bir zamanlar «şiiir, insanda estetik heyecan uyandıran sözler» diye tanımlanırdı. Ne var ki artık her kişinin yetişme biçimine göre az çok değişken, ve subjektif bir kavram olarak karşımıza çıkar. Demek oluyor ki ahlaksal ve kutsal bir ideoloji-

nin (Öğreti) ana elemanlarından birisi estetik gereğidir. Kaldı ki materyalist bir yeryüzünde estetik yoksullarının sayısı ruhlara hüznün verecek kerededir. Estetik fukaraları nice zengin olsalar da yine merhamete muhtaçtırlar. Hele kasıtlı materyalizmin zangoçlarıyla kaplı bir dünya, acaba ne kadar yavan, hayvansal ve bunalımlı bir görüntü yansıtır?

Ama asıl özlenen ve gözlenen güzel ve güzellik nedir? Onu galiba en güzel şekilde şair Nedim dile getirmiş :

«Yok bu şehir içre şenin vasfettiğin Dilber Nedim!

Bir peri suret görünmüş, bir hayal olmuş sana»...

Bununla beraber başlıca çabalarımızın hedef a'dığı ahlak güzelliği ve onun altın parıltılı sonuçları yanyana incelenmeye değerler. Nitekim «Güzel sanatlar insanın hayat damarlarından biridir» diyor bir büyük önder. «Estetik kelimesi köken bakımından eş anlamlı olmakla birlikte duygusal güzel'den asla vazgeçemez. Çünkü beş his ve haz duyumuzla ulaşılabilen bir algılama biçimidir. İçerisinde hoşlanma ve beğeni yargısıyla ilgili bütün sorunlar vardır.»

Aslında bu soyut kavramların bilimsel araştırmasına girecek

değiliz. Zaten yetki sınırlarımızı da aşar. Öyle sanırız ki güzel ve güzelliğe yaklaşıma, onların doğurduğu hazdan, uyandırdığı duygulardan başlamak uygun olur. Zira etkinlik, etkilediği orana ölçülebilir. Bir örnek verirek: Aşık Paşa kaldığı kapıya, bakan sevgilisine

«Güzel! Nicesin, hoşçasın, sâfâcasın?!...»

sözleriyle hatır sorar.

Kimler Neler Demiş?

Fransız heykeltarihi Roden, güzeli şöyle ve üç şekilde tanımlamaktadır: «Sabaha karşı tanyerinin ağartısındaki türlü renklerin cünbüşü, bir yaban ormanında esen başıboş rüzgarın uğultusu, ve el değmemiş bir bakirenin sabah uykusundan kalkarken mahmur gerinişi...» Bu üç örnekte güzel sanatların başlıca üç dalı sergilenmektedir: **Resim, Müzik ve Heykeltarihi**... Dünya sanat alanından başka bir örnek getirelim: İngiliz sanat tarihçisi Herbert Read... The meaning of the Art: «Sanatın Anlamı» adlı değerli bir kitap yazmış... San-ki o kitabında bütün insanlığa sanatın hazzını, tadını tattırmak ister gibidir. Kısacık insan ömründeki «hüs-nü ân»i yani 'güzel ân' denilen zaman parçasının damak zevkini duyurmak ister. Hele bir tek cümlesi için o kitap okunmaya değer: «Yeryüzünde

günah yoktur... olsa olsa çirkinlikler, kötülükler vardır» diyor. Sanki, «Aman! çirkinliklerden, kötülüklerden sakının ve güzeli arayın» diye öğütler gibidir.

Eski Çağları Dinleyelim :

Kimine göre ahlak vicdanın tâ kendisidir. Derinlerden Homeros fısıldar: «Her türlü güzelin kaynağı tabiattır.» Pythagoras: «Varolan herşeyi meydana getiren sayılardır; uyum, çokluğun birliği ve düzensiz olanın düzenlenmesidir.» Kulağımıza Eflatun şunu önerir: «Bir güzel metafizikidir ki fazilet idea'sına yakın saydığı güzellik ideasının dile getirilmesidir.» Aristoteles ekler: «Güzeli yararlıya indirgemek» gerektir. Öylece yararlı ile güzelliğin bağdaştırılması sağlanır demektir. Kant ise «Güzel, görünüşteki özgürlüktür» diyor.

■ Ve estetikçilerin araştırma ve yorumları ardarda sıralanırlar: «Estetik (Güzel ve güzellik bilimi) varlık, estetik süje ile estetik obje arasında meydana gelen olayın estetik değerini ya da güzelin bir arayışını ortaya koymaktır. Ancak estetik değerler sanatının ereği kendi içindedir, tıpkısı E.U.M. nın eseri gibi... David Hume (İngiliz filozof ve tarihçisi) diyor ki «Akıl doğrunun ve yanlışın bilgisini sağlar; beğeni ise güzellik ve çirkinli-

ğin, erdem ve kötülüğün duygusunu sağlar.» Bir başka düşünür: «Doğa gerçeğini iyi, doğru, yararlı ve güzel yapan insandır. Yine o insan yaşadığımız evrene bazı erekler koyar, yoğun değer nitelikleri katar ve böylece evreni yararlı, doğru, iyi ve güzel bir evren yapmakla insanı cıllaştırır.» Sonuçta, hepimiz bir değerler evreninde yaşamaktayız.

«Güzellik, bizi gündelik yaşamın acı ve katıllıklarından kurtarır, ruhumuza huzur ve rahatlık verir. Bu ruhsal huzur ve rahatlık, tüm âhlağın daima varmayı amaçladığı bir erektir. «Aynısıyla güzel ahlak aşaması, da kutsal mesleğimizin bir amacı olduğu gibi... Çünkü güzel ve soylu bir ruh uyumu ve ahlaklılık ideali kaynağından doğmaktadır. Nitekim güzel, iyi, ahlaklılık (Akıl) ile duyarlılığı (Duyguyu) kendisinde uyumlu olarak birleştiren Güzel - Ruh kavramı somut örneğinde dile gelirler.

Güzelin Türlü Yorumu Var :

Denilirki «estetik mantığın kız kardeşidir.» Buna göre «duyasal sanat, objektif bilim alanıyla birlikte daha üstün bilgi ve **HAKİKATI** bulmak isterler. Zira estetik **Hakikatin** benzeri olan güzellik kavramıdır.» Dahası Kant'ın şu satırlarını da eklemeyi geçemeyeceğiz: «Güzellik, duy-

lur bilginin ve ahlaksal İYİ'nin bir sembolüdür.»

O halde belirli bir sonuca varabiliriz: Mesleğimiz Akl-ü Hikmet bilinci, güç ve emek çabalarıyla bir iyi ahlak varlığı meydana getirmeği amaçlamaktadır... Ki er veya geç bu varlığın güzellik dileği ve onun tacıyla ödüllendirileceğine inanıyoruz. Ve artık diyoruz: «Güzellik Onu Süslesin!»...

Elbette bu bir dua gibi gönül dileğinden başka ne olabilir ki? Ama duâlar, gönül özlemlerini, ve beklentilerin dile getirilmeleri değil midir? Hepsi de ruh dünyamızın masmavi göklerinde sürekli uçuşan bembeyaz kuşlara benzerler. İnsanoğlu her zaman nerede olursa olsun büyük bir kudrete, yüce bir varlığa bağlanmaya, inanmaya muhtaç olagelmıştır... Ve öylece de gidecektir.

Parıltılı Yorumlar Odaklaşınca:

Öyle sanılır ki, güzel sanatlar duyusu ve bilinci; rüzgar ses, koku ve ışık gibi sınırlanamayan bir algının insan ruhunda uyardığı büyümlü estetik bir heyecan olsa gerek... Demek oluyor ki onu herkes algıladığı oranda hissedebiliyor. Dahası Hani bir zamanların İngiliz başbakanı Churchill vardı. İşte onun 40 yaşından sonra resim yaptığı ve

aynı konuda bir de kitap yazdığı acaba bilinir mi? Türkçe'ye çevrilmediğini sandığımız, bu kitap «Painting as a pastime»: Bir Eğlence Olarak Resim Yapmak» uğraşısıdır. İçinde şu öğüdü veriyor. «Eğer mutlu olmak ve yarına güvenle, huzurla bakmak istiyorsanız İKİ veya ÜÇ ho biniz mutlaka olmalıdır.» Bu satırların yazarı da 60'ından sonra resim yapmaya başlamıştır. Hoşnud ve tutkundur.

Üstelik güzellikle ahlakın kaynaşmasında şiirli bir ahenk ve büyümlü bir atmosferin varlığını duymamak mümkün değil... İslâmî Peygamber'i dinsel ahlakı «Mekârim-î ahlâk» deyimiyile vurgular ki: Keremlerin, cömertliklerin ahlakı anlamına gelir. Kısacası aramızdaki muhtaçlarla, onlara sırt dönen hasis ve cimrileri çağırışındadır.

Kimi düşünörlere göre «Ahlâk kavramı, insanın gücünü ve güçsüzlüğünü en iyi bir şekilde açıklayacak, aydınlatacak bir mihenk taşıdır.» La Rousse'da ise «Ahlak, insanın doğuştan getirdiği veya sonradan kazandığı bir takım davranış şekilleri, huylar, tavırlar ve manevi düzeyini belirten tutumların toplamıdır.» der.

Böylece güzel ahlak ile güzellik arasında köprü kurulması kolaylaşır. Nitekim güzel ahlaklı bir kişinin güzel sanatları sev-

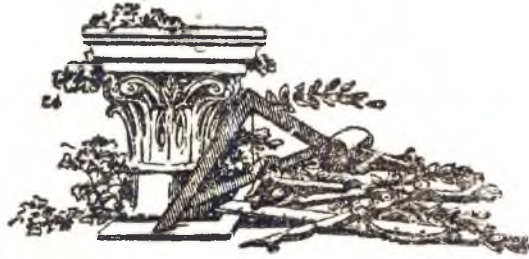
memesi, onlarla ilgilenmemesi düşünülemez diyebiliriz.

Özetlesek : Estetiğin hareket noktası ve yönü dışardan bireye doğrudur. Algılama yollarıyla insanda etkisini yaratır. Ama **seçkin ahlakın** doğuşu bireyden çevreye doğru yönelir, adetâ

ışınlanır ve yayılır. «Öyle ki kişilik dışarıya karşı ilımlı, okşayıcı, toleranslı, güzel düşünce, söz ve davranışlarıyla aydınlık içini yansıtmaktadır. Hoşgörüsüyle çevresine sevgi, saygı ve güven aşılar. E.U.M. hepimize bu türlü ahlak ve tükenmez güzellik haz-ları nasip eylesin...

Kaynakça :

- Sanatın Anlamı : Herbert Read: 1961.
- Tunadan Batıya: : İ.H. Sevük, 1935.
- Painting as a pastime : W. Churchill.
- Meydan Larousse
- ESTETİK : Prf: İsmail Tunalı : 1984: Cem. Y

Nuh'un Gemisi Efsanesi ve Gerçek olan

İsmail Husrev TÖKİN

Ararat Dağı'na sürekli olarak Nuh'un gemisini aramaya çıkarlar. 1959 Yılında bir harita subayımızın ve daha sonra ARA Güler'in çektiği fotoğraflarda gemi izlenimini veren yer şekillerinin bu aramalara hız vermiş olduğu anlaşılıyor. Kutsal kitab'a göre: Tufan'ın suları çekilince, gemi dağın tepesine oturmuş (Yaratış bölümü. Bab: 6-7). Kur'an'da da özellikle Hud suresi'ndeki âyetler (34'den 46'ya kadar) kutsal kitaptaki metinden pek farklı olmayarak tufanı ve Nuh'un gemisini daha canlı ve anlamlı anlatmaktadır. Yalnız bir farkla: Kur'an, Ararat yerine Cudi dağından söz ediyor. Cudi dağı, güney'de Cizre'nin kuzeyinde Şırnak'ın güneyindedir. Bir gazete haberine göre de, Diyanet İşleri Başkanlığı bu konudaki bir soruya Nuh'un gemisinin yerinin bilinmediği şeklinde yanıt vermiştir. Yeni olarak da geminin dağa paralel uzanan 1585 metre yükseklikteki başka bir dağın yamacında bulunduğu ileri sürülüyor.

Kutsal kitaptaki Nuh ve tufan metinleri, İsa'dan önce yaklaşık olarak 1000-600 yıl önce yazılmış olduğuna göre, günümüze kadar 3000 yıl kadar bir zaman geçmiş oluyor. Gerçekten varsa, o zamanki ilkel teknikle inşa edilmiş ahşap bir geminin bu süre içinde Ararat'ın sert koşulları altında parçalanıp toz olmadan kalmasına

imkân tasavvur edilemez. Toplanıp Amerika'ya götürülen bazı buluntuların tarihini saptamak için modern araştırma yöntemlerinden, meselâ (c 14) karbon yönteminden pek âlâ yararlanmak mümkündür. Bugün binlerce yıllık buluntuların tarihi bu yolla aydınlatılmaktadır.

Tanınmış Alman tarih araştırmacılarından Manfred Barthel, 1982 yılında «Kutsal kitapta gerçek olan nedir?» (Was wirklich in der Bibel steht?) adı altında yayınladığı ve kutsal kitabın tarihsel gerçeklere uymayan efsanelerini açıklayan kitabında Tufan ve Nuh'un gemisi hakkında da aydınlatıcı bilgiler vermektedir. Yayımlandığı tarih, en çok satan kitaplar arasında yer almış olan yapıt, kutsal kitabın (her iki bölümünün, eski ve yeni Ahid'in) güç ve yanlış anlaşılabilirliklerinin son arkeolojik, antropolojik araştırmalara, metin incelemelerine, doğa bilimlerine dayanılarak yapılmış açıklamasını, bugüne kadar eleştirisiz benimsemiş bir çok inançların kaynaklarını açıklayan bilgiler vermektedir. Barthel, bu konularda ilk araştırmacı da değildir. Bize kendisinden önce yapılmış bilimsel araştırmaların özetini vermektedir. Kitapta çok eski çağlardan gelen ve bütün milletlerin ortak malı olan inançların Kutsal kitapta nasıl kılık değiştirmiş olduğunu toplu bir halde görüyoruz. Kutsal kitabın yazıldığı tarihte metne giren efsaneler, hikâyeler binlerce yıl milletlerin kuşaklar boyunca belleklerinde yaşamıştır. Her millet, bunlara kendi yaşam deneylerinden gelen duygularına göre anlam vermiştir.

Bu yazımızda Barthel'in yapıtında Tufan ile ve Nuh'un gemisi efsanesini aydınlatan bölümünü her hangi bir görüş katmaksızın özetleyerek okurlara aktarmak istedik:

İngiliz assirologu George Smith; 1873 yılında Irak'ta Asur krallığının Başkenti Ninova'daki araştırma kazılarında binlerce çivi yazısı tablet içinde Gilgameş Destanı adı verilen 12 tablet bulmuştu. Bu 12 tabletin metninde tıpkı Kutsal kitapta olduğu şekilde bir tufandan söz ediliyordu. Gilgameş destanı'nda anlatılan su taşkını ise, Kutsal kitaptakinden çok eskiydi. Gilgameş destanı, İsa'dan 2500 yıl öncesine aitti. Kutsal kitabın tufanı ise, İsa'dan 1000-600 yıl önce yazılmıştır.

Bu arada büyük su taşkınlarından söz eden yeni bilgiler de bulundu. Assirologlar, Babil-Akad alınında birbirini izlemiş daha üç büyük tufan saptadılar. Bunların arasında yüz yıllar vardı.

Sümerli'ler, krallarının yönetim sürelerini biri tufandan önce, ötekisi

de tufandan sonra olmak üzere iki döneme ayırmışlardı. Bulunan destanlara ve Sümer krallar listesine göre, bir tufanın gerçekten yaşamış olduğu anlaşılıyor.

Tanınmış arkeolog Sir Vharles Levard Wocley, Ur'da yaptığı kazılarda Tufan'ın gerçekleşmiş olduğunu belgeleyen izler bulduğu kanısına varmıştı. Haber, 1920'lerde Batı basını'nda büyük manşetlerle verilmişti. Ama, Wooley'in bulduğu izler, yöresel nitelikteydi. 650 X 150 kilometreli bir alanla sınırlanmıştı. Ayrıca, Wooley'in izler için belirlediği tarih yanlıştı. Şu taşkını artıkları gerçekte 4000 yıllıktı. Halbuki Sümer kral listesine göre birinci krallık dönemi öncesinde kral Ziusudra, tufana tanık olan en eski kahramandı. Bu da beş bin yıldan fazla bir süre önce idi. Arkeologlar, Ür'da ve Lagas'da bu döneme ait balçık tabakaları bulmuşlardı. Bu buluntular da yalnız sınırlı bir su taşkınına belgelemektedir. Eski Ahid'in tasvir ettiği «dünya ölçüsünde insanlığı yok eden «bir felâkete ait» değildi.

O tarihlerde Mezopotamyalı milletler, dünya deyince ne anlıyorlardı? onlara göre dünya, gözlerinin kavrayabildiği, içinde dolaşabildikleri dar bir alandan ibaretti. Bu alanı da su basınca, bütün dünyanın sular altında kaldığını sanıyorlardı. Tufan hakkındaki efsaneler, belki de bir çok yöresel su taşkınlarının abartılmış hikâyeleriydi. Eğer bütün milletlerin efsanelerinde dünya yuvarlağını kaplamış bir tufandan söz edilmemiş olsaydı, bu tür açıklamalarla yetinebilirdik. Bu efsanelere göre tufan, yöresel değildi. Dünya üzerindeki pek az insanı hayatta bırakan genel bir felâketti. Yüz yılımızda nihayet doğa bilimleri evrensel bir olayın gerçekleşmiş olduğunu saptayan sonuçlara vardılar. Jeologlar, muhtemelen 8 bin ile 15 bin yılları arasında dünya ekseninde bir kaymanın, dünya ikliminde bir değişmeye neden olduğunu saptadılar. Dünya ekseninin kaymasıyla kutuplardaki büyük buz kitleleri erimiş, denizlerin yüzeyi normalin üstünde yükselmiş, yanardağlardan meydana gelen patlamalarla gökyüzü'ne savrulan sıcak küller, şiddetli yağmurlara neden olmuştur. Böylece Kutsal kitabın deyişiyle: «Büyük enginin bütün kaynakları yarılmış, göklerin pencereleri açılmış, yer yüzüne kırk gün kırk gece yağmur yağmıştır» (Yaratış bölümü. Bab: 11-12).

Jeologlar, fizikçiler, meteorologlar bu tarih öncesi olguda görüş birliğine varmışlardır. Tarihçiler de belgelere dayanarak kozmik ölçüdeki doğal âfetlerin milletlerin belleklerinde binlerce yıl kalabildiğini saptamışlardır. Kutsal kitapta tufandan söz edilmemiş olsaydı dahi bilim araştırmaları tarih öncesinde bir değil, bir çok tu-

fanların gerçekleşmiş olduğunu zaten belirtecekti. Kutsal kitapta taşan suların bütün dağların tepesine kadar yükseldiği, bütün dağları örttüğü hakkındaki sözler, Doğulu'ların hayal gücü ürünü'nden başka bir şey değildir.

Kutsal kitaba göre, insanlar ve hayvanlar bu doğal âfetten canlarını kurtarmış olmalarını, Tanrı'dan bir gemi inşası emrini almış olan Nuh'a borçluydular. Kutsal kitap; geminin bütün ölçüleri ve kamara-ları hakkında çok ayrıntılı bilgi vermektedir. Bu konuda o kadar ileri gidilmiştir ki, Encyclopedie Britanica'nın ilk baskısında (1768-1771) Nuh'un gemisinin en küçük ayrıntısına kadar bilgi verilmiş, geminin Londra'daki St. Paul katedrali'nden daha yüksek olduğu iddia edilmiştir. Yalnız kamaralarının sayısının üç yüz mü, dört yüz mü olduğunda tereddüt edilmiştir.

Geminin büyüklüğü, bugün inşa edilmekte olan mavunalar kadar olmalıdır. Kutsal metne göre, geminin dış kaplamaları suyun gir-memesi için zift ile birbirine yapıştırılmıştır.

Şu cümleleri beraber okuyalım: «... ve oğulları ve karısı ve oğullarının karılarıyla birlikte Tufan sularının bastırılmasından önce ge-miye girdi. Bütün soyumu sopumu gemiye bindirdim. Yazının vahşi, yazının evcil hayvanlarını gemiye aldım.» Bu sözleri Kutsal kitapta bulduğumuz zaman hayret etmeyin. Bunlar, kitabın Musa'ya ait ya-ratış bölümünden alınmış değildir. Daha çok eski olan Gilgameş destanı'ndandır. Nuh'un Tanrı emrine uyararak yaptığı işleri iki bin yıl önce Gilgameş, Tanrısı Enridu'nun emriyle yapmıştı. Ama, Gilgameş, tufan için ilk gemi inşa eden değildi. Dil bilginleri yine Sü-merler alanında daha eski bir tufan'dan söz eden bir tablet metni bulmuşlardı. Bu buluş, Gilgameş'in birincilik patentini elinden almıştı.

Bulunan eski metin'de Kral Zuisudra, Tanrı Eki, Tanrısal yemin'e bağlı olduğundan Ziusudru'yu gelecek tufandan insanlara söz et-memesi için uyarılmıştı. Ama bir hileye baş vurmuştu. Uyarısını Ziu-sudra'nın evinin duvarına şu cümlelerle yazmıştı: «Ey Ziusudra, evi sök/ bir gemi yap / mülkten nefret et / serveti bırak / canlı yaratık-ların her türünden gemiye al / yapacağın geminin her yanı ahenkli olsun/».

Tufan hakkında Sümer metinleriyle Kutsal kitap arasındaki bütün benzerliklere rağmen Sümerler geminin nerede karaya oturduğu hakkında kesin bir bilgi vermemişlerdir.

Eski Ahid'in Yaratış bölümünde şöyle yazıyor: «ve gemi yedinci ayda ayın on yedinci gününde Ararat dağları üzerine oturdu». Gılgameş destanında ise geminin oturduğu dağ, Nisir'ir. Destan, olayı şöyle anlatıyor: «Beşinci ve altıncı günler Nisir dağı gemiyi tuttu ve yalpalamasına imkân vermedi. Yedinci gün olunca gemiden bir güvercin uçurdum. Kuş uçtu ve sonra geri döndü. Konacak yer bulamamıştı».

Nuh da yedinci gün gemiden güvercin uçurmuştu: «ve sular toprağın yüzü üzerinden eksildi mi diye görmek için yanından güvercini gönderdi. Fakat, güvercin yanına döndü. Sular, bütün yer üzerinde idi» (Yaratış. Bab: 8.9.).

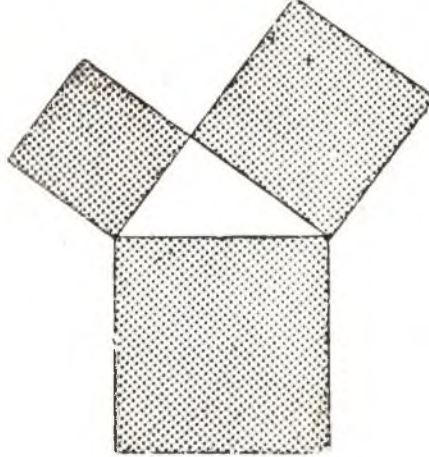
Nisir dağına gelince, dağın Irak'ta Dicle ile Zep suyu arasında bulunması olasıdır. Ama hiç bir haritada bu dağa rastlanmıyor. Bilginler de bugüne kadar saptama yapmamışlardır.

Kutsal kitapta geminin oturduğu Ararat dağının yüksekliği 5165 metredir. Dağın tepesi erimeyen karlarla örtülüdür. Dünya denizlerinin Tufanda bu kadar yüksekliğe kadar taşmış, Nuh'un gemisinin dö-küntülerinin dağdaki buzulların arasına sıkışıp kalmış olacağına hiç bir suretle inanılmaz. Nuh'un gemisinin peşinde olan bir çok amatör arkeolog ve serüvenci, bütün aramalarına rağmen bir kibrit çöpü kadar bile olsa Nuh'un gemisinden tek bir yonga bile bulamamışlardır. Her hangi bir Üniversite kurumu da bugüne kadar geminin artığı olduğu savunulan maddelerin C 14 yöntemiyle incelememiş olduğu gibi, her hangi bir arkeoloji kurumu da aramalar için dağa tırmanmamıştır.

Nuh'un gemisinin tepesine oturduğu dağın Ararat olduğuna dair bir belge de yoktur. Kutsal kitapta geminin: «Ararat dağları üzerine oturdu» (Yaratış. Bab: 8) yazılıdır. Ararat değil, «Ararat dağları» deniyor. Kutsal kitap, Ararat'tan söz ederken, Urartu'yu kastetmiş olmalıdır. Urartu, Türkiye hudutları içinde ve Sovyet Ermenistanı hudutlarına yakın bir bölgenin adı idi.

En eski Sümer destanlarındaki efsaneye göre, Tanrı Enlil, insanların gürültüsünden rahat uyuyamadığı için tufan yaptırmış. Gılgameş destanında insanlardan başka tanrılar da suların hücumundan dağlara kaçmışlardır. Kutsal kitap; Tanrı'nın insanları cezalandırdığını yazmaktadır: «Rab gördü ki yer yüzünde kötülük çoktur. Rab yer yüzünde insanı yaptığına nadim oldu. Ve Nuh'a dedi ki: Bütün insanların sonu geldi. Çünkü onların sebebiyle yer yüzü zorbalıkla

doldu. Ve işte benonları yeryüzü ile beraber yok edeceğim» (Yaratış-Bab: 6/7/13). Bundan dolayı da Tanrı insanları tufanla cezalandırdı. M. Barthel'in bilimsel araştırmalardan özetlediği bilgiler, Musa'nın Eski Ahid'in Yaratış bölümünde anlattığı tufan ve Nuh gemisi olayının kökeni'nin Sümer destanlarındaki efsaneler olduğu anlaşılıyor. Bu münasebetle şu önemli noktaya dikkati çekmek yararlı olacak. Din'i, inançlar ile bilimi birbirinden ayırmak gerekir. Bilim, gözlemler, belgeler, deneyler ile doğruluğu saptanabilen önermelerden hareket eder. Dinler ise, akılı aşan, gönül'e hitabeden, yani iç deneyimlerinden kaynaklanan ilkeler üzerine kurulmuştur. Efsaneler, sembolik anlatımlarla inançları pekiştirmeye yaramaktadır. Bu itibarla dinlerin ayrılmaz öğeleridir. Onun için Tufan ve Nuh efsanelerinin kökeni ne olursa olsun, kendine özgü bir dinsel işlevi vardır. İnsanlar, bu inançlarıyla mutlu olurlar.

Yeni Kardeşlerime II

Raşid TEMEL

Bundan evvelki yazımızda birinci derecenin yemininde de bulunan yükümlülüklerimizden ikisi üzerinde, yani ketumiyet ve gizlilikle, sevgi ve şefkati de kapsayan yardım üzerine açıklamalarda bulunmuştuk. Bu sefer de yine birinci derecenin yemininde bulunan diğer üçü üzerinde açıklamalarda bulunmak istiyorum. Bunlarda, —Cehalet, batıl ve taassupa karşı savaşmak— Hak ve adaletten yana olmak— ve —Kardeşlerimin yardımına koşturmak—.

Bu yükümlülüklerimiz üzerinde durmak ve onlara önem vermekle, İnsan olarak haklarımızı, vatandaş olarak görevlerimizi daha iyi öğrenmiş oluruz.

Taassup, zalim ve yapıldığına

pişman olmayan tabiatını ikinci ve affetmez olan bir Tanrı üzerine kurar. Bu, hastalığın aktif yanısıdır. Batıl ise aynı hastalığın pasif yanısıdır. Batıl kitlelere hakim olursa, taassup da her zamanki vahşi ve kaba şeklinde hüküm sürecektir. Onun karakterini tamamlamak için gösteriş, gurur ve mevki hırsı birleşirler. İşte bu çok başlı bir yılan-
dır.

İnsanları kendi tarafına çekmek ve bu davadan dönenlerin kökünü kurutmak için milyonlarca insan öldürülmüş ve dereler gibi kanlar akmıştır. Bu ruh her yerde bütün kuvvetiyle hala yaşamakta ve insan tabiatının esas unsuru olarak görülmektedir. Mantık ise, bu zorlamanın

hükümlerini tersine çevirmek için daima meşguldür. Masonlar olarak hakikatlerin eski düşmanları olan ruhsal baskı, taassup ve batıl ile devamlı harp halindeyiz.

Sadece kendimiz için hakikatlere sahip olmamız kâfi değildir. Ne pahasına olursa olsun onu paylaşmalıyız. Batıl ve hürafeler korkunç olmaktan çıkmamıştır. Bunların ortadan kaldırılması kabil değildir.

En büyük ve en akıllı insanlar bile bunlardan kurtulamadıkları gibi, bunlar halk kitleleri içinde insan tabiatının bir parçası olarak daima varolacaklardır. Heybetli şeylerden ve bilinmeyen şeylerden korkmak ve onlara saygılı olmak insanlar için doğaldır. Bu kimseler hayal ettikleri Tanrıyı bile taklit ederek onun ajanı veya vekili imiş gibi insanları tazyik ederler ve onları kurnaz, hilekâr ve haris bir sınıfın hazır esiri yaparlar. Bu işlerde de yararlı olabiliriz. Çünkü bunlara karşı yegane silahlar hakikat, yardım ve ikna yoludur.

Despottluk, eski tahtının üstünde hayal, batıl, taassup, imtiyaz, mevki ve sermaye ile muhafaza edilirken, ordularıyla baskı altında tuttuğu halkı ezerken, silah zoruyla bile yıkılamayacak kadar güçlüdür. O aynı zamanda korkak ve kalleştir.

Bu yüzdende insafsız ve haindir. Çünkü korku daima gaddardır. Zulüm kendisine yapılan hiçbir şeyi affetmez.

Hürriyet inancı her yerde vatan severlik kanlarıyla sulanarak büyür. Tek başınıza birşey yapamayacağınız gibi, Masonlukta da isyanlarla silahlarla hür müesseseler oluşturulamaz. Ama localar, içindeki üyeleriyle çok şeyler yapabilirler. Geniş kardeşlik, zinciri sessizce çalışarak halka haklarının ne olduğuna dair bilgi verirse kudretli bir kuvvet meydana gelir. Localarda cehalet, batıl ve zulme karşı gürültü patırdı yapmak ve sadece hürriyet, eşitlik ve kardeşlik demek bir yarar sağlamaz.

Hürriyetin düşmanlarından en etkililerinden biri de demagoglardır. İktidara gelmek için tehlikeli ve yalan doktrinler ortaya atarlar, ama hangi dalavereli yollardan buraya ulaşacaklarına aldırmazlar.

Bu felaket mimarlarını meydana çıkarmak için, her fırsatta etkilerini azaltmak, başarılarını önlemek, halkı yanlış yollara yöneltmek girişimlerini bozmak görevimiz olmalıdır. Böyle bir yolda ve savaştan olan bir kimsenin tamamen etkisiz kalacağı düşünülemez.

Kendimize ve hislerimize hakim olduğumuzdan şüphemiz olma-

malıdır. Gerçek bir Mason olduğumuza dair kâfi garantimiz olmalıdır. Ne yeniliklerle yıkılacak dağılacak, nede başarıda sarhoş olacağız.

Bencillik ise hissiyet ve lakaytlıktan gelmektedir. Bu düşman daha inatçı ve yenilmesi hemen hemen kabil değildir. Çünkü o pasiftir, gözle görülmez, ikna yoluna kulak vermediği gibi şerefsizlikten utançtan da yüzü kızarmaz.

Bu çabalarımızda başarılı olabilirsek ve onu çalışma, şevk, menfaat aramamaya çevirebilirsek diğer yanlış ve adaletsizliklere karşı beklediğimiz zafer, bu kadar gecikmesine rağmen, katileşecektir. Masonlar olarak kendimizi başkalarından üstün görmemize de müsaade edilmemelidir.

Yükümlülüklerimizden biride hak ve adaletten yana olmaktır. Anderson yasasında ifade edildiği gibi: «Mason yaşadığı ve çalıştığı yerde mülki idareye hem itaatli hemde ona bağlıdır. Hiçbir zaman milletin sulh ve mutluluğu aleyhine entrikalarda, gizli tertiplerde ve suikastlerde parmağı olmayacağı gibi, aşağı kademelerdeki otoritelere karşı dahi saygı kurallarına aykırı şekilde hareket etmez.»

Bizler Masonlar olarak devletin bütün kanun ve nizamlarına be-

ğensekte beğenmesekte itaat ederiz. Hiç kimse kanunun üstünde değildir. Hiç kimsede kanunun altında değildir. Kanuna itaat için kimseden izin alınmaz. Kanuna itaat etmek bir hak olarak talep edilir, bir lutuf olarak istenmez. Kanun iyi ise neticesi de iyi olur. Asıl kanun milletin refhidir.

Yeminimizdeki mükellefiyetlerimizden biride, kardeşlerimin yardımına koşacağım olarak ifade edilmektedir. Masonlar olarak bizler kardeşiz. Ama kardeşlerimizin yardımına koşmakla kardeş olmayanların yardımına koşulmayacağı manası çıkarılmamalıdır. Bu çok yanlış olur ve Masonluğun ilkelerine ters düşer. Kardeşlik ise otomatik birşey değildir. Onunda kendine göre şartları ve incelikleri vardır.

Karşılıklı saygı, iyi niyet, hayır severlik, kusurlara zaafılara göz yummak olmadıkça gerçek kardeşlik olamaz. Karşılıklı iyi düşünmeyi adet edinenler, iyi tarafları aramayı huy edinenler, aynı zamanda kötülüğü de kabul edip bekliyen, fakat görmezlikten gelebilenler gerçek anlamda kardeş olabilirler. Birbirinin başarısızlığından haz duyanlar, başkasını adi ve aşağı görenler, iyi tarafa bakmadan sadece kötü tarafı görenler değil kardeş arkadaş bile olamaz-

lar. Kardeşlik ne yeminle nede para ile alınamaz. O, hakedilerek kazanılır. Hakederek Masonların kardeşliklerini kazanınız kardeşlerim.

Eski çağlardan günümüze kadar hep hürriyetten söz edilmektedir. Ama insanlar pratik bir gerçek olarak buna ulaşmamışlardır. İnsanların hiç şüphesiz götürmeden eşit olduğu bir

yer vardır ki, burada çalışan en mütevazı bir kimse en varlıklı olanla eşit tutulur. Bu yerde, Masonlarca yönetilen insanların tesviye üzerinde toplandıkları Mason localarıdır. Korunan kapılarının içinde meslek, varlık, rütbe ve ünvan kaybolmuştur. Burada mesleğimizin ritüelleri ve hayatın hakikatleri yerleşmiştir.

Müracaatlar :

Rituel

Anderson yasası

Legende 32

İmtiyazlı Masonluk

Nezih RONA

Büyük Britanya adalarının çeşitli yörelerinde ele geçen belgelerden, mesleğimizin adının «Freemason» yerine tek «e» ile «Fremason» olarak geçtiği görülmektedir. Bu konu ile ilgili araştırmalar, «Fre» ile «Free» sözcük manalarının, son altıyüz yıl içinde derin değişikliklere uğradığını göstermiştir. Bu değişikliğe rağmen, günümüz mason yazarları mesleğimizin adını, «Free» sözcüğünün bugünkü manası olan hürmasonluk olarak kabul etmişlerdir. Kadim kardeşlerimizin kendilerine hangi nedenlerden dolayı «Fre» sıfatını kullandıklarının bilinmesinde yarar mülâhaza etmekteyiz:

«Free» sözcüğü, Anglo-Sakson «Freo» sözcüğünün onbeşinci yüzyıl İngilizcesinde, Norman tarzında «Fre» olarak yazılışından gelmektedir. Beşinci yüzyılda Jutland, Şlezvig ve Holştayn'da yerleşik bulunan, Jut, Engles ve sakson kabileleri, Roma İmparatorluğuna bağlı Keltlerin yerleşik oldukları Britanya adalarını istilâ ettiklerinde, buraya sonraları anglo-sakson olarak bilinen dili getirdiler. Bu dilde «Freo» sıfatı, aziz, muhterem manasına geliyordu. Bu sözcükten türeyen «Freond» ismi de, günümüzün «Friend = arkadaş, dost, aşık, seven» manalarını ifade ediyordu ki, etimolojik olarak daha derinlere inildiğinde, bu sözcüğün İndo-avrupai dilde sever, aşık, düşkün manalarına gelen «Prei» ve Sanskrit'cede sevgili, aziz, düşkün manalarını ifade eden «Pria» sözcükleri eş manayı taşıdıkları görülür.

Ondördüncü yüzyılda, Britanya adalarının Fransız - Norman'ları tarafından istilâ edilmesi üzerine, buralarda idarî dil olarak fransızca, skolastik ve kilise dili olarak da lâtince kullanılması kabul edilmişti. Bu tutum, İngilizce lûgatına birçok sözcükler kazandırmış ve dilin geniş ölçüde zerginleşmesine sebep olmuştur. Bu devrelerde, anglo-sakson kökenli olup ender kullanılan sözcükler ya terkedilmiş veya değiştirilerek yeni manalar türetilmiştir. Bunlar arasında «Freond» sözcüğü bir istisna olarak, hemen hemen hiç değişmeden, onbeşinci yüzyıl İngilizcesinin «Frend» ve günümüz İngilizcesinin «Friend» ile aynı manayı muhafaza etmiştir. Bunun aksine olarak «Freo» sıfatı, Derebeylik idare tarzının İngiltere'de uygulanması ile mana itibarile büyük değişikliğe uğramıştır. Eski belgeler, bu devrede derebeylere ve norman aristokratlarına, muhterem, asil, pek münevver manalarını ifade eden «Freo» diye hitap edildiğini gösteriyor.

Zamanla, «Freo» olarak hitap edilen kimselere «Freoman», bunlar gibi davrananlara «Freolic» ve aristokratlara tanınan hak ve imtiyazlara da «Freedom» denilmeye başlandığı böylece, «Freo» sıfatının başka başka manalar taşıdığı görülüyor. «Freo» sözcüğünün «Free» olarak değişmesi ve değişik manalar ifade etmesi ile bunlardan imtiyaz manasını ifade etmek için, «Free» yerini, lâtin kökenli fransız-norman «priviledged» sözcüğü almıştır (Privilegium «privus = ayrı, mahsus + «lex, legis» = yasa). Yani bir kişiye veya bir topluma, diğerlerinden farklı olarak tanınan haklar veya imtiyazlar diye özetlenebilir. Kadim kardeşliğimizin sıfatını bugünkü dilimizle ifade etmemiz gerekirse onlara Hür mason yerine, İmtiyazlı mason diye hitap etmemiz gerekir. Nitekim, MS. 1396 tarihini taşıyan bir belgede; «Lathomos vocatos Fremaceons and Lathomos vocatos Ligiers» yani; İmtiyazlı denilen inşaatçılar ve duvarcı denilen inşaatçılar ibaresini görüyoruz. Buradan, o devirlerde inşaat ustalarını iki grupta mütalea edildiğini öğreniyoruz ve bir kısmına sanat, bilgi ve ahlâk bakımlarından belirli bir düzeye erişenlere, inşa edilecek yapıtın büyüklüğü, tipi, ücret seviyesi gibi konularda imtiyazlar tanındığını anlıyoruz. Ayrıca, bu mertebeye erişenlerin bir teşkilâta bağlı olduklarını görüyoruz. Free and Accepted Mason yani Hür ve Kabul edilmiş Mason cümlesi de: «Kişinin özel Hak ve imtiyazları olan bir İnşaatçı vasfını kazandığını ve diğer İnşaatçıların da bu kişiyi öyle bir kimse olarak kabul ediyorlar» diye tefsir edilebilir.

Onbeşinci, onaltıncı ve onyedinci yüzyıl belgeleri İngilterede, Mason-

lardan gayri şarapçılar, kasaplar, terziler, marangozlar, matbaacılar, sakalar gibi esnaf teşekkülleri, adlarının başında imtiyazlı olduklarını ifade eden «Free» sıfatının bulunduğunu göstermektedir.

Öndördüncü, onbeşinci ve onaltıncı yüzyıllarda, Osmanlı esnaf ve sanatkârları faaliyetleri, Ahîlik kuruluşu ile düzenlenmiştir. Çoğu kez, diğer türk tarikatlarında olduğu gibi Ahîler de zaviyelerde toplandıklarından, bu kuruluş sehven bir tarikat olarak mutalea edilmiştir. Ahîlik, tarihî ve sosyo-ekonomik zorunlukların ortaya çıkardığı bir türk esnaf birliği kuruluşudur. Ahî kuruluşları zamanın ve toplumun gereklerine ve gerçeklerine ayak uydurmuş olmakla beraber çevresel ve toplumsal karakterini muhafaza etmiş; üretici ve tüketici ilişkisi ve bağlarını eniyi biçimde düzenlemeyi kendisine amaç edinmiştir. Ahî zaviyelerinde verilen «edep», müslümanlara özgü olarak gelişmiştir. Lâkin Osmanlı Devletinin, gayri müslimler üzerindeki egemenlik alanı büyüyüp genişledikçe, sanat ve sanatkârlar çoğalıp dalları arttikca bu müslüman gayri-müslim ayırımı daha fazla sürdürülememiş, gayri-müslim tab'ının artması ile oranlı olarak muhtelif dindeki kişiler arasında ortak çalışma zorunluğu doğmuştur.

Bu, din ayırımı gözetmeden vücut bulan, eski mahiyetinden büyük farkı olmayan yeni organizasyona «Gedik» denmiştir. Osmanlı ülkelerinde esnaf ve sanatkârlara uygulanan «Gedik» ler Tanzimatın ilânına kadar süregelmiştir.

Gedik sözcüğü türkçedir. İmtiyaz anlamına gelirken sahiplerinin işleyeceği işi başkalarının işleyememesi ve satacağı şeyi başkalarının satamaması şartile hükümet tarafından verilen senedin içindeki hükümlerin kullanılması ve yürütülmesidir.

Rönesans sonrası devrelerde, Osmanlı sanatkâr ve esnaf teşekkülleri ile İngiliz sanatkâr ve esnaf teşekkülleri arasında şaşılacak ölçüde bir benzerlik görülmektedir. Kuşkusuz bu benzerliğin araştırılması konumuz dışında kalmakla beraber, eğer «Free» sözcüğü orijinal «İmtiyaz» manasını muhafaza etse idi bugün mesleğimizin türkce adı «Gedikli Masonluk olacaktı.

(*) Bernard E. Jones, Freemason's Guide and Compendium Harrap Ltd. London, ss. 145-152.

The New Age Magazine, Vol, XCIV No. 9.

Pr. Dr. N. Çağatay, Selçuk Üniversitesi Yayınları.

Çeşitli dillere ait Lügatlar ve Ansiklopediler.

Sanat - Barış - Masonluk (*)

Üner BİRKAN

Yazıma Birleşmiş Milletler'in «Barış Yılı» olarak nitelediği 1986'nın ve insanlığın daha sonra yaşayacağı bütün yılların barış umutlarını söndürmemesini dileyerek başlıyorum. Kısaca, barışın sanatla, özellikle müzikle ilgisinden söz edeceğim.

İnsanları yüzyıllar boyunca, güzellikler yaratmaya, bu güzelliklerden yararlanmaya yönelten sanat olgusunun, insanları birbirlerini sevmek, barış içinde, kardeşçe yaşamak isteğinden uzaklaştırdığı söylenebilir mi? Aksine, sanatın evrenselliği, sınır tanımazlığı, insanlığın ortak bir kültür mirasının varlığı, insanları birbirlerine yakla-

tırma gücünü elinde bulunduran, büyüdü birer araç değil midir? Avusturyalı ünlü sanat tarihçisi («Sanatın Öyküsü» adlı nefis yapıtı rahmetli Bedrettin Cömert'in çevirisiyle dilimize kazandırılan) Ernest Gombrich'in belirttiği gibi, sanatın, sanatsal yaratma olgusunun asıl etkeni, kendiliğinden, bir tür «içgüdüsel» bir doğuş sonucu ortaya çıkar. Dünya'yı yaratan yüce varlığın, bizim özel terminolojimizi kullanırsak, «Evrenin Ulu Mimarı»nın, «yaratma» gücüne bir tür öykünmedir sanat; insanlar, yüzyıllar içinde, kendilerini ve bütün dünyayı yaratan yüce varlığın kendilerine sun-

duğu güzelliklerin bir benzerini yaratabilmek için uğraşmışlar, yakalamak istedikleri mutlak güzelliğin arkasından koşmuşlardır. Bu kutsal uğraşın, dünyanın dört bucağında, birbirinden uzaklarda yaşayan insanları, birbirleriyle kardeşçe, barış içinde bir arada yaşamaktan başka hiçbir işlevleri olmadığına inandırması gerekmiyor mu?

Sevgili kardeşlerim; sanatın bu enginliğine, «hayatın kısa, sanatınsa sonsuz ve ebedi» olduğu gerçeğinin bu denli yakından bilinmekte olmasına karşın, yaşlı dünyamızın uzak ve yakın tarihinde, insanlar birbirleriyle savaşmaktan, ekonomik ve siyasal genişleme hırısı ile birbirlerinin topraklarına saldırılmaktan, yıkıp yağmalamaktan, canlı-cansız varlıkları yok etmekten geri durmamışlardır.

Tarihin hangi sayfasını açarsanız açınız, bunun acı rnekleleriyle karşılaşırsınız. Nasıl, sanatsal yaratmanın bir içgüdü sonucu doğmuş olduğuna inanıyorsak, «insanın, insan için kurt olduğu» görüşüne de ne yazık ki inanmak zorundayız.

Ama, tarihin o sayfalarında, «yıldızların parladığı anlar» da vardır ve hiçbir zaman, bizi umutsuzluğa düşüren o karanlık sayfalardan az değildir. Gözlerimizi, günümüzden yzsek-

sen yıl önceye çevirelim ve orada, büyük yaratıcı Ludwig Von Beethoven'ı saygı ile izleyelim: Beethoven, ondokuzuncu yüzyıl başının büyük komutanı Napoleon'a büyük bir içtenlikle bağlıydı ve Napoleon Bonaparte'un, bütün çağların en demokratik liderlerinden biri sayılması gerectiğine inanırdı. Bu duygu ve inançla, «nc» senfonisini, o görkemli «Eroica»yı Napoleon'un adına sunmuştu. Eroica Senfonisi, 1803-1804 yıllarında tamamlandı. Napoleon, Beethoven'ın Dünyada barışı, kardeşliği, birliği sağlayacağına gönülden inandığı o zaferler kazanmış komutan, o sıralarda kendini «imparator» olarak ilan etti. Bu haber Beethoven'a ulaştığında, büyük sanatçı bundan büyük bir üzüntü duydu. Çünkü o, bir imparatorun, adı Napoleon bile olsa, uzun zaman demokrasiye, özgürlüğe, insanlar arasında barış ve kardeşliğe dayanamayacağını düşünüyordu. Napoleon'un tahta çıkışını duyduğunda, acı ile :

O da alelade bir insanmış...

Bundan sonra, kendi tutkularına hizmet için insan haklarını iğneyecektir... Kendisini başkalarından üstün görecek, eninde sonunda bir diktatör olacaktır» diye haykırdı.

Söylenenlere göre Beethoven, bu olaydan sonra, senfoninin el

yazması notalarını kızgınlıkla
yerlere attı, çiğnedi...

Bir süre sonra da, yapıtın ba-
şından «Bonaparte» adını sildi.
Senfoni İtalya'da yayınlandığın-
da, başlığı şu biçimi almıştı :

«Büyük bir adamın anısına»

Söz, büyük yaratıcı Ludwig Van
Beethoven'den açıldığına göre,
O'nun, Alman ozan Friedrich
Schiller'in «Sevinç Türküsü»
(Lied an die Freude) üzerine
yazdığı, Re minör Dokuzuncu
Senfoni'nin korolu, insan sesiy-
le orkestrayı bir araya getiren
anıtsal son bölümünden söz et-
meliyiz, bütün insanların «Kar-
deş» olmaları gerektiğini, ma-
sonca bir anlatımla nasıl hay-
kırıyor dünyaya Schiller :

«Sevinç, o güzel kıvılcımı
tanrılarının,
Cennetin kızı,
Yanıp tutuşarak coşkunluktan
Giriyoruz göklerdeki tapınağına
senin.
Büyülerin birleştiriyor yeniden
Zamanın kıyasıya aşındıklarını.
Temiz kanatlarının süzülüşü
her yerde
Kardeş olur bütün insanlar.
.....
Milyonlar, kucaklayın
birbirinizi,
Bütün dünyayı sarsın
öpüşmeniz.
Sevinç, güze kıvılcımı
tanrılarının,

Cennetin kızı,
Sevinç, o güzel kıvılcımı
tanrılarının,» (1)

Aynı dönemin, ondokuzuncu
yüzyıl başlarının bir başka mü-
zik dehasının, ulu sanat'a mü-
ziğe bakışını, ona olan övgüsün-
nü dile getiren, küçük bir şar-
kısı vardır : Franz Schubert'in
(1797-1828) «An die Musik»
(Müziğe Özgü) adlı nefis baş-
yapıtı, onun 600 kadar «lied»i i-
çinden seçilmiş bir sayfa :

AN DİE MUSİK

(Müziğe)

Sen, ey güzeller güzeli sanat,
Acıyla örülü anlarımda,
defalarca
Hayatın çılgınlıkları içinden
kurtardın beni hep
Sıcak bir sevgi getirdin
kalbime,
Daha iyi bir dünya sundun
bana
Gün oldu, senden kopan bir iç
çekiş,
Senden yansıyan tanrısal bir
ses
Evrendeki en iyi anları sundu
bana.
Sen, ey güzeller güzeli sanat,
Bütün bunlar için teşekkürler
sana

(F. SCHOBER)
Çeviren : Faruk YENER

Sanatçının zulme, insanlık dışı rejimlere, savaşa başkaldırışının son derece öğretici, ibret verici örneklerini yakın tarihte de görüyoruz. Bunlardan ilk aklımıza gelen örnek, büyük ressam Pablo Picasso'dur. İspanya iç savaşı sırasında, 1937'de milliyetçilerin hizmetinde çalışan Alman Uçaklarınca (bilinen adıyla «Condor Lejyonu») yerle bir edilmiş o küçük kasabanın, Guernica'nın destanını 8 x 3,5 metre boyutlarında bir yağlıboya tabloya işleyen o dahi yaratıcı.

Guernica tablosu, sivil halkın uçaklarla bombalanmasını bütün dünya önünde lanetleyen, çok sert bir protesto niteliğindedir. Yalnızca siyah-beyaz renklerin kullanıldığı bu dev tablo, 1937 New York Uluslararası Sergisi'ndeki İspanya pavyonunda gösterildikten sonra, aynı kentteki Modern Sanatlar Müzesi'ne konulmuş, dolayısıyla yıllarca dünya insanlarınca ibretle görülmüş, son zamanlarda Picasso'nun ülkesi İspanya'ya geri verilmiştir.

Yakın zamanlardan verebileceğimiz ikinci örnek, yirminci yüzyılın ilk yarısında, güçlü kişiliği, sanatına olan egemenliğiyle müzik dünyasının büyük orkestra yönetmenlerinden biri olarak tanınan Arturo Toscanini'dir (1867-1957). İtalyan yönetmen,

Mussolini'nin faşizmi bütün gücü ile, zulmü ile iktidara geldiğinde, ana yurdundan ayrılmış, yıllar boyu İtalya'ya uğramamış, ancak savaş sırasında tekrar oraya dönmüştür.

Bir başka örnekse, ünlü İspanyol viyolonselcisi Pablo Casals'tir. Bu çağa damgasını vuran büyük yorumcu, dostu Albert Schweitzer'in :

«Aziz dostum, görüyorsunuz ki, sanatçı yaratmak için doğmuştur.»

Sözüne karşılık;

«Eksik söylediniz, demişti; Sanatçı, hem yaratmak, hem de mücadele etmek için doğmuştur. Unutmayın ki, biz vuruşurken yaratır ve yaratırken yine vuruşuruz!»

Gerçekten Casals, uzun ömrü boyunca hep bu yaratış ve mücadele sürecini izlemiştir. Sanatını ancak özgürlüğün, barışın, kardeşliğin, anlayışın hizmetine yermiştir. İspanya iç savaşında dökülen kardeş kanlarının sorumlusu ile insan özgürlüğünü baltalayan düşünceler, onun belli başlı mücadele hedefleri olmuştur. Nitekim, O da meslekdaşı Toscanini gibi, İspanya'ya 1936 yılında hürriyetsizliğin gelmesi ile birlikte ana vatanından ayrılmış, Fransız Pirene'lerinin İspanya'ya bakan yamacında, Prades kasabasının

da bir köşk tutarak, vatan özlemini gidermeye çalışmıştır. Sanat turneleri sırasında Almanya ile İtalya'ya hiç uğramamıştır. Her gittiği yerde Bach'ın ve Beethoven'ın müziğini çalarak, coşkun duygularını, sevgiye, kardeşliğe, dostluğa, anlayış birliğine özlemini insanlara aktarmaya çalışmıştır. Casals'ın serüveninin bundan sonraki aşamasıda, çok ilginç ve ibret vericidir: Dünya savaşın sersemliğini üzerinden atmamışken, 1950 yılında büyük müzikiçi, Amerika'daki dostlarından şöyle bir telgraf alır :

«Amerika sizi bekliyor, lütfen kabul ederek geliniz»

Ama Casals, Amerika'ya küskündür. Almanya ile İtalya'yı kurtardığı halde, İspanya'yı özgürlüksüz bırakmıştır; Amerika'dan gelen çağrıyı geri çevirir. Ama, Yeni Dünya'daki hayranları onu ne pahasına olursa olsun dinlemek istemektedirler. Rus asıllı kemancı Aleksandr Schneider'i onun ayağına gönderirler. Bu müzikiçi ona :

«Yalvarıyorum gelin, der. Amerika için, bizim için çalın.»

Büyük sanatçı Casals, bu çağrıyı da olumlu yanıtlamaz. Umarsız kalan Schneider, başka bir öneride bulunur :

«Öyleyse, izin verin biz gelelim, der. Dünyanın en ünlü virtüozla-

rı ayağınıza gelsinler. Sizin onurlu huzurunuzda çalmak için, en güç yolculukları bile göze alacaklardır.»

Bu öneriyle, Amerika Casals'dan özür dilemektedir. Casals kabul eder. 1950 yılının haziran ayında, Güney Fransa'da Perroignan yakınlarında Majorka krallarının eski şatosu önünde yapılan festival, Dünyanın en görkemli müzik gösterisi olur. Sonraki yıllarda, «Prades Festivali», aynı görkemle sürer gider.

Müzik sanatının barış ile ilişkisi üzerindeki yazılarımı, bizden bir örnekle sürdüreceğim. Bu örnek, günümüzün en büyük bestecilerinden Ahmed Adnan Saygun'un «Yunus Emre Oratoryosu» ile ilgilidir.

Yunus Emre Oratoryosu'nun, büyük ozan ve düşünür Yunus'un şiirleri üzerine, büyük orkestra, koro ve solo insan sesi için yazılmış bu geniş oylumlu, görkemli yapıtın bestelendiği yıl, 1947'dir. Oratoryo o yıl Ankara'da birçok kez çalınmış, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi salonundaki bu unutulmaz sanat gösterisini yüzlerce, binlerce yurttaş coşkuyla izlemiş, alkışlamıştır. İşte bu olağanüstü yapıt, Yunus Emre'nin barış, kardeşlik, hoşgörü dolu sesini, duygularını, düşüncelerini yan-

sitan dizelerini bugünün evrensel müzik tekniğiyle işleyerek Cumhuriyet Türkiye'sinin Atatürkçü kuşaklarına ulaştıran bu Oratoryo, 1950'lerde, Dünyanın sayılı orkestra yönetmenlerinden Leopold Stokovski'nin de ilgisini çeker, hayranlığını kazandır. Yapıtı Amerika'da çaldırmak, onu Dünyaya dinletmek için uğraşır Stokovski. 1958 yılı güz aylarında, bestecimiz Saygun Coolidge Vakfı'nca kendisine verilen ödülü almak üzere New York'ta bulunduğu sırada, bu fırsat doğar. Stokovski, bütün konserlerini iptal ederek, Yunus Emre'yi «Symphony of the Air» Orkestrası, korusu ve seçkin solistlerle birlikte çaldırmak üzere hazırlıklara başlar. Bu anlamlı konser için çok önemli bir vesile de vardır: Yapıtı, Birleşmiş Milletler Teşkilatı'nın dönem toplantılarına başlaması dolayısıyla düzenlenen özel törende çalınacaktır.

Beklenen gün gelir, «Oratoryo» bütün görkemiyle, New York'taki Birleşmiş Milletler Binasında, yüzlerce delegenin huzurunda coşku ile çalınır. Törenin ertesi günü, Birleşmiş Milletler'in gündeminde, ülkemizle ilgili çok önemli bir konu görüşülecektir. 1958 yılının o günleri, «Kıbrıs» konusunun en ateşli, bunalımlı dönemlerinden biridir. Genel Kurul'daki görüşmeyi izleyen akşam, Türk dele-

gesi Büyükelçi Seyfullah Esin, Saygun'a büyük heyecanla telefon eder, bestecimizi bürosuna çağırır. Saygun oraya geldiğinde, ayağa kalkarak, «Bugün büyük bir mucize oldu.» der, Kıbrıs tezimiz büyük çoğunlukla kabul edildi. Sonra da Saygun'a, bu sonucun alınmasında, bir gün önce Birleşmiş Milletler'de çalınan Yunus Emre'nin büyük etkisi olduğunu heyecanlı bir dille anlatır, delegelerin koridorlarda Oratoryo'nun «Aşkın aldı benden beni» diye başlayan ünlü «ilahi» ezgisini mırıldandıklarını, ısıklıkla tekrarladıklarını, kendisini kutladıklarını bildirir bestecimize. Saygun'un ellerine sarılır, ona gönülden teşekkürlerini sunar.

Yakın müzik tarihimizden aldığım bu ilginç örneği, büyük bestecimizden dinledim, ben de büyük heyecan duydum, kardeşlerim. Müzik sanatının, insanları barış ve sevgi yolunda birleştirme gücünü anlatan, bundan güzel örnek düşünülebilir mi?

Yazımı, önceki Üs.: Muh.: 'in, ritüelimizdeki o düşündürücü «temenni»sini (biraz da genişleterek) tekrarlamak ve öylece bitirmek istiyorum :

«Dileriz, Evrenin Ulu Mimarı bizlere ve yeryüzündeki bütün **insanlara** yardım etsin. Kardeşlik sevgisi bütün dünyaya yayılsın.»

İki Ayrı L. . Toplantısı

Orhan TANRIKULU

Kardeşlerimizle fırsat buldukça yaptığımız ziyaretlerimizde K. . L. .lardaki yorum farklılığından doğan uygulamaları tartıştığımız çok olur. Aslında Türkiye B. .: Lo. .: Genel Tüzüğü ve Ritüellerimizde her şey okadar açık ve belirgindir ki, bu sözünü ettiğim farklılıkların B. .: Lo. .: tarafından yapılması zorunluğu doğan bazı küçük değişikliklerin eski uygulamalarla karıştırılmasından kaynaklandığı kanısında olduğumu da hemen belirtmeliyim.

Geçtiğimiz Mayıs ayında Hemşirenizle beraber mesleğimizle ilgili araştırma ve incelemeler için gittiğimiz Milano'da, Grand Orient d'Italia'nın Milano Vadisinde faaliyet gösteren iki ayrı Locanın toplantılarına katıldım. Her ikisi de hem bizim uygulamalarımız ve hem de kendi aralarındaki uygulamalar ile öylesine farklıydı ki bunları sizlere aktarmayı görev bildim.

Milano'daki 23 Loca, Corso di Porta Nuova, Nr. 16'daki apartmanın bir katını kaplayan üç mabedden oluşan yerlerinde toplanıyorlar. Yerlerinin yetersizliği nedeniyle onların da kendilerine yeni bir bina aradıklarını bu vesileyle öğrendim. Tel. 65.56.210)... Görevli seçimlerini her yıl Aralık ayındaki son toplantılarında yapıyorlar. Ayda iki, bazı durumlarda üç toplantı, hatta sıkışık durumlarda iki hafta üstüste toplantı yaptıkları oluyor. Mesela benim 21 Mayıs günü top-

lantılarına katıldığım James Anderson Lo.: ertesi hafta 29 Mayıs günü bir tekris töreni yaptı. Ben o gün değişik uygulama yapıldığını öğrendiğim Hiram-Lo.'nın toplantısına katılarak size anlatacağım Tekris Töreni'ni izledim. Bu arada Milano'daki Lo.ların her yıl İlkbahar, Sonbahar ve Kış dönemlerinde olmak üzere üç defa hemşireler ile ritüel toplantı yaptıklarını da belirtelim.

Milano Vadisi 966 Numaralı Hiram Mu. Lo., 4 Nisan 1978'de 8 Ka.: tarafından kurulmuş. Bu 8 kurucu K.: den altısı daha önce Üs.: Mu.: lik yapmışlar. Hiram Mu: Lo. kurulduğundan buyana bu altı Üs. Mu.den beşi dışında yalnız bir tane yeni Üs: Mu. görev yapmış. Küçük kitapçıklarının başında belirttiklerine göre bu «Olgunlaşma Locası» daha iyi bir ritüel uygulama çalışması içinde.

Listeye göre Lo.:nın 25 görevlisi var, ama Gr: d'It.nın ana tüzüğüne göre Lo.:nın asıl görevlileri Üs: Mu., Nazırlar, Hat. Sek.: ve Ha.: Em.dir. Bunlara ek olarak T.Üs. ile Ko.nun yerleri vardır. Göz.lük görevini önceki Üs. Mu. lerden biri yükümlenmiş ve Lo. kapısının dışında oturmaktadır. Has.: Em.:, Muhakkik ve öteki görevliler diğer Ka.:leri ile beraber otururlar ve gündem ve ritüele göre görevlerini yaparlar. Bunlar arasında 1. ve 2. Diyakon dedikleri Üs.: Mu.: ile 1. Na.a Lo. çalışmalarında yardım eden kardeşler, kardeşlerin rahatsızlıkları ile ilgilenen 2. Sağlık Görevlisi Ka., Üs.: Mu.: ve Tö.: Üs.: dışında az önce saydığımız Lo. Görevlileri yardımcıları ve bizde karşılıkları olmayan başka bazı görevlilerdir bunlar.

Hiram Lo.: çok değişik bir ritüel uyguladı. Özellikle açılış ve kapanışta. Hem Grand Orient'in hem de Lo.: nın kendi tüzüklerinde Koyu Renk elbise, eldiven ve biju zorunluğu belirtiliyorsa da toplantıda başta Üs.: Mu.: olmak üzere pek çok kardeş açık renk elbise giymişti. Ben orada başka amaçlarla da kullanacağımı düşünerek koyu renk elbise olarak simokin götürmüştüm. Benim bu giyimim karşısında Üs.: Mu.: kendisi adına kardeşlik toleransı çerçevesinde özür dilemek gereğini duydu. Beni bu toplantıya götüren Diege Pergola Ka.te Us.: Mu.: in iş yerinin şehir dışında olması nedeniyle gecikip üstünü değiştiremediğini daha önceden söylemişti.

Bu arada Catanese Ka. aracılığıyla tanıdığım Dego'dan kısaca söz etmek istiyorum. Kendisi bir seyahat acentasında Müdür. Geliri'nin sınırlı olduğunu açıklamaktan çekinmiyor. İşlerimiz dolayısıyla bir hafta daha kalmak zorunluğu ortaya çıkınca, elimizdeki APEX tabir edilen kapalı tarihli uçak biletlerimizi, tam bir gününü harcayarak,

arabasıyla şehir ile hava alanının arasında mekik dokuyarak, sonunda katı Al'Italia bürokrasisini tam anlamıyla tuşa getirerek tek bir kuruş ödemedi değiştirildi. Bu K.: in yardımını ve çabasını asla unutmuyacağım. Masonluğun evrensel sevgi ve yardımlaşma gücüne orada bir kez daha şahit oldum.

Kendime Mavi bir önlük bulup, devam çizelgesine adımları yazıp hazırlandıktan sonra beni Mabel'in içine alarak kürsüde çalışmakta olan Üs.: Mu.: Giuliano Graziani ile tanıştırdılar. Bütün öteki görevliler de yerlerine oturmuş çalışıyorlardı. Üs.: Mu.: oturmam için yer gösterdi. Etrafımdaki öteki kardeşlerle tanışıp konuşurken Üs.: Mu.: in çekiç darbesi ile herkes ayağa kalktı. 1. Derece selâmımızı verip çalışmaya başladık, ama bizim uyguladığımız selâm ve Sa.: D.: Lo. dakileri tedirgin etti. 1. Derece toplantısı bittikten sonra 3. Derecede çalışmaya girdiğimizde Üs.: Mu.: in emirleriyle bizim kullandığımız her üç derecenin selâmını ve Sa.: Du.: nu kendilerine göstererek açıkladım.

Hiram Lo.nun toplantısı daha sonra anlatacağım bir hafta önce katıldığım James Anderson L.nun açılışının bütünüyle aksine çok kısa ve sadeydi diyeceğim. Kutsal Kitap Üs. Mu. kürsüsünün hemen önünde, tablo da onun hemen altında, önde yerliyordu. Üs.: Mu.: kürsüsünden hiç inmedi, çekicini 1. Nazır'a teslim etti. Kitap ve tablonun açılışını 1. Na. yaptıktan sonra çekici Üs.: Mu.: e geri verdi.

Tersimat okunup oylandıktan sonra Üs.: Mu.: toplantının gündemini açıkladı ve yerini Do.da oturan bir başka Üs.a verdi. Tekris Törenini bu Üs. yönetti. Kendisinin kim olduğunu fırsat bulup ta öğrenemedim. Tabii bu değişikliğin sebebini de. Bu ritüel mi yoksa olağan üstü bir durumun gereğiydi?

Her iki toplantıda da sıralarda küçük değişiklikler olmasına rağmen bizim ritüellerimizde yazılanlar söyleniyordu. Eğer küçük farklılıklar varsa da onları ben ayırt edemedim.

Tekris töreninin tümünün 15 dakika civarında sürdüğünü söylersem ne kadar çabuk ve farklı bir tören olduğunu açıklamama gerek kalmaz. Büyük bir hızla ritüel konuşmalar yapıldıktan sonra Aday, gözleri bağlı olarak Mabel'e alındı. Bizdeki gibi adayın düşünme odasındaki durumunun tahkiki, vasiyetnamenin getirilişi, okunuşu yapılmadı.

Doğrusu şaşkınlıktan adayın göğsüne kılıç dayanıp dayanmadığı-
nın bile farkında olmadım. Adayın kimlik yoklaması yapıldıktan son-
ra kendisine ritüellerde bilinen sorular soruldu Tanrı inancı üzerinde
önemle duruldu ama adaya herhangi bir açıklama yapıldığı ya da
öğüt verildiğini sanmıyorum, konuşmaların süratinden herşeyi anla-
yabilmeme de imkân yoktu zaten. Sonra gezintiler yapıldı herşeyi
anlayabilmeme de imkân yoktu zaten. Sonra gezintiler yapıldı ama
bizdeki gibi engeller yoktu. Nazırlar önündeki duruşlarda ateş, su
ve toprak sembolizması verilmedi. Çok kısa bir yemin töreninden
sonra ki, burada kardeşler ayakta Sadakat Duruşunda yemine ka-
tıldılar, aday iki sütun arasına getirildi. Bizdeki gibi ayrıca Nur ve-
rilmeden ve kardeşlerin onayı alınmadan gözleri açıldı. Üs. Mu. otur-
duğu yerden kendisini kutladı. Kendisine gerekli bilgilerin bir kıs-
mı, sadece tokalaşmadaki dokunuşlar ve öpüşme konusu verildi ve
aday dışarı çıkartıldı. Töreni yapan Üs. yerini Üs. Mu.e bıraktı. Üs.
Mu. bir çekiç darbesi ile toplantıya ara verdi. Ka.ler dışardaki sa-
londa biraz dinlendikten sonra geldiler, 2. ve 3. derecede çalışmalar
yapıldı. Bu arada bir mola daha verildi. Toplantı 22.30'da bitti.

Toplantısına katıldığım öteki Lo. 928 numaralı James Anderson Mu.
Lo'ydı. İki yıl önce Palermo'da katıldığım Masonluk ve Müzik konu-
lu toplantıda tanıdığım ve şu anda ideal M.: Lo.sında tahkikati sür-
mekte olan bir hariciyi bana tavsiye eden Antonio Catanese Ka.imi-
zin Lo.:nın Üs. Mu.i olduğunu ancak toplantı başlayınca öğrendim.
Cagliari'de Hidro-Term ısı üzerine bir tesisin Genel Müdürü olan
kardeşimiz bana kendi evine çok yakın, bahçeleri bir duvarla
ayrılan bir otel bulmakla kalmadı, evindeki tam donatımlı müzik
stüdyosunu hemşirenizle benim çalışmamız için açtı ve bu arada
Scala'da üç tane olağanüstü temsil seyretmemizi, hem de Gala
için ayrılan kendi yerlerini vererek temin etti.

James Anderson Mu. Lo.nun toplantısında 3. dereceye yükseliş
vardı. Onu ancak bir 3. derece toplantısında, hatta bir Yükseliş Tö-
reni sonrasında ana hatlarıyla ilgilenenlere anlatabilirim.

James Anderson Lo. Kırmızı önlük takıyor. Kardeşler önlüklerini
kuşanıp eldiven ve bijularını takmış olarak Mabet kapısında bek-
lerken Üs. Mu., 1. Na. ve Tö. Üs. Kardeşler içeri girip kendi hazır-
lıklarını yaptıktan sonra Tö. Üs., **Mabed, toplantı için hazırdır** diyor
ve kapıları açıyor. Ağır, törensel bir müziğin eşliğinde en önde 1.
Na. ve arkasında Tö. Üs. ve diğer görevliler olmak üzere, önde çı-
raklar, arkasında Kalfalar ve Üstadlar, onların arkasında ziyaretçiler

ve en arkada Üs. Mu. olmak üzere tek sıra halinde Sadakat Duru-şunda, Üs. Mu.in elinde çekici Mabed'e giriyorlar. Önce saatin ters yönünde, üç, sonra çapraz olarak bir ve sonra saat yönünde gene üç defa olmak üzere yedi tur yapıyorlar. Bu sırada Tö. Üs., Ka.lere yer göstererek teker teker oturtuyor. Tabii, Doğu hariç bütün yön-lerde her dereceden eşit sayıda kardeşlerin oturmasına özen gös-teriliyor. En son Üs. Mu. yerini alıyor. Doğuda oturuş bizdekinin tamamen tersi. Yani Ön. Üs. Mu. ve öteki Üs.lar Üs. Mu.in sağında, Müfettiş ve ziyaretçiler solunda yeralıyordu. Üs. Mu. kendi yetkisini kullanarak beni de sol tarafında oturttu ve zaman zaman tören hak-kında açıklamalar yaptı. Üs.: Mu.: bu arada Türkiye'nin müslüman bir ülke olduğunu, Kutsal Kitap olarak ne açtığımızı sordu. Ben de Türkiye'nin nüfus çoğunluğu ile Müslüman bir ülke olduğunu ama Atatürk ilkeleri doğrultusunda Laik bir ülke olduğunu, üstelik müs-lüman anlayışının bütün dinlere saygısı nedeniyle bizim üç tane kutsal kitabı bir arada açtığımızı söyledim. Bunun üzerine Üs.: Mu.: kardeşlerine dönerek, «Kardeşlerim, gördüğünüz gibi Türk Masonluğu Evrensel Masonluğun bütün gereklerini yerine getir-mekte ve çok ileri bir düzeyde olduğunu göstermektedir' diye tak-dirlerini bildirdi. Nedense selâm farklılığı burada bir sonraki top-lantıdaki kadar tedirginlik yaratmadı.

Anderson Lo.nda Tablo yok. Mabed'in ortasına yerleştirilen takriben 75 cm. karelik genişçe bir tahta kutu içindeki kum, elinde 24'e bölün-müş nerdeyse 2 m. lik bir cetveli Asa gibi kullanan Tö. Üs. tarafın-dan çalışan dereceye göre şekiller çizilerek yapılıyor. Sonra da eli-nin ayasıyla silerek düzeltiyor. Orta sütunlardaki üç ışık bu tab-lonun kenarındaki çıkıntılara koyulan mumlardan oluşuyor. Üs. Mu. ile Na.lar yerlerinden kalkıyor. tek tek mumları getirip kendi kür-sülerdeki mumlardan yakıyor.

Bu tören 1. derece açıldıktan sonra Çıracık ve Kalfa kardeşler gene turlarını yaparak Lo.dan çıktılar. 3. derece çalışması bitince de biz baştağinin aynı şekilde sırayla turlarımızı yapıp Lo.dan çık-tık. Kapının önünde Çıracık ve Kalfa Ka. önlükleri ve tam aksesuar-larıyla bizi bekliyorlardı. Üs. Mu., 1. Na. e Tö. Üs. gene mabede girerek kapıyı kapattılar. Bir süre sonra dışarı çıktıklarında bu kez Üs. Mu. '**Kardeşlerim, Mabed temizdir. Çalışmalarımız geçerli olmuş-tur. Dağılabilirsiniz'** dedikten sonra herkes önlüğünü çıkarıp dağıldı-lar.

Milano'da toplantılar 20.30'da başlıyor. Genellikle her üç derecede

toplantı yapılıyor. Amaç öncelikle Çırak ve Kalfa Ka.lerin sürekli çalışmalara katılmalarını sağlamak, sonra da Lo.nın gerekli işlerini yapmak. Toplantılarda dikkatimi çeken bir başka konu Hatip Ka.in her celse ve derecede konuşmaları ve bunlar üzerine yapılan kıyasıya tartışmalar. Temelde Astronomi ön planda ve konuşmalar hep bu eksene oturtuluyor. Zaten mabetlerin içinde de Girişteki iki Ana Sütun dışında her iki tarafta üzerleri Zodiac burçlarını sembolize eden şekillerle ve resimlerle süslü sütunlar var.

James Anderson Lo. Toplantıdan sonra aynı zamanda tanınmış bir ressam olan ve Catanese Ka.'in şirketinde çalışan 1. Na. Ka.in stüdyosunda yemek yiyorlar. Herkes aralarında anlaşarak yiyecek ve içecek getiriyorlar. Tabii içkileri değişmiyor: Şarap. Çok iyi de bir aşçı olan 1. Nazır kardeşin hazırladığı nefis Spagetti ve et yemekleriyle karınlarını hem çok ucuza doyuruyorlar hem de istedikleri gibi rahatça ritüelikle şekilde konuşup tartışabiliyorlar.

Catanese Ka.in bizim ayrılacağımız günün gecesi evinde verdiği 40 kişilik yemekte Lo. Ka.leri ve hemşireler vardı. Gene 1. Na.in hazırladığı yemekler yendi, servisleri de aralarında Catanese'nin kendi oğlu da olmak üzere Çırak kardeşler yaptılar.

Hiram, yemeğini bir Restoran'da yapıyor. Kendileri için ayrılan salonun diğerleriyle hiç bir bağlantısı yok. Orada kardeşler gene hem yemeklerini yiyorlar, gerektiğinde servis yapan hanımları dışarı çıkartıp konuşup tartışabiliyorlar. Burada benim dikkatimi çeken bir nokta, Tekris'i yapılan kardeşin bu yemekte bulunmaması ve kimsenin de bundan rahatsız olmamasıydı. Demek ki bu yemeğin ritüelikle hiç bir anlamı kalmıyordu.

Milano Vadisi JAMES ANDERSON (928) Muhterem Locası Üstad-ı Muhterem'i Antonio Catanese Kardeş'in 2 Kasım 1987 günü İdeal Muhterem Locası'nda yaptığı konuşmanın çevirisidir.

Üstad-ı Muhterem,

Bana söz hakkı verdiğin için sana teşekkür ederek sözüme başlar-ken, gene önce sana, Doğu'daki kardeşlerime, sütunlardaki kardeşlerime bu candan ve kardeşçe karşılama için de teşekkür ederim. Milano'dan Muhterem Locam 928 James Anderson'un en içten selamlarını size getirdim. Anderson Locası'ndaki kardeşlerimin hepsi

de sizin çalışmalarınıza katılmayı çok arzu ediyorlardı, ne yazık ki işleri ve yolun uzaklığı her zaman isteklerimizi yerine getirmemize imkân vermiyor.

Gösterdiğiniz kardeşçe misafirperverliği yakın bir gelecekte biz de sizlere göstermeyi ümid ediyoruz.

Burada bulunmam özellikle benim için heyecan vericidir. Çok eski bir uygarlığın beşiği durumundaki Türkiye, halen sürmekte olan araştırmalarla da insanlığını geçmişi hakkında yeni ve değerli bilgiler kazandırmaktadır. Türkiye sadece coğrafi durumuyla değil, üzerinden geçmiş çok sayıdaki kavimler ve fikirler ile Doğu ile Batı'yı birbirine yaklaştırmış, bütünleştirmiş, Asya ile Avrupa arasında bir köprüdür. Masonlukta bir köprüdür; bir köprü ki gelenekler ile gelişmeler arasında kurulmuş, böylece Masonlar geçmiş ile ilgili kuvvetli bir bağı, gelecek için se toplumun yenilenmesine dönüklüğü üzerinde toplamaktadır.

Tarihçi Clavel'in belirttiği gibi Türkiye Büyük Locası'nın 1909'da kurulmasından çok önce, İstanbul ve İzmir'de kuruluşları 1730'lara uzanan Localar bulunmaktaydı. Böylece Masonluk doğal olarak Ulusal Kültür ile Fransa, İngiltere, Almanya gibi öteki Avrupa ülkeleri ile bir bağ oluşturmuştur.

Devlet sınırlarının dışına taşmış, Avrupaya, ufa kdil değişiklikleriyle Orta Asyaya hatta Kuzey Çin'e kadar uzanan gururlu ve güçlü Türk toplumunun büyük bölümünün yaşadığı bu Cumhuriyet, bizim İtalyamız gibi güneşli ve sıcak bir Akdeniz ülkesi olması yanında bizimle dostluk, kültür, politika ve ekonomik bağları daha da güçlendireceği kanısıyla Kemal Atatürk'ün ideali doğrultusunda Modern ve Batılı bir Türkiye gerçekleşecektir. Sözlerimi bitirirken, bir kardeşiniz olarak siz kardeşlerime, Türkiye'nin Paris Elçisi olduğu sırada 1808'de 'İskoçyalı Aziz Aleksandr' Locası'na kabul edilmiş Askeri Han'ın söylediklerini tekrarlayacak istiyorum: «Sizlere sadakat, dostluk ve itibar sözü veriyorum»...

Evrenin Ulu Mimarı'nın sonsuza kadar sürecek bakışları altında her zaman her yerde biz Masonlar arasında herşey böyle olsun.

Yakın bir gelecekte tekrar aranızda döneceğimi ümid ediyorum. Bildiğiniz gibi gelecek sene tarafımdan tavsiye edilen bir adayın, haricinin, halen bir öğrenci bursuyla Danimarka'da bulunan bir tıp mezunu olan Cengiz Mordeniz'in aramıza katılacağını ümid ediyorum.

Cengiz'in, Őimdiye kadar dŕnyanın her hangi bir yerinde Doğu'ya tek-
lif ettiğim tek aday olduğunu bilhassa belirtirken, bu vesileyle siz-
lerle tekrar kucaklaşmak fırsatının bana mutluluk vereceğini bildir-
mek isterim.

Q.C. CORRESPONDENCE CIRCLE LTD.

in association with

QUATUOR CORONATI LODGE No.2076

THE PREMIER LODGE OF MASONIC RESEARCH

60 GREAT QUEEN STREET LONDON WC2B 5BA ENGLAND

FOR DETAILS CONTACT
THE LOCAL SECRETARY FOR TURKEY

CELİL LAYIKTEZ
P.K. 18 YENİKÖY — İSTANBUL

Yorgi Vakalopulo Kardeşi Anarken

Tam bir yıl önce ulu bir çınar ağacı devrildi. Coşkun bir ırmak kuruldu. Can ve ümit veren bir kandilin yağı tükendi. Camiamızın parlak bir yıldızı ebediyete kaydı. Türk Mason Ailesinin kıymetli bir halkası koptu.

Pek sevgili yorği Vakalopulo Kardeşimiz 2 Ekim 1986 günü sabahı, Ebedi Meşrikaya intikal etti.

Bir gün önce Hulûs Locasının kış dönemi çalışmalarını başlatmış, çalışmalardan sonra yapılan Kardeş Sofrasında rahatsızlanarak, kardeşlerimiz ısrarları sonunda en yakın hastaneye götürülmüş, ertesi sabah gözlerini bu fani dünyaya kapamıştır.

Kardeşimiz Yorği Vakalopulo, 1916 yılında İstanbulda, Kadıköyde dünyaya geldi. İlk ve Or-

ta Öğrenimini Kadıköyde tamamlamıştır. Daha sonra Kadıköydeki Saint. Zozef Fransız Lisesini bitirmiştir. Yüksek Öğrenimini İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesinde yapmıştır. Vatani görevinden sonra bir süre Boğaziçinde, Ortaköyde pratisyen hekim olarak çalışmıştır. Daha sonra Haydarpaşa Numune Hastahanesinde Göz Hastalıkları ihtisasını yaparak göz Hastalıkları Uzmanı olarak serbest çalışmaya başlamıştır. Bu arada İstanbul Fransız Pastenr Hastahanesinin Oftalmoloji Servisi Şefliğine getirilmiştir. Uzun bir süre adı geçen Hastahane-nin Oftalmoloj'i Servis ve Polikliniğini büyük bir başarı ile idare etmiştir.

Bir hekim olarak uzmanlık dalında kısa bir süre içinde sivrilmiş, servisimizin ünlü göz Has-

talıkları uzmanları arasındaki yerini almıştır. Hastalarına büyük bir özen ve dikkat gösterir, rutin bütün tetkikleri bıkmadan yorulmadan yapar, hastalığı yalnız kendi uzmanlık alanından değerlendirmeyen, genelde değerlendirerek tedaviye başlardı. İşte yukarıda kısaca özetlediğini bu insanlık sevgisi bu hekimlik anlayışı ona hekimler arasında mümtaz bir yer, büyük bir şöhret kazandırmıştır. O bir hekim olarak yalnız ücret karşılığında hasta bakmamıştır. Muhtaç ve fakir hastalarıda tedavi etmiştir.

Yoğun mesleki çalışmalarına rağmen birçok Sosyal ve Kültür Derneğinin Kurucu Üyesi olmuştur. Kurduğu bu derneklerde de fual olarak çalışmıştır. Bu arada Taksimde Beyoğlu Vakıf Polikliniğinin Kurucuları arasında yer almış ve yirmi beş yıl müddetle bu Poliklinikte, ücretsiz Göz Hastalıkları Uzmanı olarak çalışmıştır.

1964 yılından ölümüne kadar da Büyük ada Yetimhanesi Vakıf Yönetim Kurulu Başkanı olarak öksüz, yetim ve muhtaç çocukların yararına büyük hizmetler vermiştir.

Kardeşimiz Yorği Vakalopulo Hakikat Nurunun menbain 3 Mayıs 1954 tarihinde Hakikat Locasında kavuşmuştur. 1959 ve 1960 yıllarında bu locanın

Üstadı Muhteremlik görevine seçilmiştir.

24 Ekim 1961 tarihinde 9 Kardeşimiz beraber Hulûs Locasını kurmuştur. Bu Locamızın Üstadı Muhteremlik görevine bir çok dönemde seçilmiştir. Ayrıca 1961 yılında İstanbul Bölge Locasında I. Nazırlık görevine, yine 1961 yılında Büyük Daimi Kurulda II. Nazır Üstadı görevine seçilmiştir.

Masonluk mesleği Yorği Vorği Vakalopulo Kardeşimizin hayatının ayrılmaz bir parçası idi. Hayatında bütün gücü ile ulvi mesleğimizin hizmetinde çalışmıştır. O, mesleğimizin en büyük aşklarından biri idi. O Masonluğun onbeş günde bir gidilen bir dernek olarak görmemiş, bir dünya görüşü, bir hayat tarzı olarak benimsemiştir. Hulûs Locasının beynî, organizatörü, itici ve yapıcı kuvveti olarak çalışmış, Kardeşlerini de çalışmaya sevk etmiş ve özendirmiştir.

Yorucu günlük mesleki çalışmasından sonra, her akşam, gece yarısına kadar, yazı makinesinin başına geçip, makinenin tuşlarını artık çok sevdiği Locası, büyük bir imanla bağlı olduğu Türk Mason Ailesinin hizmetine verirdi.

Onun, Masonluğa verdiği hiz-

metleri anlatmak için yüzlerce, binlerce kitap sayfası harcamak lazımdır. Locasının her bakımından tam ve düzenli olması için çaba sarf eder en ince teferuatına kadar her şeyi düşünür ve düzenlerdi. Matrikül kayıtlarından, Locadaki çalışmaların ifasına kadar her şeyin mükemmel olmasından büyük bir haz duyardı. Hazırladığı fikri çalışmalar, konuşma ve konferansları, Masonik Edebiyatınının klâsikleri arasında yer almaya namzettir. Fakat Onun en önemli özelliği Masonik örf, adet ve geleneklere olan bağlılığı idi. Bu bağlılığını büyük bir coşku ile ifade ederdi. Yüce Tarikatimizin ancak ve ancak bu bağlılıkla ayakta kalacağına inanır ve bu

inanişını geniş Kardeşlerine, bizlere, aşulamaya büyük özen gösterir ve bu yolda bütün gücü ile çalışırdı.

İşte bu an, Onun, Nuru Ziya Saçan ruhu etrafımızda uçarak fani hayatımızın zor günlerinde bize önderlik etmektedir.

Pek Kıymetli Üstadımız bu fani hayatı terk etmiştir. Fakat Üstadımız yaşıyor, hafıza ve kalbimizde ebediyen yaşayacaktır. Mezarının toprağı üzerindeki, ölümsüzlüğü ve ebediyeti vemez eden Akasya Ağacı tomurcuk vermiştir.

Aziz Büyük Üstadım, Yorği Vakkalopulo Kardeşim Ruhun Şad olsun.

Stephen Fuller Austin (1793-1836)

Ebedi Meşrika intikal etmiş bu kardeşimizin elimizde bulunan son üç yazısından birincisini hatırasına saygıyla yayınlıyoruz.

Tarık GÜNER

Stephen F. Austin 3 Kasım 1793'de dünyaya gelmiştir. Üzü, Teksas'a ilk yerleşen Amerikan koloni'lerinin öncüsü olmasından gelmektedir.

Ailesi daha önceleri Missouri bölgesinde yerleşmiş bir göçmen ailesi idi. Fuller Virginia'nın Wythe kasabasında dünyaya gelmişti. Genç Fuller ailesinin bölgede yerleşmesinin yasal sorunları ile genç yaşta uğraştığı için mültecilerin toprak sahibi olmasındaki yasal problemler hakkında bir hayli bilgi edinmişti.

O yıllarda Texas toprakları Meksika'daki İspanyol derebeylerinin kontrolünde bulunuyordu. Stephen Austin'in babası bölgeyi keşfettikten sonra yerleşmek için Meksika yetkililerinden gerekli izni almıştı. Bunun üzerine Stephen Austin 300 kadar göçmen ailesini Missouri'den Texas'a getirerek onları Colorado nehrinin kıyılarına yerleştirdi (1832). O yıllarda Meksika'da da iç karışıklıklar sürüyordu. Sonunda Meksika'da da bir hükümet kurulunca Stephen bu kez de o hükümete başvurarak

Texas'daki konumlarını bir kez daha onaylattı.

Nevarki göçmenlerin gelişlerinin ardı arkası kesilmiyordu. Texas'taki göçmenlerin sayısı bir hayli artmıştı ve halk bağımsızlık istemeye başlamıştı. Bu nedenle Meksikalılarla yer yer çarpışmalar başlamıştı. Bu kez de bağımsızlıklarının tanınmasını istediler fakat bu kez Meksikalılar razı olmadılar. Çatışmalar, çarpışmaya dönüştü ve 1835 de kurulan göçmen ordusuna geçici olarak Austin'i komutan seçtiler. Göçmenler o yılın Kasımında Washington'a bir grup delege gönderdi ve Washington'dan malî ve askerî yardım aldılar. Ordu düzenli bir hale getirildi. Bu kez ordunun başına komutan olarak Sam Houston getirilmişti. 1836'da çok

üstün Meksika ordusuna karşı bir avuç askerle ölesiye savunma yapan ünlü Alamo Kalesi savunması gerçekleşti. Zafer göçmenlerde kalmıştı. İşte bu başarıdan sonra 1836 Eylülünde Texas Cumhuriyeti kuruldu. Sam Houston Cumhurbaşkanı, Stephen F. Austin de Dış İşleri Bakanı oldu. Bu aşamada Austin şehrinin de temelleri atıldı, Austin Texas Cumhuriyetinin, daha da sonra Texas eyaletinin başkenti oldu.

Stephen F. Austin 109 numaralı Luisiana locasında 23 Haziran 1815 de, daha 22 yaşında iken Mason olmuştu. Louisiana locası St. Louis'de ve Missisipi nehrinin batı yakasında kurulmuş ilk Loca idi.

Austin 27 Aralık 1836'da öldü.

Derleyen : S. ERMAN

Türkiye'de masonik evlenme

«Mavi Cami, Topkapı Sarayı, Aya Sofya Camii ve Boğaziçi ile ün salmış olan İstanbul, Asya ile Avrupa'nın birleştiği yerde büyüleyici bir şehirdir. Geçen yılın sonlarında eşimle birlikte, BL.mızın Türkiye BL. nezdindeki B. Temsilcisi olan Halim Arıksoy'un misafiri olarak bu şehiri ziyaret ettik.

Misafirperverlik hususunda Türklere erişmenin mümkün olmadığı hep söylenir ve bunun doğru olduğu şüphesizdir. Türkiye Bl. Bü. Pek Sayın Cavit YENİCİOĞLU K. ve Büyük Kurul üyeleriyle tanışmak şerefine eriştik. Bir çok yemeğe ve L. toplantılarına davet olunduk ve şehri dolaştık.

Türkiye, Skoç ritüeline benzer bir ritüelle çalışan kuvvetli bir BL.ya malik. Üyelerin bir çoğu İngilizce konuşuyor, hatta İstanbul'da İngilizce çalışan bir L. da mevcut. Mabedin döşenmesi Viktorya'daki uygulamadan pek az farklı. Yemin Kürsüsü üzerinde üç Kutsal Kitabın (Kur'an, İncil ve Tevrat) açık olarak durması özel ilgimi çekti.

Şüphesiz, ki, en büyüleyici olay, bize bir hayli yabancı olan bir Masonik Evlenme'ye şahit olmak imtiyazını elde etmem oldu. Bu, kelimenin tam anlamı ile, Mason mabedinde yapılan bir evlenme idi. Çiftler daha önce kanuna uygun bir biçimde nikâhlanmıştı. Bu itibarla gerçekten «ikinci bir nikâh» söz konusu idi.

Evlenme münasebetiyle Mabel çiçeklerle süslenmiş, Üs. Muh. Kürsüsünün önüne özel bir masa konmuştu. L.nın görevlileri doğuda yer almışlar, KK. de güneyi boş bırakarak kuzey sütunundaki iskemlelere oturmuşlardı. L. 1. derecede açıldı.

Bundan sonra hemşireler kabul edildi, hiç birinde aşırı bir süs yoktu. Her hemşire teker teker ve kapıda Tören Üs. tarafından ismi söylenmek ve iki K. tarafından güney sütuna kadar kendisine refakat edilmek suretiyle içeri alındı.

Bundan sonra evlenecek çiftler (o gün iki çift evleniyordu) refakatçi KK.in eşliğinde içeri alındı. Üs. Muh. ve Nazırlar Masonik Evlenme törenini yönettiler, Masonik âlet ve sembollerini ritüele uygun bir surette kullandılar ve evlilik müessesesinin fazilet ve derslerini izah ettiler. Çiftler mavi bir kordele ile birbirlerine bağlandı ve yüzükler takıldı. Merasi mbütün hazır olanlar için çok hyecan verici ve güzel bir olay oldu.

Törenin sonunda hemşireler yine refakat edilerek L.yı terkettiler ve L. normal şekilde çalışmasını bitirerek kapandı.

Bunun üzerine bütün davetliler düğün yemeği için alt kata indi. Bu yemek Avusturya'dakine benzer tarzda şerefe içilen içkiler, fotoğraflar, pasta ve zengin bir ziyafetle yenildi. Bu özel münasebetle, bir çok görevli ile birlikte, B. Üstad ve B. Sekreter de törene katılmıştır.

Türkiy'de L., istediği takdirde, Masonik Evlenme Ritüelini kullanabilir, hatta bazıları bu töreni yılda bir defadan fazla dahi yapabilir. Ancak kısa bir süre önce evlenmiş olan bir çiftin bunu talep etmesi bir kaidedir.

Masonik Evlenme Türkiye'de edinilecek harikûlade masonik tecrübelerden ve ilgi çeken bir çok turistik cazibeden sadece birisidir. Türkiye'yi ziyaret etmek özellikle bir mason için hararetle tavsiye edilmelidir, çünkü orada çok candan bir karşılanma ve misafirperverlik bulacak ve gerek kendisi ve gerek aile efradı bunu hiç bir zaman unutamayacaktır. Türkiye BL.nın adresini B. Sekreterliğimizin Bürosundan edinmek mümkündür. Kendinize bir iyilik yapın ve gelecek Avrupa seyahatinizde bu adresi yanınıza alın»:

(Kurt HENDERSON, **A. Masonic Wedding in Turkey**, The Victorian Mason/Victoria Birleşik BL.nın yayın organı / Kış 1987, VI/1, s. 11. İşaret edelim ki aynen tercüme ettiğimiz bu makalede, yazarın Halim Arıksoy ve Tayfun Arıksoy KK. arasında Dolmabahçe Sarayı önünde çekilmiş fotoğraflarıyla birlikte Evlenme Merasimi sırasında L.da çekilen ve evlenen KK.le HH.i ve İzak Savaryego K.mizi gösteren bir fotoğraf da yer almaktadır).

İllinois B. Bü.nın mesajı

İllinois BL.nın BÜ. Pek Sayın Willie B. Elliott K., yayınladığı bir mesajda, üye sayısının azalmasından ve LL.ın namzet işlemlerini sürüncemede bırakmalarından şu şekilde şikayet etmektedir:

«Kardeşlerim, Illinois masonluğu her yıl 4000 civarında üye kaybetmeğe devam edemez ve bu gidişle gelişemez. Siz başkasının değil kendinizin namzetleri teklif etmek ve onlara bir şeyler öğretmek hususunda ne yaptığınızı düşünün... LL.da halen 4000'e yakın bitmemiş namzet işlemi mevcuttur. Bu kadar uzun süren bir

tahkikata maruz kalan bir haricinin fikir değiştirip adaylığını geri alması mümkündür».

(Gran Lodge Newsletter, Kasım 1987)

Masonluğun bir trifi

Masonluk, bir Kardeşler teşkiltıdır. Allahın babalığı, insanların kardeşliği, yeleri vasıtasıyla cvrede iyi hareketlerde bulunma esaslarına dayanır.

Masonluk, isteyerek girilen bir topluluktur, bir kimseyi mason olmağa teşvik etmek masonik bir suçtur.

Masonluk, gizli bir dernek değildir, cnk mevcudiyetini saklamaz. Toplantılarına ye olmayanların girememesi, seçilmiş bir topluluk olmasından kaynaklanmaktadır.

Masonluk, bir din değildir, toplantılarda her hangi bir dinin yini yapılamaz. Allaha inanmayı şart kılar, çalışmalarda Kutsal Kitaplar açık tutulur, ruhun lmezliğine inanır, fakat bir dinin yerine geçmek maksadını asla gtmez.

Masonluk, Hristiyan, Musev, Müslüman, Budist ve diğer din ve mezheplere mensup kimseleri ye olarak kabul eder. yelerini alırken, onların iyi insan olmalarını ararsa da, belirli bir dine mensup bulunmalarını şart koşmaz.

(Glendon AYER, A definition of Freemasonry, **The Maine Mason**, Kış 1987, XIV/3, s. 10,11).

Localarda Verilen Konferanslar

İSTANBUL

LOCA	KONUŞMACI	KONU	TARİH
İdeal	Ali Oktay Cever	KAL.: D.: 'sinin bazı sembolleri	8.2.1988
Kültür	Taylan Sezer	«24 Haziran 1717 Gül Bayramı ve Masonluk»	27.11.1987
	Sahir Erman	2. Derecenin Sembolizması	8.1 .1988
	Ergun Zoga	«Ma.: İik Kişiliğın geliştirilmesinin sistemsel açıdan gereği ve önemi	22.1 .1988
Ülkü	Doğan Güvenc	İşletmelerde Eğitim Masonlukta Eğitim	10.12.1987
	Teoman Fanuşçu	Sevgi Gözesi	7.1 .1988
Kardeşlik	Hikmet Ersavaş	«Mavi Localar ve Ritler»	3.12.1987
	Nesip Aksüt	«Almanya Seyahati»	28.1 .1988
	Yorgi Petridis Nino Debahar Mehmet N. Erten	«Üç Yolculuk»	11.2 .1988
Hürriyet	Salim Rıza Kırkpınar	«Adnan Adıvar K.:.»	1.12.1987
Sevgi	Kemal Kapanalan	Düşünmek	9.11.1987
	Abdurrahman Erginsoy Dündar Erendağ Uğur Gündes	Türk Masonluğunun Sorunları	7.12.1987

LOCA	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Sevil Çalışkan	Matematik Kavram ve Sembollerin Masonluktaki Yeri ve Felsefesi	4.1.1988
Atlas	Maurice Alfandri	Mevcut Olmak	16.12.1987
Müsavat	Sinan Gürmen	Tutanak	4.12.1987
	Moiz Varon	IGGOS	18.12.1987
	C. Memduh Altar	Atatürk ve Kültürde Devrim	15.1 .1988
	M. Margulies	Dr. James ANDERSON	29.1 .1988
Libertas	Nuvit Arıcan	Bir Hikayenin Masonik Tahlili	9.12.1987
Hakikat	Lambro Psaropoulos Yani Kalamaris	Yardımlaşma ve Masonluk 2000 Yılına Yaklaştığımızda Masonluk	28.1.1988
	Mehmet N. Erten Yorgi Petridis Nino Debahar	Uç Yolculuk	11.2 .1988
Ahenk	Abdulkadir Erengül	Nura Kavuşma	6.1 .1988
	Faruk Erengül	Mason K.: 'liğün Vecibeleri	20.1 .1988
Fazilet	Taylan Sezer	Eşitlik	22.12.1987
	Cavit Yenicioğlu	Almanya, Belçika, İsviçre Bü.: L.: 'larını Ziyaret	5.1.1988
	Aydın Uluyazman	Filozof Rıza Tevfik K.:.	16.2 .1988
Erenler	Nedim Erağan	Masonluk ve Sanat	10.12.1987
	Cevat Memduh Altar	Atatürk ve Kültürde Devrim	15.1.1988
Delta	Ufuk Muhsinoğlu	Mason Gözüyle Bilgisayarlaşmanın Toplumsal sonuçları	21.12.1987
	Faruk Atasoy	Reklamcılığımız	18.1 .1988
S. Dostlar	Ziya Fıçıoğlu	Adam Olma	3.12.1987
	Tümer Argun Oktay Gürün İlhan Menderes Hikmet Tiralı Naim Üçok	Hariciler ve Biz	11.2 .1988
Ülke	Abdurrahman Erginsoy	Ritüeller ve Sembolizma	26.1 .1988
	Sahir Erman	2. Derecenin Sembolizması	9.2 .1988
Şefkat	Ali Mutver	Sevgi Dünyası ve Masonlar	28.12.1987

LOCA	KONUŞMACI	KONU	TARİH
Hümanitas	Sahir Talat Akev	«Mas.: bir Seyahat vesilesiyle birkaç düşünce»	19.1 .1988
	Jak Alguadiş	Kardeşlik	16.2 .1988
Hulus	Lefter Karakaş	Yedi Bilge	3.2 .1988
Freedom	Haluk Dedehayır	Masonluk Nedir?	4.2 .1988
	İsmail İşmen	Ölümünün 400. Yıldönümü Münasebetiyle İnsan Olarak Mimar Sinan	18.2 .1988
Devrim	Semir Abbasoğlu	«Tolerans, Stres getirdikleri götördükleri»	16.12.1987
	Erol Özdoğan	Masonik Açından Mimar Sinan	30.12.1987
	Ferhat Akat	«SEVGİ»	13.1 .1988
Pınar	M. Egesoy	Çağdaş Uygarlık Düzeyi ve M.:luk	15.12.1987
	Orhan Baykal	Loca Çalışmalarının Etkinliği	12.1 .1988
	Tanju Koray	Rit. Ritüel Tekris Riti etkinliği	26.1 .1988
	Ahmet Akkan	Kanıtın Yokluğu Yokluğun Kanıtı olamaz	9.2 .1988
Sevenler	Kamil Kes	M.:luk ve Hukuk	11.12.1987
	Mustafa Bulut	M.:luk ve Şuuraltı	5.2 .1988
Üçgen	Süreyya Kıvılcım	Laiklik ve Laikliğe M.:nik bakış	12.2 .1988
Üçşık	Ahmet Akkan	İnsan Çevre ve Sevgi	23.11.1987
	Zeki Kovos	Dul Kesesi	7.12.1987
Gün	Neşet Sirman	Mason olabilmek	18.11.1987
	Süha Aksoy	Masonun Hürriyeti	2.12.1987
	Yılmaz Gümüşligil	Masonluğu Sevmek	16.12.1987
Özlem	Nejat Atahan	«Landmarklar»	14.12.1987
	Engin Eker	Yalnız Adam	8.2 .1988
Başak	Özgür Polvan	Eski ve Kabul Edilmiş Skoc ritinin tarihi oluşumu ve gelişimi	10.12.1987
	Hasan Işık	Türkiyede Spekülatif M.:luk	24.12.1987
	Tayfun Arıksoy	Sembol ve Alegori	18.2 .1988
İrem	Galip Özargun	«Ahilik»	11.12.1987

LOCA	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Nusret Semi	Hürriyet	22.1 .1988
Evren	Seyhan Çelikoğlu	Mason ve Dış Alem	14.1 .1988
	Rafeel Arditi	Gün ortası ve Geometrik Nokta	28.1 .1988
	Yorgi Petridis		
	Nino Debahar	Uç Yolculuk	11.2 .1988
	Mehmet N. Erten		
Piramit	Hasan Yelmen		
	Ömer Faruk Kurt		
	Oktay Barlas		
	Ergun Zoga	21. Yüzyılda Masonluğu bekleyen tehlikeler ve alınması öngörölen önlemler	25.12.1987
	A. Korkut Atlı		
	Taylan Karatuna		
	Erkan Çelikkol		
	A. Büyöktuncay		
	Suha Aksoy	Görevlerimiz	8.1 .1988
	Günal Erköse		
	İlkan Örs		
	Haluk Sezgin	Ritler	5.2.1988
	Kırkor DöŐemeciyan		
	Feridun Buyurman		
	Günal Erkose		
	İlkan Örs		
	Haluk Sezgin	Türk Masonluk Tarihi	19.2 .1988
	Sertel Aküren		
	Feridun Buyurman		
Nilüfer	Mesut Felek	Mabed	22.12.1987
	Tufan Kaleli	İnsanın Özümlenmesi	26.1 .1988
	Fahir Tezcan	Vıcdanımızın sesini dinleyelim	9.2 .1988
Burç	Kemal Özerman	M.'. olmak	21.12.1987
	Güneri Özkök	Geleceğe 3. Boyutta yaklaşım	18.1 .1988
	Nejat Atahan	Landmarklar	1.2 .1988
Sembol	Nadir SarıŐeker	Genetik Mühendisliğindeki gelişmeler geleceğin insanını ve insanlığını nasıl etkileyecektir.	30.11.1987
	Zuher Hakimoğlu	Japonya ve Japon Masonluğu izlenimleri	11.1 .1988
Güven	Fikret Nemli	Masonların Davranışı	24.12.1987

LOCA	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Adnan Sütmen	Hürriyet	7.1 .1988
	İsmail İşmen	Mimar Sinan ve İnsanlığı	18.2 .1988
Meşale	Argun Berker	Budizmde Tekris Töreni	9.12.1987
	Sedat Toydemir	Niçin Aleyhimizdeler	6.1 .1988
	Selçuk Erez	Kimliğimiz	20.1 .1988
	Galip Dolun	Ham Taşımızı yontarken	3.2 .1988
Anadolu	Hayri Arıkan	M.:lukta Uyku Dönemi	1.12.1987
	Raşit Temel	Yeni K.:lerimize	226.1 .1988
	Güngör Onal	Masonik Açından Halkla İlişkiler	17.2 .1988
ANKARA			
Uyanış	Rüçhan Altuğ	Dünya'da Masonluk	15.1 .1988
	Salih Tugay	Türk Mas.:luğu Osmanlı Dönemi	5.2 .1988
Yükseliş	Seyhun Tunaşar	«Esotérizm (Bâtınlık)»	7.1 .1988
	Tamer Çatay	«Nar ve Dayanışma»	21.1 .1988
	Erdem Yormuk	İnsan Mimarisi	4.2 .1988
İnanış	Necip Aziz Berksan	Masonik Öğütler	26.10.1987
	Bozkurt Güvenç	İnsanda Öz Saygısı	14.12.1987
	Seyhun Tunaşar	Nurlandırma Felsefesi	8.2 .1988
Bilgi	Muhterem Bolgün	Uzaktan Algılama İle Doğal Kaynakların Araştırılması	2.12.1987
	Melih Ölçer	Masonluk Tarihi I	6.1 .1988
	Melih Ölçer	Masonluk Tarihi II	20.1 .1988
	Tuğyan Dinç	Dünya Edebiyatında bir Tekris Töreni	3.2 .1988
Barış	Beyhan Özbay	İnanç ve Korku	21.12.1987
	Fevzi Tunca	«Voltaire»	18.1 .1988
	Yıldırım D. Uçaker	Anadoluda Ahilik	15.2 .1988
Yıldız	İ. Aslan Alp	Masonluk ve Sanat	24.12.1987
	Ayhan Tan	Düşünmek Sanatı	14.1 .1988

LOCA	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	M. Cengiz Ünlü	Tasavvuf ve Masonluk	14.1 .1988
	Sami Bocutoğlu	2. Derecenin Manası ve Őiri	28.1.1988
	Necmi Söker	M.'.un ismi	11.2 .1988
Çankaya	Emin Gürol Güneri Gökeri Cevat Ayvalı	Müsbet Bilimler Sosyal Bilimler ve M.'. luk	11.12.1987
Arayış	Nurhan Karahan	İnsanlığın Uygarlık Yolunda İnsanlığa Yaptığı hizmetler üzerine	29.12.1987
	Cengiz Yalçın	Modern Masonluk	16.2 .1988
Üçgöl	Bozkurt Güvenç Ünvan İnci Y. Kazım Zabunoğlu	Türk Demokrasisi ve Türk Aydını	25.11.1987
	Bozkurt Güvenç	Üniversiteler ve Eğitim	27.1 .1988
Ahiler	İlhami Çelen	Doğum ve Ölüm	26.11.1987
	Seçkin Otman	Masonum mutluyum	4.12.1987
	Cem Tabuman	Çağdaş Dünyamızın sorunlarına Masonik bir yaklaşım	10.12.1987
Çağ	Rüçhan Altuğ	Siyonizm ve Masonluk	6.1 .1988
	Metin Ülgüray	Türkiye de Cumhuriyet döneminde M.'.luk (1935-1965) olayları	4.2 .1988
G. Mimarları	Ersen Özler İsmail Altıntaş Bülent Onaran	M.'. yolda ekonomik güç	1.12.1987
	Onur Őengün	Landmarklar	19.1 .1988
	Nuri Önal	M.'.ik alış veriő	19.1 .1988
	A. Sefa Akay	Türk Masonluk tarihi I	2.2 .1988
Eşitlik	Etem Sena Çınar	M.'. lukta ilk adım	8.12.1987
	Hasan Bilgen	Semboller	12.1 .1988
	Seyhun Tunaşar	Ezoterizm (Batınlık)	26.1 .1988
Ankara	Tuncay Beyhan	Kardeşlik Sevgisi ve Tolerans	18.12.1987
Y. Emre	O. Öztürk A. Baskın A. Özvatan	Mason olmak doğuşumu uyanışımı	6.1 .1988

LOCA	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Ahmet Talu	Düşünce Odası	20.1 .1988
	Aygören Günalp Aydın Baskın Tuncay Arcak Ertan Ulaş	Çağımızda Hukuk ve Adalet	3.2 .1988
İlke	Alpay Ergun	«Anderson Yasası»	11.12.1987
	M. Tokay	Pierre'nin Tekrisi	22.1 .1988
	T. Lünel Ahmet Işık Alpay Ergun	Türkiyede M.:nik Yapı, Dünü - Bugünü	29.1 .1988
	Edvard Bero	II. Derecenin Felsefesi	12.2 .1988
Atanur	Bülent Saldamlı Doğan Çapan Erdal Ergüven	İrk, İrkçilik ve M.:nik görüş	30.11.1987
	Sinan Öktem	«BOAZ»	7.12.1987
	Tuncay Kesim	Diyalektik açıdan iyilik ve kötülük	1.2 .1988
Erdem	Nazmi Sümer	Radyoaktivite	5.1 .1988
	Tuğrul Vurgun	Güneş Enerjisinin dünü bugünü yarını	19.1 .1988
Denge	Cihan Candemir Coşkun Erkal Bülent Özenen Süphan Gaffaroğlu	Bir Portre-Bir Kitap Yaşar Kemal Üç Anadolu Efsanesi	5.2 .1988
D. Güneş	Babür Benderlioğlu	Avusturalyada Masonluk	30.12.1987
	Sadi Esen	Federal Almanyada Mason-Toplum İlişkileri	30.12.1987
	Tuncay Kesim	Masonluğun Yazılı Olmayan Kuralları	6.1 .1988
Tolerans	A. Birand	M.:nik Davranışlar	13.1 .1988
Çukurova	Gürsün Savut	Amaç ve Bazı Masonik Kavramlar	8.1 .1988
	Enis Sayıt	Masonik Etiket	21.1 .1988

İZMİR

İzmir	Argun Çançar	Özdeyişler Şiir ve Masonluk	3.12.1987
	Semih Doğan	LANDMARKLAR	17.12.1987

LOCA	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Selçuk Özizmir	Adalet ve Eşitlik	
	Mustafa Aksoy	Gönül	14.1.1988
Nur	Süreyya Menteşeoğlu	Özeleştiri	8.12.1987
	Ayhan Kadam	Akil ve Hikmet	22.12.1987
	H. Dilek Karalı	Anderson Yasaları	19.1 .1988
Promethee	Mehmet Akif Akev	İnsan Aklının Evrensel Kıymeti ve Rolü	13.1 .1988
	Nelson Arditi	Masonlukta İç Gözlem	10.2 .1988
Gönül	Halim Erker	L. .da niçin M. .uz	10.12.1987
	Güngör Kavadarlı	Dış Alemde Niçin M. .uz	10.12.1987
İrfan	Ergun Bozkurt	M. .luğun yurta görevleri	14.12.1987
	Özkan Aras	M. .luğun Evrensel Görevleri	14.12.1987
Ege	Kaya Manoğlu	M. .lukta temel İlkeler	11.12.1987
	Rahmi Ayhan	Görgü	24.12.1987
	Rasin Kudret	Hakikatı Aramak	24.12.1987
	Sami Bega	Düşünme Sanatı	7.1 .1988
	Rüştü Zeybek	Doğruluk	7.1 .1988
Işın	Erdal Özışık	1965-66 Yıllarında M. .luğa genel Bakış	1.2 .1988
	Yılmaz Özcanlı		
	Ferit Soylu	Bilgi ve Hoşgörü	15.2 .1988
	Hüsnü Erkan		
Başarı	Burhan Ceyhan	M. .luğun Felsefi Düşünce Tarzı	15.12.1987
	Öcal Usta	Geometri Güzel Sanatlar ve Disiplinin mesleğimizdeki değişmez yeri	30.11.1987

ARAMIZDAN AYRILANLAR

ADI SOYADI	DOĞUM YERİ TARİHİ	TEKRİR TARİHİ	LOCASI	EB. MAŞ. TAR
Ergin Akman	Yozgat 16.12.1942	26.9.1985	Ahiler	18.11.1987
M. Yaşar Enginsu	İzmir 1926	17.10.1968	Gönül	7.11.1987
Erdoğan Örd	İzmir 1941	17.1.1975	Ümit	16.11.1987
Jap Papo	Edirne 1898	3.5.1933	Kardeşlik	29.10.1987
Özdemir Erdem	Kayseri 1935	22.1.1981	Sembol	7.11.1987
Uğur Bülent Duran	İst. 1946	19.4.1982	Sevgi	3.11.1987
Nafi Ziya Başak	İst. 1910	5.12.1952	Fazilet	14.11.1987
Ali Rıza Korap	İst. 1905	29.3.1968	Kültür	2.12.1987
Orhan Okumuşoğlu	İst. 1950	14.1.1986	Hürriyet	6.12.1987
Ekrem Korkut	İst. 1909	00.00.1933	Hürriyet	15.12.1987
Setrak Karakulak	Yozgat 1912	4.6.1962	Şefkat	5.12.1987
M. Necdet Demiryol	İzmir 1924	14.10.1977	Burç	24.1.1988
İhsan Mizamoğlu	İst. 1904	25.2.1952	Erenler	31.12.1987
Efraim Almaleh	— 1886	00.00.1931	Atlas	10.2.1988
Mehmet Özgüner	Bergama 1913	1.2.1973	Yükseliş	22.1.1988
Ertan Severcan	İstanbul 1941	22.5.1973	Nur	4.1.1988
Metin Mağgönül	İst. 1916	2.5.1961	Freedom	00.9.1987
Hilmi Akın	Eğirdir 1909	12.4.1954	Uyanış	8.1.1988

EBD. MAŞ. 'a intikal eden KK. 'mize E.U.M.'dan sonsuz mağfret ve kederli ailelerine ve bütün KK. 'mize sabırlar dileriz.

HİÇ BİR ŞEY ÖLMEZ — HER ŞEY YAŞAR

Mimar Sinan Dergisinin 63-66 Sayıları Fihristi

KONULAR FİHRİSTİ

Derleyen : Günen İPEKÇİ

BÜYÜK ÜSTAD MESAJLARI

Yenicioğlu C.	37.63. 4
»	37.65. 4

ARAŞTIRMA

Masonlukta adalet (Dirik C.)	87.66. 62
------------------------------	-----------

DENEME

Leonqrdoya mektup (Gürmen S.)	87.65. 62
-------------------------------	-----------

İNCELEME

Masonluk ve özgür düşünce (Berker D.)	87.64. 60
Comacine üstadları (Suner Y.)	87.65. 73

MASONİK KONULAR

Quator Coronati Araştırma locası ve muhabere çemberi (Layiktez C.)	87.63. 23
Kölelik hakkında (Umur Z.)	87.63. 25
Kardeşlik üzerine (Temel R.)	87.63. 37
Kadının mason toplumundaki yeri (Tanrıkuşu O.)	87.63. 45
Mimar Sinan locasının çalışmaları hakkında (Umur Z.)	87.64. 4
Büyük localar, localar, Masonlar (II) sayısal bir araştırmanın düşündükleri (Margulies M.)	87.64. 10
Tekrisin anlamı (Erman S.)	87.64. 15
2076 sayılı Quatuor Coronati locası masonik araştırmada öncü loca (Margulies M.)	87.64. 22
'Masonlukta intizam (Akev M.F.)	87.64. 40
Ritüeller ve masonik tefekkür açısından E.U.M. ve ruhun ölümsüzlüğü doğma mıdır? (Akkan A.)	87.64. 65
Geçmişten bir anı (Göktürk H.İ.)	87.64. 81
Belgrat'ta «Ali Koç» locası (Çelebi N.)	87.65. 18
Nizam ve düzen kavramı ile ilgili landmarklarımız (Göktürk H.İ.)	87.65. 58
Kuzeydeki iki kardeşimiz (Arıkan Z.)	87.65. 69
Gözükmeyen gözcü (Margulis M.)	87.66. 30
Yeni kardeşlerime (Temel R.)	87.66. 37
Masonik davranış (İnan U.)	87.66. 41
Evlilik hayatı ve masonluk (Day S.)	87.66. 46
Mesleğimizin anatomisine kısmi bir bakış (Levi S.)	87.66. 67

MASONLUK TARİHİ

Masonluk tarihi ile genel tarih arasında mukayeseli tablolar (Akev M.F.)	87.63. 7
Bir risale : Abdülhamit ve masonluk (Layiktez C.)	87.63. 12
Türkiye'de masonluğun 1935-1948 uyku dönemi (Umur S.)	87.65. 8
Masonlar ve V. sultan Murat (Tuncel M.)	87.66. 4
Masonik takvim (Tunusluoğlu K.)	87.66. 27

FELSEFİ KONULAR

Zekanın psikolojisi (Erengül F.)	87.63. 52
----------------------------------	-----------

Kendini bil (Fıçıcıoğlu Z.)	87.64. 24
Batık felsefe düşünceci ile inisiyatik düşünce arasında bir karşılaştırma denemesi II (Alguadiş J.)	87.65. 35

DEĞİŞİK KONULAR

Sezar, takvimler ve kargaşa (Seemungal L.A. Özetleyen Margulies M.)	87.63. 40
Kendini problem yapan varlık : İnsan (Kurt Ö.F.)	87.64. 31
İnsan davranışlarında «ölçü»nün ve ölçülü olabilmenin gereği (Ferman C.)	87.64. 52
Ahlak ve teknoloji dünyası (Rona N.)	87.64. 76
Ruhun özmezliğine inanç (Erengül F.)	87.65. 40
Kutsal kitaplar (Gücel V.)	87.66. 82

ÇEŞİTLİ ÜLKELERDE MASONLUK

Romanya'nın kuruluş ve istiklalinde masonlar (Layikteş C.)	87.65. 24
--	-----------

SEMBOLLER

Sfenks (Temel R.)	87.65. 68
-------------------	-----------

ÜNLÜ MASONLAR

Tarık Ziyal üstad hakkında (Umur Z.)	87.63. 65
Çok yönlü bir masonun portresi (Berik M.)	87.64. 84

FİHRSİT

(İpekçi G.)	87.63. 80
-------------	-----------

OLAYLARIN İÇİNDEN

(Erman S.)	87.63. 69
»	87.64. 88
»	87.65. 84

LOCALARDAN HABERLER

Mimar Sinan	87.63. 68
» »	87.63. 71
» »	87.63. 77
» »	87.64. 91
» »	87.65. 86
» »	87.66. 96

ARAMIZDAN AYRILANLAR

Mimar Sinan	87.63. 79
» »	87.64.100
» »	87.65. 88
» »	87.66.104

YAZARLAR FİHRİSTİ

— A —

AKEV M.F.

- Masonluk tarihi ile genel tarih arasında
mukayeseli tablolar 87.63. 7
Masonlukta intizam 87.64. 40

AKKAN A.

- Ritüeller ve masonik tefekkür açısından E.U.M. ve
ruhun ölümsüzlüğü doğma mıdır 87.64. 65

ALGUADIŞ J.

- Batık Felsefe düşüncesi ile inisyatik düşünce
arasında bir karşılaştırma denemesi II 87.65. 35

ARIKAN Z.

- Kuzeydeki iki kardeşimiz 87.65. 69

— B —

BERİK M.

- Çok yönlü bir masonun portresi 87.64. 84

BERKER D.

- Masonluk ve özgür düşünce 87.64. 60

— C —

ÇELEBİ N.

- Belgrad'ta «Ali Koç» locası 87.65. 18

— D —

DAY S.

Evlilik hayatı ve masonluk

87.66. 46

DİRİK C.

Masonlukta adalet

87.66. 62

— E —

ERENGÜL F.

Zekanın psikolojisi

87.63. 52

Ruhun ölmezliğine inanç

87.65. 40

ERMAN S.

Tekrisin anlamı

87.64. 15

Olayların içinden

87.63. 69

Olayların içinden

87.64. 88

Olayların içinden

87.65. 84

— F —

FERMAN C.

İnsan davranışlarında «Ölçü»nün ve ölçülü
olabilmesi gereği

87.64. 52

FIÇICIOĞLU Z.

Kendini bil

87.64. 24

Hermetizm ve masonluk

87.66. 50

— G —

GÖKTÜRK H.İ.

Geçmişten bir anı

87.64. 81

Nizam ve düzen kavramı ile ilgili landmarklarımız

87.65. 58

GÜCEL V.

Kutsal kitaplar

87.66. 82

GÜRMEEN S.

Leonardo'ya mektup

87.65. 62

— I —

İNAN U.

Masonik davranış

87.66. 41

İPEKÇİ G.

Fihristler

87.63. 80

— K —

KURT O.F.

Kendini problem yapan varlık : İnsan

87.64. 31

— L —

LAYİKTEZ C.

Bir risale : Abdülhamit ve masonluk

87.63. 12

Quatuor Coronati araştırma locası ve muhabere çemberi

87.63. 23

Romanya'nın kuruluş ve istiklalinde masonlar

87.65. 24

LEVİ S.

Mesleğimizin anatomisine kısmi bir bakış

87.66. 67

— M —

MARGULİES M.

Sezar, takvimler ve kargaşa

87.63. 40

Büyük localar, localar, Masonlar II sayısal bir
araştırmanın düşündükleri

87.64. 10

2076 sayılı Quatuor Coronati locası masonik
araştırmada öncü loca

87.64. 22

Gözükmeyen gözcü

87.66. 30

MİMAR SİNAN

Localarımızdan haberler

87.63. 68

Localarımızdan haberler

87.64. 91

Localarımızdan haberler

87.65. 86

Localarımızdan haberler

87.66. 96

Localarda verilen konferanslar

87.63. 71

Kuruluş yıldönümlerini idrak eden localar

87.63. 77

Aramızdan ayrılanlar

87.63. 79

Aramızdan ayrılanlar

87.64.100

Aramızdan ayrılanlar

87.65. 88

Aramızdan ayrılanlar

87.66.104

— R —

RONA N.

Ahlak ve teknoloji dünyası

87.64. 76

— S —

SEEMANGAL L.A.

Sezar, takvimler ve kargaşa

87.63. 40

SUNER Y.

Comacine üstadları

87.65. 73

— T —

TANRIKULU O.

Kadının mason toplumundaki yeri

37.63. 45

TEMEL R.

Kardeşlik üzerine

87.63. 37

Sfenks

87.65. 68

Yeni kardeşlerime

87.66. 37

TUNCEL M.

Masonlar ve V. Sultan Murat

87.66. 4

TUNUSLUOĞLU M.

Masonik takvim

87.66. 27

— U —

UMUR S.

Türkiye'de masonluğun 1935 - 1948 uyku dönemi

87.65. 8

UMUR Z.

Kölelik hakkında

87.63. 25

Tarık Ziyal üstad hakkında

87.63. 65

Mimar Sinan locasının çalışmaları hakkında

87.64. 4

— Y —

YENİCİOĞLU C.

P.S. Büyük Üstad mesajı

87.63. 4

P.S. Büyük Üstad mesajı

87.65. 4

MİMAR SİNAN

Organ of the Grand Lodge
of Free and Accepted Masons of Turkey

CONTENTS

4. Message from the Grand Master, Cavit YENİCIOĞLU
6. On the Subject of Documents
About Freemasonry Suha UMUR
9. The Roman Catholic Church and
Freemasonry Ziya UMUR
38. Crime and Punishment from the
Masonic Point of View Reşat D. TEMEL
40. Our Unregretted Traditions Nail GÜRELİ
48. Why Should Beauty Adorn It? ... Halil İbrahim GÖKTÜRK
53. The Myth of Noah's Ark and
the Reality İsmail Hüsrev TÖKİN
59. To My New Brethren Raşit TEMEL
63. Preferential Masonry Nezih RONA
66. Art - Peace - Masonry Üner BİRKAN
72. Two Separate Lodge Meetings Orhan TANRIKULU
80. In Memory of Br. Yorgi Vakalopoulos Lefter KARAKAŞ
83. Stephen Fuller Austin Tarık GÜNER
85. Current Events Şahir ERMAN
88. News From Our Lodges Mimar SİNAN
96. In Memoriam Mimar SİNAN

Adress : 25, Nuruziya Sokağı — Beyoğlu / İSTANBUL

YEAR : 1988

NO : 67